

HRVATSKI ZAVOD ZA JAVNO ZDRAVSTVO

**IZVJEŠĆE O OSOBAMA
LIJEČENIM ZBOG ZLOUPORABE
PSIHOAKTIVNIH DROGA
U HRVATSKOJ U 2011. GODINI**

Hrvatski zavod za javno zdravstvo

Dragica Katalinić, dr. med.

Prof. dr. sc. Marina Kuzman, dr. med.

Martina Markelić, prof. soc.

Mr. sc. Dijana Mayer, dr. med.

**Izvješće o osobama liječenim zbog
zlouporabe psihoaktivnih droga
u Hrvatskoj u 2011. godini**

Zagreb, 2012.

„Izvješće o osobama liječenim zbog zlouporabe psihoaktivnih droga
u Hrvatskoj u 2012. godini“

Izdavač:

Hrvatski zavod za javno zdravstvo

Zagreb, Rockefellerova 7

www.hzjz.hr

Autori:

Dragica Katalinić, dr. med.

Prof. dr. sc. **Marina Kuzman**, dr. med.

Martina Markelić, prof. soc.

Mr. sc. **Dijana Mayer**, dr. med.

Suradnici:

Dijana Svaguša

Mario Hemen

Izvor podataka - Hrvatski zavod za javno zdravstvo osim gdje je to posebno naznačeno

Pri korištenju podataka iz ove publikacije – obavezno navesti izvor

Sadržaj

I. EPIDEMIOLOŠKA SLIKA OVISNOSTI O PSIHOAKTIVNIM DROGAMA U SVIJETU I EUROPI.....	5
MARIHUANA (KANABIS).....	5
AMFETAMINI, EKSTAZI I HALUCINOGENE SUPSTANCE	6
KOKAIN	6
OPIJATI.....	6
NOVE DROGE	7
II. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE PSIHOAKTIVNIH DROGA U REPUBLICI HRVATSKOJ U 2011. GODINI	8
KRETANJE ZLOUPORABE PSIHOAKTIVNIH DROGA U HRVATSKOJ	9
RASPODJELA OVISNIKA PO ŽUPANIJAMA I USTANOVAMA LIJEČENJA.....	13
SOCIO-EKONOMSKE ZNAČAJKE OSOBA LIJEČENIH ZBOG ZLOUPORABE PSIHOAKTIVNIH DROGA	18
RIZIČNA PONAŠANJA OSOBA LIJEČENIH ZBOG ZLOUPORABE PSIHOAKTIVNIH DROGA ..	32
PREBOLJELE BOLESTI ILI POZITIVITET (ANAMNESTIČKI) U OPIJATNIH OVISNIKA.....	34
OVISNIČKA POPULACIJA I SUKOBI SA ZAKONOM	35
SMRTI POVEZANE SA ZLOUPORABOM PSIHOAKTIVNIH DROGA U 2011. GODINI.....	37
III. PRIKAZ RADA SLUŽBI ZA PREVENCIJU OVISNOSTI I IZVANBOLNIČKO LIJEČENJE OVISNOSTI	44
IV. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE PSIHOAKTIVNIH DROGA S PREBIVALIŠTEM U GRADU ZAGREBU U 2011. GODINI	51
V. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE PSIHOAKTIVNIH DROGA U TERAPIJSKIM ZAJEDNICAMA I NEVLADINIM ORGANIZACIJAMA U HRVATSKOJ U 2010. GODINI ..	64
VI. PODATCI MINISTARSTVA PRAVOSUĐA, UPRAVE I LOKALNE SAMOUPRAVE REPUBLIKE HRVATSKE	73
VII. PODATCI DRŽAVNOG ODVJETNIŠTVA REPUBLIKE HRVATSKE	76
KAZNENA DJELA VEZANA ZA ZLOUPORABU OPOJNIH DROGA.....	76

I. EPIDEMIOLOŠKA SLIKA OVISNOSTI O PSIHOAKTIVNIM DROGAMA U SVIJETU I EUROPI

Zlouporaba droga predstavlja jedan od vodećih problema suvremenog društva. Prema procjenama UNODC-a (UN Office on Drugs and Crime) u 2011. godini je 210 milijuna (149-272 milijuna) ljudi konzumiralo neku vrstu droge, dok je 27 milijuna (15-39 milijuna) osoba bilo i ovisno o njima. Problem uporabe i ovisnosti o drogama predstavlja jedan od 20 najznačajnijih čimbenika rizika za obolijevanje na globalnoj razini, odnosno, jedan je od 10 vodećih čimbenika rizika u razvijenim zemljama. Osobe koje zloupotrebljavaju psihoaktivne droge, a osobito intravenski ovisnici, izložene su povećanom riziku obolijevanja od zaraznih bolesti poput HIV-a, hepatitisa i tuberkuloze. Zlouporaba droga i ovisnost o drogama stanja su koja se mogu i trebaju sprečavati odnosno liječiti, a s druge strane napore valja usmjeriti na smanjenje proizvodnje i sprječavanje distribucije. Zahvaljujući zajedničkim naporima vlada mnogih svjetskih zemalja na tom je području u posljednjem desetljeću postignut značajan napredak.

MARIHUANA (KANABIS)

Marihuana je i nadalje najčešće korišteno psihoaktivno sredstvo, osobito među mladima, a procjena je da se uzgaja u 172 zemlje svijeta i u svim zemljama Europske unije. Porast uzimanja zabilježen tijekom 90-tih i početkom 2000. danas je u stagnaciji ili pak blagom padu.

Procjenjuje se da je kanabis tijekom života barem jednom uzimalo 78 milijuna Europljana (15-64 godine), a razlike u prevalenciji između zemalja su različite i kreće se od 1,5 do 32,5%, s time da je za većinu zemalja prevalencija u rasponu od 10-30%.

Procjenjuje se da je u 2011. godini 22,5 milijuna (ili 6,7% populacije 15-64 god) Europljana uzimalo kanabis.

Najviša prevalencija zabilježena je u skupini od 15-34 godine, odnosno 15-24 godina. Prosječno 32% Europljana u skupini od 15-34 godine su barem jednom u životu uzeli kanabis, a prošle godine je to učinilo njih 12,1%, odnosno njih 6,6% tijekom proteklog mjeseca.

Po spolovima, među mladim (15-34) prednjače muškarci u omjeru od 6:1 u Portugalu, do gotovo izjednačenih 1:1 u Norveškoj, a uzimanje se povezano uz provođenje slobodnog vremena (noćne klubove i glazbena događanja). Prevalencija uzimanja kod školske djece u dobi od 15-16 godina (istraživanje ESPAD 2007 i nacionalna istraživanja 2009-10) kreće se u rasponu od 45% (Češka), preko 33%-26% (Estonija, Španjolska, Francuska, Nizozemska, Slovačka i Engleska) do 10% (Grčka, Cipar, Rumunjska, Finska, Švedska i Norveška), s manjom razlikom po spolovima nego kod mladih punoljetnika (od 2:1 do 1:1).

U usporedbi s Europom koja ima prevalenciju 32% u životu skupine 15-34 godina, odnosno 12,1% za prošlu godinu, znatno je viša ona u US, 51,6%, odnosno 24,1%; Kanadi 48,4%, odnosno 21,6% i Australiji 46,7%, odnosno 16,2%.

Shodno istraživanjima prevalencije europske države mogu se podijeliti u 3 skupine: prva u kojoj prevalencija ne prelazi 10% (Bugarska, Grčka, Mađarska, Finska, Švedska i Norveška), druga u kojoj se prevalencija kreće do 15% (Danska, Njemačka, Estonija, Nizozemska i Slovačka) i treća s najvećom prevalencijom od 20% i većom (Francuska, Španjolska, Italija, Ujedinjeno Kraljevstvo i Češka). Posljednja istraživanja prevalencije među školskom djecom u većini zemalja Europe ukazuju na stabilne ili pak padajuće trendove, dok se u Sjedinjenim državama bilježi rast.

Većina zapadno europskih zemalja, uključujući Hrvatsku i Sloveniju, bilježe stabilizaciju ili pak pad u trendovima uzimanja kanabisa.

AMFETAMINI, ECSTASY I HALUCINOGENE SUPSTANCE

U mnogim zemljama, bilo ecstasy ili amfetamini su druga najčešće uzimana zabranjena droga, s primatom u proizvodnji na globalnoj razini, naročito u Češkoj, Slovačkoj Njemačkoj, Litvi i Poljskoj.

Procjenjuje se da je 12,5 milijuna Europljana u dobi 15-64g. ikad uzimalo amfetamine, a tijekom prošle godine njih 2 milijuna. U grupi od 15-34 godine, prosječna prevalencija u Europi iznosi 5,0% s procjenom da je u prethodnoj godini njih 1,5 milijuna uzelo drogu, dok se u grupi školske djece od 15-16 godina prevalencija kreće od 1-8%.

Procjenjuje se da je 11 milijuna europljana u dobi 15-64 ikad uzelo ecstasy, a prošle godine njih 2,5 milijuna. U dobi od 15-34 godina, prevalencija se kreće od manje od 1% u Rumunjskoj i Grčkoj, do 9,3% u Češkoj i 12,7% u Ujedinjenom Kraljevstvu, a za prošlu godinu od 0,2% do 3,2%. Među školskom djecom u dobi 15-16 godina prevalencija se kreće uglavnom od 1%-5%, uz iznimku Bugarske, Estonije i Slovačke (6%) i Latvije (7%).

Podaci posljednjih provedenih istraživanja uglavnom ukazuju na stabiliziranje trendova prevalencije uzimanja ili pak pad istih, naročito u Češkoj.

KOKAIN

Kokain je i dalje druga najčešće uzima zabranjena droga u Europi, no među članicama postoje značajne razlike. Procjenjuje se da je 14,5 milijuna europljana, odnosno 4,3% populacije 15-64 godina barem jednom u životu uzelo kokain. Podaci pojedinih zemalja članica govore o prevalenciji koja se kreće od 0,1% do 10,2%, a za prošlu godinu ona se kretala od 0%- 2,7%. Tijekom prošle godine 4 milijuna europljana, uzimalo je kokain. Iznadprosječnu prevalenciju za proteklu godinu prijavile su Španjolska, Italija, Cipar i Ujedinjeno kraljevstvo, a ujedno je kokain i najčešće uzimano zabranjeno sredstvo u tim zemljama. Procjenjuje se da je 8 milijuna mlade populacije u dobi 15-34 godine, ili 5,9%, barem jednom u životu uzelo kokain, a nacionalni podaci variraju od 0,1 – 13,6%. Europski prosjek za proteklu godinu u ovoj populaciji je 2,1%, a po spolu prednjače muškarci u omjeru 2:1 i s prevalencijom od 4%-6,7% u Danskoj, Italiji, Španjolskoj i Ujedinjenom kraljevstvu. U globalnoj usporedbi ove razine su ipak niže u odnosu na: Australiju (3,4%), Kanadu (3,3%) i Sjedinjene države (4.1%).

Prevalencija među školskom djecom u dobi 15-16 godina kreće se uglavnom između 1%-2%, dok su više razine zabilježene u Francuskoj i Ujedinjenom kraljevstvu (5%).

U većini zemalja trend uzimanja je nizak i stabilan. Slovačka, Nizozemska i Norveška bilježe pad, a Njemačka, Bugarska, Švedska blagi rast, dok iznadprosječne stabilne trendove bilježe Španjolska, Ujedinjeno kraljevstvo, Danska, Irska, Italija i Cipar, a najveći rast (s 19% na 23%) bilježi Češka.

OPIJATI

Zloupotaba heroína, osobito intravensko uzimanje, povezuje se s pojavom teških ovisnika u Europi od sedamdesetih godina prošlog stoljeća. I danas ova sredstva predstavljaju najveći uzrok morbiditeta i mortaliteta vezanog uz zloporabu droga u Europskoj Uniji. U posljednjih 10 godina zabilježen je pad uporabe heroína i uz to vezanih problema, iako najnoviji podaci ukazuju da je u nekim zemljama stabilizacijski trend opet promijenio smjer. Osim toga, izvješća o uporabi sintetskih opijata kao što je fentanil te intravenska uporaba psihostimulativnih droga odražavaju sve kompleksniju narav problema zloporabe droga u Europi.

Podatci su preuzeti iz PDU (problem drug use – dugotrajna/redovita ili intravenska uporaba, „teški“ ovisnici) indikatora EMCDDA. Uglavnom uključuju redovitu i intravensku uporabu opijata, iako u nekim zemljama korisnici kokaina i amfetamina predstavljaju značajan udio problematične uporabe droga. Važno je napomenuti kako su prema izvještaju mnogih zemalja većina „teških“ opijatskih ovisnika osobe koje koriste više vrsta droga, a između ostalog uzimaju i opijate. Uzimajući u obzir relativno nisku prevalenciju i po prirodi skriven oblik uporabe ove vrste droga, obvezne su statističke ekstrapolacije iz dostupnih izvora podataka.

Procjena prevalencije u europskim zemljama za dobnu skupinu od 15-64 godine, kreće se od 2 do 10 slučajeva na 1000 stanovnika (2-10%), dok je to kod pojedinačnih procjena od 2% (Češka, Nizozemska, Poljska, Slovačka i Finska) do 10% (Irska, Malta, Italija, Luksemburg), a Turska i Mađarska bilježe prevalenciju ispod 1%.

Prosječna prevalencija u Europskoj uniji i Norveškoj procjenjuje se na 3,6% do 4,4% u dobnoj skupini od 15-64 godine, odnosno približno 1,35 milijuna u 2009. Godini, što je znatno niže u odnosu na Rusiju (16%) ili Ukrajinu (13%), Australiju (6,3%), Sjedinjene Države (5,8%), ili Kanadu (5%).

NOVE DROGE

U Europskoj Uniji razvijen je Sustav ranog upozoravanja na pojave novih psihoaktivnih supstanci. Između 1997-2010. pojavilo se više od 150 novih psihoaktivnih supstanci. Većina od 41 nove psihoaktivne supstance koje su se pojavile tijekom 2010 su sintetički katinoni ili sintetički kanabinoidi. S 15 novih derivata otkrivenih tijekom 2010 sintetički katinoni su nakon fenetilamina druga najveća skupina zabranjenih supstanci koja se nadzire sustavom za rano upozoravanje.

U Europi postoji nekoliko studija o prevalenciji „novih droga“. U Poljskoj je 2008. godine provedeno istraživanje kod 1400 učenika starih 18 godina, te je nađeno da je njih 3,5% koristilo „novu drogu“ barem jednom u životu. Studija je ponovo provedena 2010. godine na uzorku od 1260 učenika iste dobi. Rezultati su pokazali povećanje uporabe „novih droga“ na 11,4%. Ista istraživanja pokazala su i povećanje uporabe novih droga u posljednjih 12 mjeseci. 2,6% učenika koristilo je neku od „novih droga“ u 2008. godini dok je u 2010. taj postotak bio znatno veći i iznosio je 7,2%. Provođenje daljnje studije o prevalenciji „novih droga“ očekuju se u Češkoj, Irskoj i Španjolskoj.

Posebno zabrinjava prodaja „novih droga“ putem interneta u tzv. „online dućanima“ kojih je prošle godine identificirano 314 diljem Europe.

II. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE PSIHOAKTIVNIH DROGA U REPUBLICI HRVATSKOJ U 2011. GODINI

Među vodećim javnozdravstvenim problemima u Hrvatskoj, Europi i mnogim područjima svijeta, i nadalje je zlouporaba droga, koja i kao medicinski tako i kao društveni fenomen već dugu niz godina izaziva opću pozornost. Na svjetskom pa tako i europskom tržištu psihoaktivnih droga se iz godine u godinu pojavljuje sve veći broj novih, različitih, uglavnom sintetičkih droga kao što su to sintetički kanabinoidi te različiti sintetički oblici već ranije poznatih droga. U Hrvatskoj je došlo do novih izmjena Kaznenog zakona, nove tvari su stavljene pod kontrolu, donijeti su nova Nacionalna strategija suzbijanja zlouporabe droga 2012-2017. i Akcijski plan suzbijanja zlouporabe droga 2012-2014.

Uzimanje droga je često povezano s drugim rizičnim ponašanjima i/ili ovisnostima kao što je pušenje, alkoholizam, igre na sreću, nepotrebno i neodgovarajuće uzimanje lijekova, ali i s nizom medicinskih, društvenih i psiholoških problema. Od 1978. godine u Hrvatskom zavodu za javno zdravstvo se vodi nacionalni Registar osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga. Iz bolnica, specijalističko-konzilijarnih službi te Službi za prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnika pri županijskim zavodima za javno zdravstvo se prikupljaju podatci o osobama koje su kod njih bile na liječenju ovisnosti ili zlouporabe psihoaktivnih droga. Od 2008. godine podatke smo počeli dobivati i od terapijskih zajednica. Pri registraciji se koristi modificirani međunarodni Pompidou upitnik i Međunarodna klasifikacija bolesti, deseta revizija – šifre F11 do F19.

Zahvaljujemo svim kolegicama i kolegama iz županijskih Službi za prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnika te svih bolnica gdje su na liječenju bile osobe ovisne o psihoaktivnim drogama, na uspješnoj suradnji rezultat čega je svake godine ovakvo Izvješće.

KRETANJE ZLOUPORABE PSIHOAKTIVNIH DROGA U HRVATSKOJ

Prema raspoloživim podacima pristiglim iz zdravstvenog sustava, razvidno je da se i nadalje u zdravstvenim ustanovama Hrvatske, bilo u bolničkom bilo izvanbolničkom sustavu, godišnje liječi gotovo od 7.700 osoba. U 2011. godini na liječenju je bilo 7.665 osoba što je 1,5% više nego prethodne godine (7.550 osoba). Od ukupno liječenih u 2011. godini 6.198 je uzimalo opijate (80,9%). Zbog uzimanja i/ili ovisnosti o drugim psihoaktivnih sredstvima liječeno je 1.467 osoba (19,1%). Udjeli opijata i neopijata su vrlo slični kao i prethodnih godina. (Tablica 1.).

Tablica 1. BROJ SVIH LIJEČENIH OSOBA UKUPNO, BROJ LIJEČENIH ZBOG ZLOUPORABE OPIJATA, TE BROJ LIJEČENIH ZBOG ZLOUPORABE OSTALIH DROGA

Godina	Broj svih liječenih osoba	Opijatni tip ovisnosti		Ostale droge (neopijatne)	
		Broj	%	Broj	%
2000.	3.899	2.520	64,6	1.379	35,4
2001.	5.320	3.067	57,7	2.253	42,3
2002.	5.811	4.061	69,9	1.750	30,1
2003.	5.678	4.087	72,0	1.591	28,0
2004.	5.768	4.163	72,2	1.605	27,8
2005.	6.668	4.867	73,0	1.801	27,0
2006.	7.427	5.611	75,5	1.816	24,5
2007.	7.464	5.703	76,4	1.761	23,6
2008.	7.506	5.832	77,7	1.674	22,3
2009.	7.733	6.251	80,8	1.482	19,2
2010.	7.550	6.175	81,8	1.375	18,2
2011.	7.665	6.198	80,9	1.467	19,1

Prikazi novih osoba, koje se u sustavu liječenja pojavljuju prvi put, bitno se razlikuje od ukupno liječenih. Broj novih osoba u sustavu liječenja kontinuirano se i dalje smanjuje (Tablica 2.). U 2011. godini prvi put je liječena 1.151 osoba (u 2010. – 1.180). Od tih novopridošlih osoba njih 343 (29,8%) su heroinski (opijatski) ovisnici, a 808 ili 70,2% konzumenti ili ovisnici o drugim drogama. Znači, u sustav i dalje godišnje ulazi više neopijatnih nego opijatnih ovisnika. Kako ovisnost o opijatima zahtijeva dugotrajni tretman i skrb, zadržavanje opijatskih ovisnika u sustavu zdravstva ukazuje da je liječenje djelotvorno i da heroinski ovisnici nisu prepušteni ulici i kriminalnom miljeu. Na ukupno postupno smanjivanje heroinske ovisnosti ukazuje i sve manji broj novih heroinskih ovisnika koji se godišnje po prvi put javljaju na liječenje. U 2011. godini novih je ovisnika o heroinu bilo prvi put manje od 400 (343). Ovakvo kretanje je u suglasju s situacijom u vezi heroinske ovisnosti u zemljama Zapadne Europe i SAD, gdje se također opaža stagnacija odnosno smanjenje heroinske ovisnosti. Promjene u sredstvima i načinu uzimanja te moguće posljedice i potrebe društvene i medicinske intervencije promatrat će se i analizirati u sljedećim godinama.

Tablica 2. BROJ I UDIO PRVI PUT LIJEČENIH ZBOG OPIJATSKE OVISNOSTI, BROJ LIJEČENIH BROJ I UDIO PRVI PUT LIJEČENIH ZBOG NEOPIJATSKE OVISNOSTI

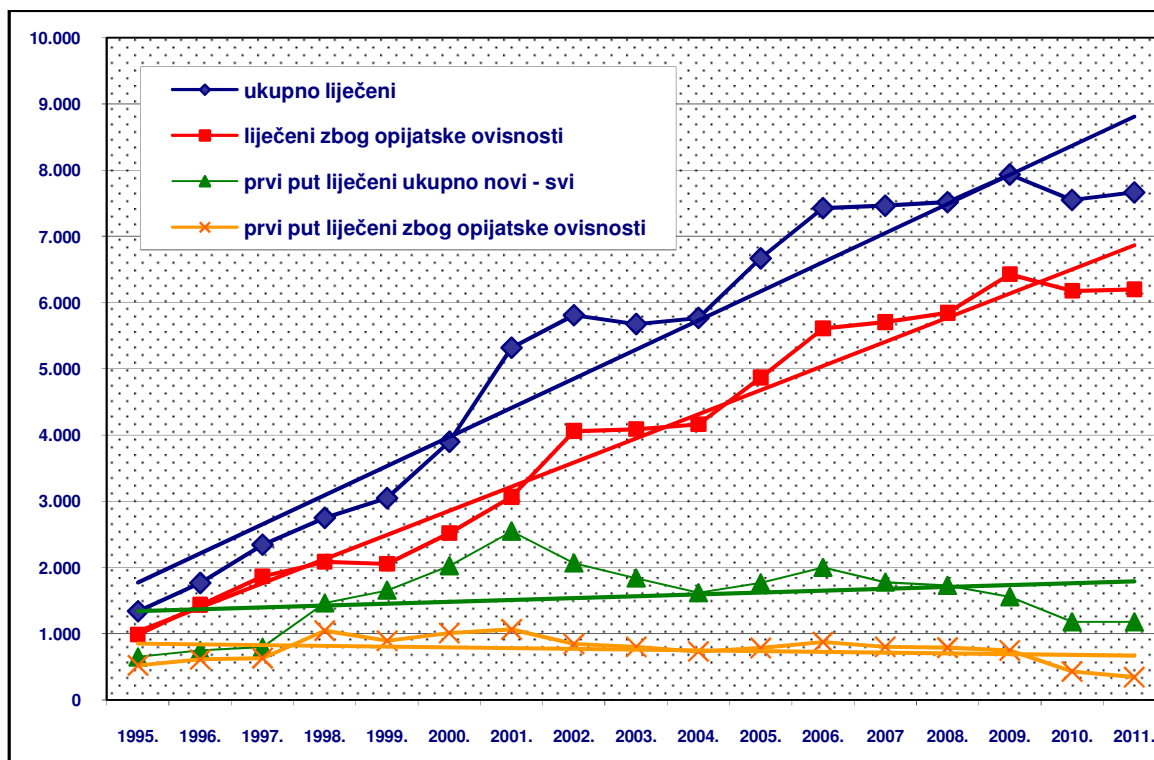
Godina	Opijatni tip ovisnosti		Neopijatni tip ovisnosti	
	Prvi put liječeni	Udio prvi put liječenih	Prvi put liječeni	Udio prvi put liječenih
2000.	1.009	40,0	1.017	73,7
2001.	1.066	34,8	1.482	65,8
2002.	846	20,8	1.221	69,8
2003.	802	19,6	1.038	65,2
2004.	732	17,6	887	55,3
2005.	785	16,1	985	54,7
2006.	876	15,6	1.125	61,9
2007.	800	14,0	979	55,6
2008.	769	13,2	931	55,6
2009.	667	10,7	796	53,7
2010.	430	6,7	750	54,5
2011.	343	5,5	808	55,1

Neke značajke kretanja heroinske ovisnosti pokazuje i udio novih zahtjeva za tretmanom u posljednjih desetak godina. Dok je u 2000. godini od ukupno liječenih heroinskih ovisnika njih 40% bilo prvi put na liječenju, u 2011. godini je samo 5,5% na liječenju prvi put, a svi ostali su u tretmanu jednu ili više godina.

Tablica 3. KRETANJE BROJA OSOBA LIJEČENIH ZBOG ZLOUPORABE PSIHOAKTIVNIH DROGA U REPUBLICI HRVATSKOJ OD 1996. DO 2011. GODINE

Godina	Broj svih liječenih osoba	Broj svih liječenih osoba zbog opijata	Svi prvi put liječeni	Opijati prvi put liječeni
2000.	3.899	2.520	2.026	1.009
2001.	5.320	3.067	2.548	1.066
2002.	5.811	4.061	2.067	846
2003.	5.678	4.087	1.840	802
2004.	5.768	4.163	1.619	732
2005.	6.668	4.867	1.770	785
2006.	7.427	5.611	2.001	876
2007.	7.464	5.703	1.779	800
2008.	7.506	5.832	1.700	769
2009.	7.733	6.251	1.463	667
2010.	7.550	6.175	1.180	430
2011.	7.665	6.198	1.151	343

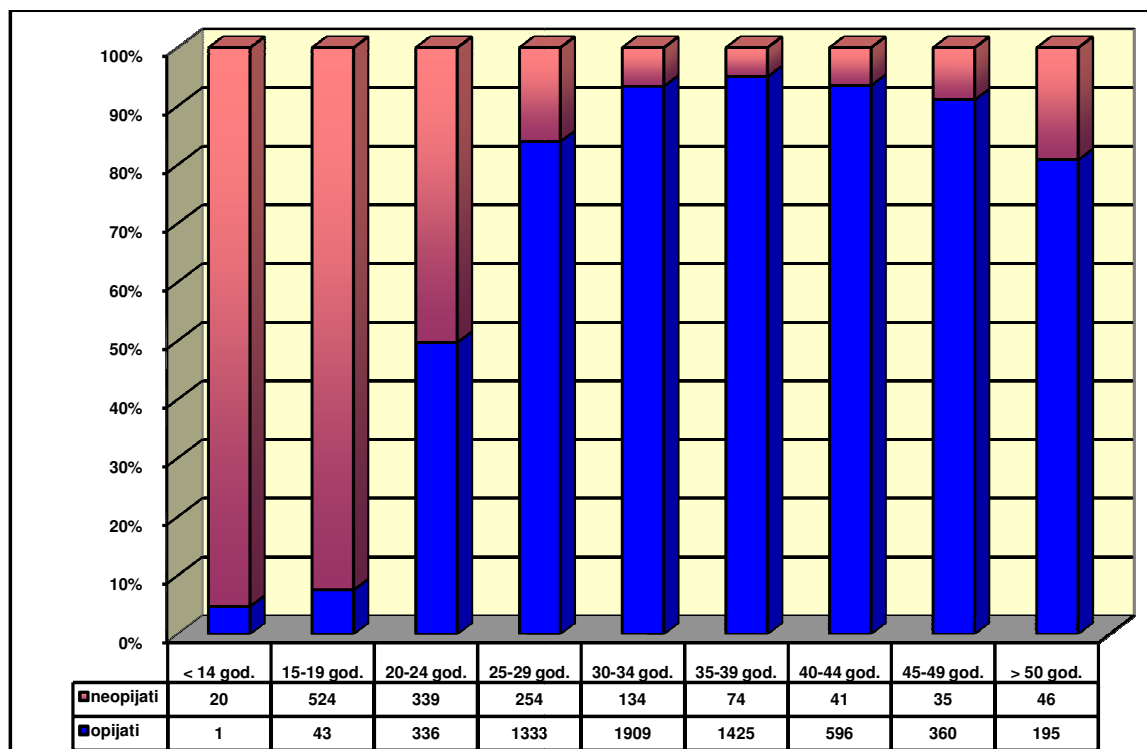
Slika 1. KRETANJE BROJA OSOBA LIJEČENIH ZBOG ZLOUPORABE PSIHOAKTIVNIH DROGA U REPUBLICI HRVATSKOJ OD 1996. DO 2011. GODINE

Tablica 4. LIJEČENI ZBOG ZLOUPORABE PSIHOAKTIVNIH DROGA U 2010. I 2011. GODINI PREMA DOBI I SPOLU

Dob	2010.						2011.					
	Muškarci		Žene		Ukupno		Muškarci		Žene		Ukupno	
	Broj	Udio %	Broj	Udio %	Broj	Udio %	Broj	Udio %	Broj	Udio %	Broj	Udio %
≤14	13	0,2	3	0,2	16	0,2	19	0,3	2	0,1	21	0,3
15-19	383	6,1	108	8,4	491	6,5	438	6,9	129	9,5	567	7,4
20-24	650	10,4	177	13,7	827	11,0	538	8,5	137	10,1	675	8,8
25-29	1.416	22,6	347	26,9	1.763	23,4	1.241	19,7	346	25,5	1.587	20,7
30-34	1.726	27,6	312	24,2	2.038	27,0	1.684	26,7	359	26,4	2.043	26,7
35-39	1.146	18,3	162	12,5	1.308	17,3	1.321	20,9	178	13,1	1.499	19,6
40-44	478	7,6	84	6,5	562	7,4	546	8,7	91	6,7	637	8,3
45-49	306	4,9	56	4,3	362	4,8	328	5,2	67	4,9	395	5,2
≥50	141	2,3	42	3,3	183	2,4	192	3,0	49	3,6	241	3,1
Ukupno	6.259	100	1.291	100	7.550	100	6.307	100,0	1.358	100,0	7.665	100,0

Prema podacima o spolu i dobi liječenih ovisnika, kao i prethodnih godina većinu liječenih osoba čine muškarci. Omjer muškaraca i žena iznosi 4,6:1,0. Od ukupno 7.665 liječenih osoba bilo je 6.307 muškaraca (82,3%), i 1.358 odnosno 17,7% žena. Sveukupno je u dobi do 19 godina bilo 588 osoba (7,7%). Prema dobnim skupinama postoji sve manja razlika između muškaraca i žena. Najviše muškaraca (26,7%) i žena (26,4%) je u skupini od 30-34 godina starosti. Prethodne (2010.) godine su žene još uvijek bile najbrojnije u nešto mlađoj dobnoj skupini 25-29 godina (26,9%). Taj je udio u 2011. godini pao na 25,5%, ali još uvijek se primjećuje razlika u odnosu na muškarce kojih je u toj dobnoj skupini (25-29) bilo 19,7%.

Slika 2. LIJEČENI ZBOG ZLOUPORABE PSIHOAKTIVNIH DROGA U 2011. GODINI, PO DOBI**Tablica 5. PROSJEČNE DOBI OSOBA LIJEČENIH ZBOG ZLOUPORABE PSIHOAKTIVNIH DROGA**

Godina liječenja	Prosječna dob		
	Muškarci	Žene	Ukupno
2005.	28,4	28,1	28,3
2006.	29,0	28,7	28,9
2007.	29,8	29,2	29,7
2008.	30,1	29,5	30,0
2009.	31,2	30,5	31,1
2010.	31,8	30,6	31,6
2011.	32,4	31,1	32,2

Kao i u cijeloj Europi i u Republici Hrvatskoj ovisnička populacija u sve više stari, te prosječne dobi liječenih osoba (muškaraca i žena) pokazuju trend rasta. Budući da bilježimo liječene osobe zbog zlouporabe i/ili ovisnosti o svim psihoaktivnim drogama, to je i raspon godina vrlo velik. Najmlađa zabilježena osoba je imala 13 a najstarija čak 69 godina. Od 2008. godine nadalje bilježimo povećanje prosječne dobi i žena i muškaraca pa su tako i u 2011. godini većina liječenih starijih od 30 godina. Žene su u prosjeku imale 31,1 godina, u posljednjih sedam godina su starije za 3,2 godine. Muškarci su prosječno stari 32,4 godine, a u posljednjih 7 godina prosječna starost liječenih muškaraca se povećala za 4,0 godine.

RASPODJELA OVISNIKA PO ŽUPANIJAMA I USTANOVAMA LIJEČENJA

Problem bolesti ovisnosti izražen u broju liječenih osoba u odnosu na broj stanovnika pokazuje opterećenost pojedinih područja Hrvatske i raspodjelu ovisnika i konzumenta droga. Broj liječenih ovisnika u pojedinim županijama u odnosu na broj stanovnika županije (100.000 stanovnika dobne skupine od 15 do 64 godine) prikazan je u Tablici 6. Za čitavu Hrvatsku stopa je **257,0/100.000 stanovnika dobi od 15. do 64. godine**. U sedam županija broj ovisnika na 100.000 stanovnika je viši od prosjeka Hrvatske. To su: Istarska županija (542,5), zatim Zadarska (493,7), Grad Zagreb (435,6), Šibensko-kninska (344,4), Primorsko-goranska (340,8), Dubrovačko-neretvanska (330,3) te Splitsko-dalmatinska (305,5). Ostale županije su imale stope niže od hrvatskog prosjeka. Kako su podatci dostupni samo iz zdravstvenog sektora, za pravu procjenu proširenosti konzumacije droga i ovisnosti o drogama trebalo bi uzeti u obzir i podatke iz Ministarstva unutarnjih poslova i Ministarstva pravosuđa o osobama zatečenim u posjedovanju droga te osobama koje su počinile kazneno djelo u vezi s drogama. Osobe koje se nalaze u terapijskim zajednicama prema mjestu prebivališta također. Tek potpunom analizom podataka iz više izvora mogla bi se dobiti potpunija i sveobuhvatnija slika problematike povezane sa zlouporabom droga u čitavoj zemlji.

Kao i na općenitu pojavnost bolesti i poremećaja tako i na problematiku u vezi s ovisnostima mogu djelovati i populacijske, prostorne i ekonomske značajke županije. Ličko-senjska županija je na primjer županija s relativno starim stanovništvom i nepovoljnim socioekonomskim uvjetima. Iako se u priobalnom dijelu Hrvatske, osobito na otocima, ljeti ostvaruju mnoge prednosti turizma, zimski mjeseci u manjim sredinama nose prijetnju dosade i manjka interesa i aktivnosti.

Tablica 6. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE PSIHOAKTIVNIH DROGA I STOPE NA 100.000 STANOVNIKA U DOBI OD 15. DO 64. GODINE, OSOBE PRVI PUT LIJEČENE PREMA ŽUPANIJI PREBIVALIŠTA U 2011. GODINI

Županija	Liječene osobe ukupno				Prvi put liječeni			
	Broj	Stopa na 100.000*	Od toga opijati	Stopa na 100.000* (opijati)	Svi tipovi ovisnosti	Udio od liječenih osoba (%)	Od toga opijatni tip	Udio od prvi put liječenih (%)
Grad Zagreb	2.331	435,6	1.703	318,2	414	17,8	73	17,6
Zagrebačka	397	176,4	266	118,2	79	19,9	12	15,2
Krapinsko-zagorska	46	50,3	29	31,7	10	21,7	2	20,0
Sisačko-moslavačka	83	74,4	44	39,4	31	37,3	4	12,9
Karlovačka	79	92,5	41	48,0	19	24,1	5	26,3
Varaždinska	249	204,7	210	172,7	25	10,0	10	40,0
Koprivničko-križevačka	62	78,1	34	42,8	21	33,9	2	9,5
Bjelovarsko-bilogorska	17	20,7	1	1,2	10	58,8	0	0,0
Primorsko-goranska	710	340,8	654	314,0	64	9,0	36	56,3
Ličko-senjska	20	65,1	15	48,8	3	15,0	0	0,0
Virovitičko-podravska	33	57,3	24	41,7	12	36,4	4	33,3
Požeško-slavonska	52	97,5	37	69,4	15	28,8	6	40,0
Brodsko-posavska	157	138,5	122	107,6	26	16,6	8	30,8
Zadarska	576	493,7	552	473,1	35	6,1	16	45,7
Osječko-baranjska	298	138,2	212	98,3	76	25,5	22	28,9
Šibensko-kninska	252	344,4	236	322,5	19	7,5	10	52,6
Vukovarsko-srijemska	68	52,0	58	44,4	15	22,1	9	60,0
Splitsko-dalmatinska	996	305,5	883	270,8	127	12,8	53	41,7
Istarska	804	542,5	716	483,1	72	9,0	30	41,7
Dubrovačko-neretvanska	278	330,3	231	274,5	42	15,1	20	47,6
Međimurska	124	154,6	99	123,5	21	16,9	7	33,3
Ukupno Hrvatska	7.632	257,0	6.167	207,6	1.136	14,9	329	29,0
Druge države	33		31		15	45,5	14	93,3
UKUPNO	7.665		6.198		1.151	15,0	343	29,8

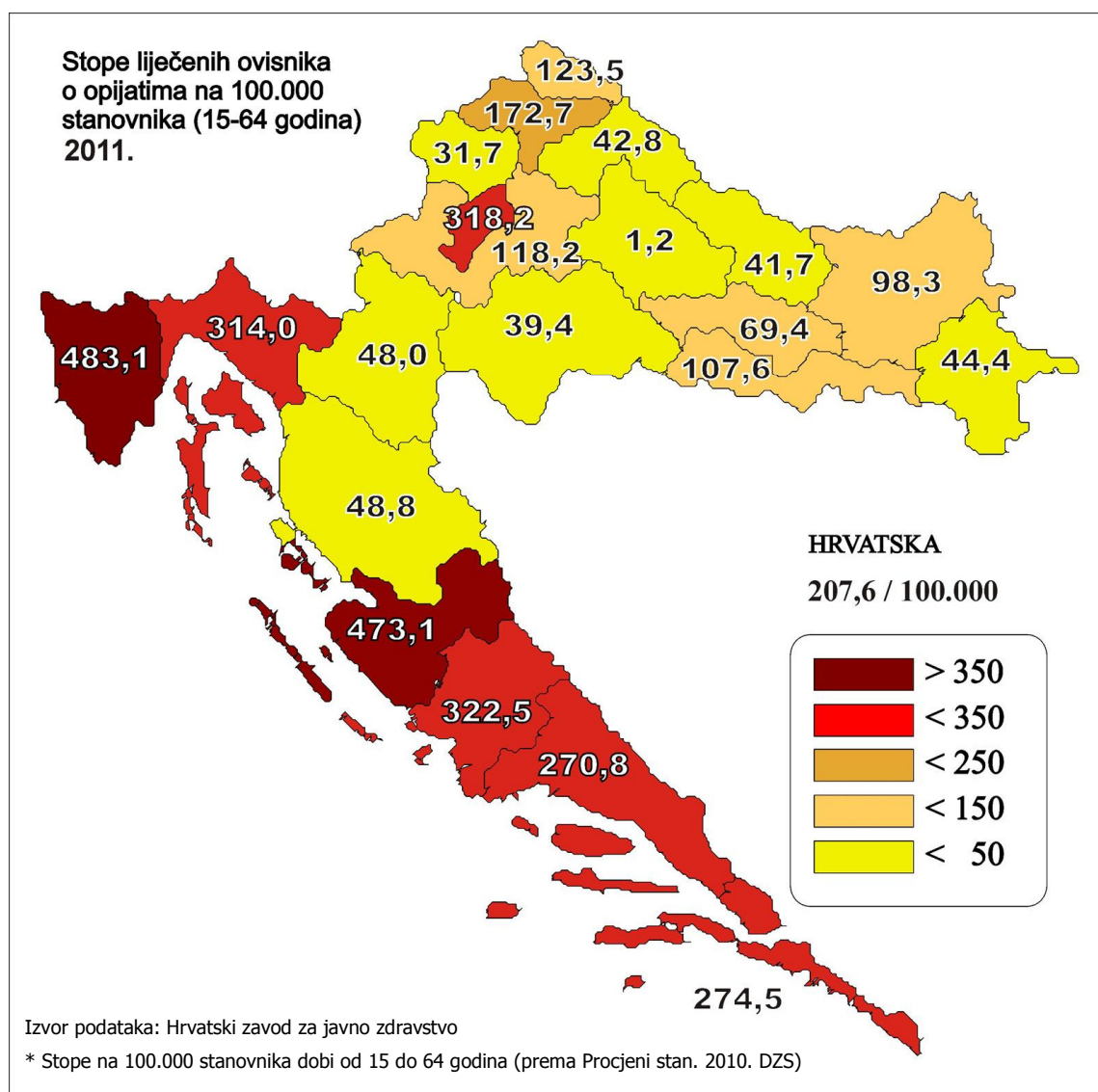
* Stopa na 100.000 stanovnika dobi od 15 do 64 godina (prema Procjeni stan. 2010. DZS)

Prikaz stope liječenih ovisnika koji su ovisni o opijatima pokazuje vrlo slične rezultate. Najvišu stopu imala je Istarska županija (483,1), zatim Zadarska (473,1), Šibensko-kninska (322,5), Grad Zagreb (318,2), Primorsko-goranska (314,0), Dubrovačko-neretvanska (274,5), te Splitsko-dalmatinska (270,8).

Za cijelu Hrvatsku stopa je iznosila 207,6 (u 2010. godini iznosila je 206,7; u 2009. godini 195,5). U odnosu na prošlu godinu (2010.) nije došlo do značajnije promjene u redoslijedu županija.

U Istarskoj županiji je već niz godina vrlo dobro organiziran rad s ovisnicima o psihoaktivnim drogama koji je „prepoznat“ i od njihove županije te je to jedan od razloga zašto veliki broj osoba dolazi k njima na liječenje. Osim toga, oni dodatno financijski podupiru liječnike PZZ koji se bave ovom teškom problematikom. I druge županije su krenule s istim načinom rada.

Slika 3. LIJEČENI OVISNICI O OPIJATIMA PO ŽUPANIJAMA SA STOPAMA NA 100.000 STANOVNIKA 2011. GODINE

Tablica 7. BROJ OSOBA LIJEČENIH ZBOG ZLOUPORABE PSIHOAKTIVNIH DROGA U IZVANBOLNIČKIM UVJETIMA U 2011. GODINI, BROJ I UDIO OSOBA LIJEČENIH ZBOG ZLOUPORABE OPIJATA U IZVANBOLNIČKIM UVJETIMA, TE BROJ I UDIO OSOBA LIJEČENIH ZBOG OPIJATNE OVISNOSTI ZBRINUTIH NA ODRŽAVANJU FARMAKOTERAPIJOM

Služba za prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti	Broj liječenih osoba	%	Broj liječenih zbog opijata	%	Broj opijatnih ovisnika zbrinutih na održavanju	Udio održavanih od liječenih zbog opijata (%)
Grad Zagreb – ZJZ Služba za prevenciju ovisnosti	1.433	19,0	917	64,0	750	81,8
Zagrebačka županija - ZJZ Služba za prevenciju ovisnosti	170	2,3	94	55,3	66	70,2
Krapinsko-zagorska županija - ZJZ Služba za prevenciju ovisnosti	8	0,1	2	25,0	2	100,0
Sisačko-moslavačka županija - ZJZ Služba za prevenciju ovisnosti	53	0,7	21	39,6	17	81,0
Karlovačka županija – ZJZ Savjetovalište za suzbijanje ovisnosti	54	0,7	16	29,6	6	37,5
Varaždinska županija - ZJZ Služba za prevenciju i liječenje	253	3,4	220	87,0	191	86,8
Koprivničko-križevačka županija - ZJZ Služba za prevenciju ovisnosti	42	0,6	20	47,6	16	80,0
Bjelovarsko-bilogorska županija - ZJZ Služba za prevenciju ovisnosti	4	0,1	0	0,0	0	0
Primorsko-goranska županija - ZJZ Služba za prevenciju i liječenje	640	8,5	617	96,4	576	93,4
Ličko-senjska županija - ZJZ Služba za prevenciju ovisnosti	0	0,0	0	0,0	0	0
Virovitičko-podravska županija - ZJZ Služba za prevenciju ovisnosti	16	0,2	9	56,3	7	77,8
Požeško-slavonska županija - ZJZ Služba za prevenciju ovisnosti	44	0,6	30	68,2	22	73,3
Brodsko-posavska županija - ZJZ Služba za prevenciju ovisnosti	135	1,8	110	81,5	97	88,2
Zadarska županija - ZJZ Služba za prevenciju ovisnosti	594	7,9	570	96,0	497	87,2
Osječko-baranjska županija - ZJZ Služba za prevenciju ovisnosti	268	3,6	205	76,5	168	82,0
Šibensko-kninska županija - ZJZ Služba za liječenje ovisnika	238	3,2	226	95,0	205	90,7
Vukovarsko-srijemska županija - ZJZ Služba za prevenciju ovisnosti	20	0,3	17	85,0	17	100,0
Splitsko-dalmatinska županija - ZJZ Služba za prevenciju ovisnosti	982	13,0	891	90,7	756	84,8
Istarska županija - ZJZ Služba za prevenciju ovisnosti	638	8,5	559	87,6	476	85,2
Poreč - Savjetovalište za prevenciju ovisnosti	161	2,1	161	100,0	150	93,2
Dubrovačko-neretvanska županija - ZJZ Služba za prevenciju ovisnosti	285	3,8	241	84,6	217	90,0
Međimurska županija – ZJZ Služba za prevenciju ovisnosti	114	1,5	92	80,7	69	75,0
KB „Sestre milosrdnice” - poliklinika	1.382	18,3	1.283	92,8	948	73,9
UKUPNO SLUŽBE ZA PREVENCIJU I IZVANBOLNIČKO LIJEČENJE	7.534	100,0	6.301	83,6	5.253	83,4

Od osoba koje su liječene izvanbolnički, najviše ih je kao i prethodne godine bilo u Službi za prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnika o drogama Zavoda za javno zdravstvo „Dr. Andrija Štampar” (Grada Zagreba) 1.433 – 19,0%. Na drugom mjestu je opet Klinički bolnički centar „Sestre milosrdnice” koji je prvi i započeo liječiti ovisnike o psihoaktivnim drogama 1.382 – 18,3%. Slijedi Služba Splitsko-dalmatinske županije s 982 osobe – 13,0%. Zbog zemljopisne razvedenosti ove županije bilo je potrebno formirati više jedinica za liječenje, pa tako jedinice djeluju osim u Splitu još i u Trogiru, Omišu, Hvaru, Makarskoj, Sinju, otoku Braču, Visu i Vrgorcu. U Istarskoj županiji osim središnje Službe u Puli djeluje i Savjetovalište za prevenciju

ovisnosti u Poreču. Ako zbrojimo udio ove dvije lokacije njihov udio iznosi 10,6% (799 osoba). U Primorsko-goranskoj županiji na liječenju je bilo 640 osoba (8,5%). U pojedinim županijskim Službama na liječenje dolazi vrlo mali broj ovisnika o psihoaktivnim drogama pa njihovi djelatnici više vremena posvećuju preventivnom radu (npr. Bjelovarsko-bilogorska (4 osobe) i Krapinsko-zagorska županija (8 osoba). U Ličko-senjskoj županiji nije bila niti jedna osoba na liječenju iako se ovisnici iz te županije liječe u različitim drugim ustanovama.

Po Službama možemo unutar ukupnog broja svih liječenih U 2011. godini pratiti i broj liječenih zbog ovisnosti o opijatima. Od ukupno 7.534 osobe liječene u Službama, 6.301 je došla zbog ovisnosti o opijatima (83,6%). U Savjetovalište za prevenciju ovisnosti u Poreču dolaze samo ovisnici o opijatima. Više ovisnika o opijatima od državnog prosjeka je također bilo u Primorsko-goranskoj, Zadarskoj, Šibensko-kninskoj, poliklinici KBC „Sestre milosrdnice“, Splitsko-dalmatinskoj, Varaždinskoj te Vukovarsko-srijemskoj županiji.

Pratili smo i broj osoba koje su bile obuhvaćene supstitucijom (održavanje na Heptanonu, Subutexu) uključujući i one koji su bili na detoksikaciji metadonom. Te osobe su trajnije zbrinute i redovito dolaze kod svog izabranog liječnika, a istovremeno se redovito kontroliraju u Službi za prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti. Za cijelu Hrvatsku udio tih osoba iznosi 83,4.

Tablica 8. BROJ OSOBA BOLNIČKI LIJEČENIH ZBOG ZLOUPORABE PSIHOAKTIVNIH DROGA U 2011. GODINI

Stacionarna zdravstvena ustanova	Broj liječenih osoba	Stacionarni boravci		Dnevna bolnica boravci	
		Broj	%	Broj	%
Psihijatrijska bolnica Vrapče	247	328	23,7	2	1,2
Klinička bolnica "Sestre milosrdnice"	271	254	18,4	100	62,1
Psihijatrijska bolnica Sv. Ivan, Jankomir	110	177	12,8	8	5,0
KBC Zagreb (Rebro)	20	17	1,2	6	3,7
Opća bolnica Sv.Duh	2	2	0,1		0,0
Klinička bolnica Dubrava	3	2	0,1	1	0,6
Klinika za dječje bolesti, Klaićeva	3	2	0,1	1	0,6
Psihijatrijska bolnica za djecu i mladež Kukuljevićeva, Zagreb	5	6	0,4	0	0,0
Opća bolnica "Dr I. Pedišić" Sisak	2	1	0,1	1	0,6
Opća bolnica Zabok	1	1	0,1	0	0,0
NPS bolnica "Dr I. Barbot" Popovača	18	20	1,4	1	0,6
Opća bolnica Karlovac	1	1	0,1	0	0,0
Opća bolnica Varaždin	22	28	2,0	3	1,9
Opća bolnica Koprivnica	9	11	0,8	0	0,0
Opća bolnica Bjelovar	2	2	0,1	0	0,0
Klinička bolnički centar Rijeka	92	94	6,8	21	13,0
Psihijatrijska bolnica Rab	140	187	13,5	0	0,0
Psihijatrijska bolnica Lopača	4	5	0,4	0	0,0
Opća bolnica Virovitica	5	3	0,2	2	1,2
Opća bolnica "Dr.J.Benčević", Sl.Brod	9	9	0,7	1	0,6
Opća bolnica Nova Gradiška	5	5	0,4	0	0,0
Opća bolnica Zadar	25	23	1,7	4	2,5
Psihijatrijska bolnica Ugljan	20	28	2,0	0	0,0
Županijska bolnica Našice	5	5	0,4	0	0,0
Klinička bolnica Osijek	10	9	0,7	1	0,6
Opća bolnica Šibenik	12	14	1,0	0	0,0
Opća bolnica Vukovar	8	6	0,4	3	1,9
Opća bolnica Vinkovci	18	22	1,6	2	1,2
Klinička bolnica Split	33	40	2,9	2	1,2
Opća bolnica Pula	63	75	5,4	0	0,0
Opća bolnica Dubrovnik	3	2	0,1	1	0,6
Županijska bolnica Čakovec	6	5	0,4	1	0,6
UKUPNO STACIONARNE ZDRAVSTVENE USTANOVE	1.172	1.384	100,0	161	100,0

U stacionarnim zdravstvenim ustanovama tijekom 2011. godine liječene su 1.172 osobe. Sveukupno su bile na liječenju 1.384 puta što prosječno iznosi 1,2 boravka po osobi. Najviše hospitaliziranih je bilo u Klinici za psihijatriju Vrapče, gdje je liječeno 247 osoba u 328 boravaka (1,3 boravka po osobi). U Kliničkom bolničkom centru „Sestre milosrdnice“ stacionarno je liječena 271 osoba u 254 boravaka. U Psihijatrijskoj bolnici „Sveti Ivan“ (Jankomir) liječeno je 110 osoba u 177 boravaka (1,6 boravaka po osobi). U Psihijatrijskoj bolnici Rab na liječenju je bilo 140 osoba u 187 boravaka.

Liječenje ovisnika o psihoaktivnim drogama u dnevnoj bolnici je sve prisutnije. Ukupno je liječena 161 osoba od kojih je u KBC „Sestre milosrdnice“ liječeno 100 osoba (62,1%). U KBC Rijeka u dnevnoj bolnici je bila liječena 21 osoba (13,0%).

SOCIO-EKONOMSKE ZNAČAJKE OSOBA LIJEČENIH ZBOG ZLOUPORABE PSIHOAKTIVNIH DROGA

Tablica 9. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE OPIJATA U 2011. GODINI PREMA STUPNJU OBRAZOVANJA I DOBI

Dobne skupine (5 godina)	Najviši stupanj obrazovanja									Ukupno
	Nezavršena osnovna škola	Završena osnovna škola	Nezavršena srednja škola	Završena srednja škola	Nezavršena viša škola ili fakultet	Završena viša škola	Završen fakultet	Drugo	Nepoznato	
≤ 14	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
15-19	3	13	19	7	0	0	0	0	1	43
20-24	11	50	52	207	7	2	1	4	2	336
25-29	20	175	148	896	27	23	16	14	14	1.333
30-34	29	202	146	1355	28	69	61	11	8	1.909
35-39	5	182	120	984	20	43	62	4	5	1.425
40-44	7	73	53	407	7	23	20	4	2	596
45-49	3	53	25	243	4	11	18	1	2	360
≥50	2	17	11	136	0	7	15	3	4	195
Ukupno	80	765	575	4.235	93	178	193	41	38	6.198
%	1,3	12,3	9,3	68,3	1,5	2,9	3,1	0,7	0,6	100,0

Među liječenima zbog ovisnosti o opijatima, kao i prethodnih godina, najveći broj liječenih osoba ima završenu srednju školu (4.235 osoba, odnosno 68,3%), a nezavršenu srednju školu 575 osoba (9,3%). Samo osnovnu školu je završilo 765 osoba (12,3%). Niti najosnovnije školovanje nema 80 osoba, od kojih 73 ima više od 19 godina, te vjerojatno niti neće nikada završiti osnovnu školu. Završenu višu školu i/ili fakultet ima 371 osoba (6,0%).

**Tablica 10. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE NEOPIJATA U 2011. GODINI
PREMA STUPNJU OBRAZOVANJA I DOBI**

Dobne skupine (5 godina)	Najviši stupanj obrazovanja									Ukupno
	Nezavršena osnovna škola	Završena osnovna škola	Nezavršena srednja škola	Završena srednja škola	Nezavršena viša škola ili fakultet	Završena viša škola	Završen fakultet	Drugo	Nepoznato	
≤14	11	2	5	0	0	0	0	0	2	20
15-19	13	117	271	89	13	1	0	6	14	524
20-24	0	29	31	224	40	1	0	2	12	339
25-29	4	23	9	170	8	6	11	1	22	254
30-34	2	12	5	90	1	7	7	0	10	134
35-39	3	8	4	44	1	1	4	0	9	74
40-44	0	2	4	27	0	1	1	0	6	41
45-49	1	2	0	17	1	1	4	0	9	35
≥50	1	4	1	18	0	1	7	0	14	46
Ukupno	35	199	330	679	64	19	34	9	98	1.467
%	2,4	13,6	22,5	46,3	4,4	1,3	2,3	0,6	6,7	100,0

I među osobama koje su liječene zbog zlouporabe neopijata, najviše ih je također završilo srednju školu, ali manje nego među ovisnicima o opijatima - 679 (46,3%). Od 330 osoba koja ima nezavršenu srednju školu njih 276 je mlađe od 19 godina, te bi ipak možda imali šanse dovršiti barem srednjoškolsko obrazovanje. Završenu osnovnu školu ima 199 osoba što čini 13,6%, a među njima je najviše dobne skupine od 15 do 19 godina, što znači da nisu nastavili ili su napustili srednjoškolsko obrazovanje. Osnovnu školu nije završilo 35 osoba (2,4%). Bez obzira što je to relativno malen udio, njih 9 je starije od 19 godina pa je to najvjerojatnije i kraj njihovog obrazovanja, bez obzira što u promatranoj godini ne uzimaju tzv. teške droge. Završenu višu školu ili fakultet ima 53 osoba (3,6%) svih liječenih zbog zlouporabe neopijata.

U cjelokupnom liječenju osoba s problemima u vezi zlouporabe psihoaktivnih sredstava vrlo bitan element je resocijalizacija, odnosno uključivanje u društvo kao aktivnih članova. Stoga je važno da im se omogući doškolovanje, prekvalifikacija ili stjecanje posebnih vještina i znanja koje bi im olakšale zapošljavanje i konkurentnost na tržištu rada.

Tablica 11. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE OPIJATA U 2011. GODINI PREMA RADNOM STATUSTU I DOBI

Dobne skupine (5 godina)	Radni status								Ukupno
	Redovan posao	Povremeni posao	Nezaposlen	Učenik	Student	Umirovljenik	Samostalna djelatnost	Nepoznato	
≤14	0	0	0	1	0	0	0	0	1
15-19	1	4	20	16	1	0	0	1	43
20-24	54	85	155	5	26	0	5	6	336
25-29	307	293	670	0	25	2	13	23	1.333
30-34	535	446	830	0	15	37	19	27	1.905
35-39	351	281	612	0	7	130	20	24	1.425
40-44	93	111	260	0	1	116	10	5	596
45-49	56	56	157	0	0	82	8	1	360
≥50	24	27	88	0	0	16	2	3	195
Ukupno	1.421	1.303	2.792	22	75	418	77	90	6.198
%	22,9	21,0	45,0	0,4	1,2	6,7	1,2	1,5	100,0

Nezaposlenost kao veliki problem društva pogađa i osobe liječene zbog zlouporabe droga.

U 2011. godini je 1.421 osoba imalo stalni radni odnos (22,9) dok je još 1.303 (13,1%) imalo povremeno zaposlenje. Nezaposlenima su se izjasnile 2.792 osobe koje su liječene zbog ovisnosti o opijatima (45,0%).

Među osobe koje imaju kakav-takav prihod svaki mjesec ubrajamo redovito zaposlene, povremeno zaposlene, umirovljenike i samostalnu djelatnost. Bilo ih je svega 51,9% (u 2010. godini bilo ih je 58,8% a u 2009. godini 52,8%).

Na školovanju se nalazi 97 ovisnika o opijatima (1,6%) i to 22 učenika i 75 studenata.

Tablica 12. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE NEOPIJATA U 2011. GODINI PREMA RADNOM STATUSU I DOBI

Dobne skupine (5 godina)	Radni status								Ukupno
	Redovan posao	Povremeni posao	Nezaposlen	Učenik	Student	Umirovljenik	Samostalna djelatnost	Nepoznato	
≤14	0	0	0	19	0	0	0	1	20
15-19	12	18	81	372	33	0	0	8	524
20-24	62	60	103	15	82	0	3	14	339
25-29	71	35	111	0	8	3	8	18	254
30-34	40	16	58	0	3	2	2	13	134
35-39	19	3	32	0	0	5	5	10	74
40-44	7	2	15	0	0	9	2	6	41
45-49	12	4	8	0	0	5	0	6	35
≥50	4	4	10	0	0	18	2	8	46
Ukupno	227	142	418	406	126	42	22	84	1.467
%	15,5	9,7	28,5	27,7	8,6	2,8	1,5	5,7	100,0

Među osobama liječenim zbog uzimanja neopijata bilo je 532 (36,3%) osoba koje se još školuju, što predstavlja porast u odnosu na godinu ranije kad ih je bilo 30,3%. Učenika je bilo

27,7%, a studenata 8,6%. Redoviti ili povremeni posao je imalo 25,1% osoba. Nezaposleno ih je bilo 28,5%.

Tablica 13. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE OPIJATA U 2011. GODINI PREMA UVJETIMA ŽIVOTA I DOBI

Dobne skupine (5 godina)	Sadašnji uvjeti života								Ukupno
	Živi sam	S primarnom obitelji (roditelji)	Sam s djetetom	S partnerom	S partnerom i djetetom	S prijateljima	Drugo	Nepoznato	
≤14	0	0	0	0	0	0	1	0	1
15-19	3	28	0	2	0	1	6	3	43
20-24	25	215	2	36	26	6	23	3	336
25-29	128	765	16	143	156	9	106	10	1.333
30-34	229	936	13	235	353	14	114	15	1.909
35-39	257	629	28	156	258	13	78	6	1.425
40-44	134	219	12	73	126	6	21	5	596
45-49	98	116	18	30	73	6	16	3	360
≥50	58	35	9	36	45	0	7	5	195
Ukupno	932	2.943	98	711	1.037	55	372	50	6.198
%	15,0	47,5	1,6	11,5	16,7	0,9	6,0	0,8	100,0

Najviše osoba liječenih zbog uzimanja opijata, kao i ranijih godina je živjelo s primarnom obitelji (2.943 - 47,5%). S partnerom i djetetom živjelo je 1.037 osoba (16,7%). S partnerom ih je živjelo 711 (11,5%), a sami s djetetom njih 98 (1,6%). Sam/a je bilo 932 (15,0%) liječenih osoba, što je približno kao i godinu ranije (14,0%). Iz ovih podataka vidimo da je kod nas obitelj još uvijek uključena u proces liječenja svojih članova koji su postali ovisnici o drogama.

Tablica 14. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE NEOPIJATA U 2011. GODINI PREMA UVJETIMA ŽIVOTA I DOBI

Dobne skupine (5 godina)	Sadašnji uvjeti života								Ukupno
	Živi sam	S primarnom obitelji (roditelji)	Sam s djetetom	S partnerom	S partnerom i djetetom	S prijateljima	Drugo	Nepoznato	
≤14	0	13	0	0	0	0	5	2	20
15-19	9	425	2	1	0	5	60	22	524
20-24	19	268	0	9	6	2	18	17	339
25-29	22	137	2	21	12	3	28	29	254
30-34	9	52	2	14	22	0	14	21	134
35-39	6	22	2	8	13	1	7	15	74
40-44	7	10	0	3	8	0	2	11	41
45-49	6	4	2	1	5	0	1	16	35
≥50	9	0	1	7	7	0	3	19	46
Ukupno	87	931	11	64	73	11	138	152	1.467
%	5,9	63,5	0,7	4,4	5,0	0,7	9,4	10,5	100,0

Kao i kod osoba liječenih zbog opijata i kod osoba koje su liječene zbog drugih psihoaktivnih droga najviše su zastupljeni oni koji žive u svojoj primarnoj obitelji odnosno s roditeljima 931 osoba (63,5%). Samo s partnerom živi 4,4% osoba a s partnerom i djetetom živi njih 5,0%. Da žive sami izjavilo je 5,9% osoba.

Ipak, postoje podatci dobiveni od samih liječenih ovisnika o drogama, da su nekima i roditelji ovisnici o alkoholu. Najčešće se radi o ocu alkoholičaru (10,1%). U nekoliko slučajeva su oboje, i otac i majka alkoholičari.

Tablica 15. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE DROGA U 2011. GODINI PREMA RODITELJSKOM STATUSU

Ima li djece	Spol				Ukupno	
	Muški		Ženski			
	Broj	%	Broj	%	Broj	%
Da	1.799	28,5	577	42,5	2.376	31,0
Da, oduzeta roditeljska prava	13	0,2	5	0,4	18	0,2
Nadzor nad roditeljskim pravom	1	0,0	2	0,1	3	0,0
Ne	4.339	68,8	702	51,7	5.041	65,8
Nepoznato	155	2,5	72	5,3	227	3,0
Ukupno	6.307	100,0	1.358	100,0	7.665	100,0

Od svih osoba liječenih U 2011. godini iz podataka o roditeljskom statusu vidljivo je da ih 2.397 (31,3%) ima djecu. Prema roditeljskom statusu žene koje su majke su zastupljenije (43,0%) od muškaraca očeva (28,7%). Ipak je 21 osoba izjavila da su im oduzeta roditeljska prava ili je nad roditeljskim pravima proveden nadzor. Sama činjenica da su roditelji ili jedan roditelj ovisnici ne uvjetuje ograničavanje roditeljskih prava, ali zahtijeva učinkovit nadzor sustava socijalne skrbi kako ne bi došlo do zanemarivanja ili zlostavljanja djece.

Tablica 16. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE PSIHOAKTIVNIH DROGA U 2011. GODINI KOJE IMAJU DJECU PREMA BRAČNOM STATUSU I ŽIVOTU S DRUGIM UŽIVAOCIM PSIHOAKTIVNIH DROGA

Bračni status ovisnika	Živi s drugim uživaocima						Ukupno	
	Da	%	Ne	%	Nepoznato	%		
U braku	232	52,6	838	43,9	9	37,5	1.079	45,5
Izvanbračna zajednica	128	29,0	239	12,5	7	29,2	374	15,7
Rastavljen/a	40	9,1	486	25,4	4	16,7	530	22,3
Udovac - Udovica	5	1,1	46	2,4	0		51	2,1
Neudana - Neoženjen	35	7,9	300	15,7	4	16,7	339	14,3
Nepoznato	1	0,2	2	0,1	0		3	0,1
Ukupno	441	100,0	1.911	100,0	24	100,0	2.376	100,0

Analizom podataka liječenih osoba koje su izjavile da djeca žive s njima vidljivo je da 1.911 osoba bez obzira na bračni status ne živi s drugim uživaocima, dok je 441 (18,6%) osoba koje žive s djecom izjavilo da žive s drugim uživaocima.

Od 2.376 osoba koje imaju djecu, njih 232 je u braku, a 128 u izvanbračnoj zajednici s drugim ovisnikom (ovisnicom). Od osoba koje su u braku (1.079) njih 232 je u braku s drugim ovisnikom/ovisnicom (21,5%). Još je „teža“ situacija kod izvanbračnih zajednica. Od 374 osoba koje imaju djecu a žive u izvanbračnoj zajednici, njih 128 (34,2%) za partnera/icu ima ovisnika o drogama. Sociološki to ukazuje na relativnu zatvorenost i međuovisnost ovisničke populacije, pri čemu su najviše ugrožena djeca u takvim obiteljima.

Tablica 17. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE DROGA U RAZDOBLJU 2007.- 2011. GODINE PREMA GLAVNOM SREDSTVU OVISNOSTI

Vrsta glavnog sredstva	Broj liječenih osoba									
	2007.		2008.		2009.		2010.		2011.	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%
Opijati	5.703	76,4	5.846	77,9	6.251	80,8	6.175	81,8	6.198	80,9
Kokain	147	2	150	2,0	143	1,8	124	1,6	126	1,6
Stimulativna sredstva	355	4,8	218	2,9	214	2,8	142	1,9	128	1,6
Sedativi	145	1,9	179	2,4	185	2,4	136	1,8	145	1,9
Halucinogeni	1	0,0	6	0,1	4	0,1	3	0,0	10	0,2
Hlapljiva otapala	12	0,2	5	0,1	7	0,1	7	0,1	7	0,1
Kanabinoidi	992	13,3	985	13,1	793	10,3	858	11,4	957	12,5
Više i ostalo	109	1,5	117	1,6	136	1,8	105	1,4	94	1,2
Ukupno	7.464	100,0	7.506	100,0	7.733	100,0	7.550	100,0	7.665	100,0

Prema podacima o glavnom sredstvu ovisnosti, vidljiv je najveći udio osoba koje na liječenje dolaze zbog opijata. Ovisnici o opijatima imaju najveću potrebu za liječenjem i to je još jedan od razloga zbog čega oni prevladavaju. Uzimanje heroína, uglavnom intravenozno, povezano je s ozbiljnim društvenim i javnozdravstvenim problemima. Zlorporaba heroína praćena je brzim razvojem tolerancije i ovisnosti. Više od 90% osoba, ako sredstvo uzimaju svakodnevno tijekom mjesec dana ili kraće, postat će psihički i fizički ovisno. Neki od ovisnika kako bi postigli stanje da koriste manje opijata dolaze na supstitucijsku terapiju gdje dio heroína bude zamijenjen metadonom. Prema podacima Europskog ureda za praćenje problema ovisnosti o drogama, u Europi je za 49% svih dolazaka na tretman razlog uzimanje heroína.

Kako se ukupni broj novih ovisnika o opijatima smanjuje, sve ukazuje da se sustav za liječenje problema sa psihoaktivnim drogama bavi „starim“ heroínskíim ovisnicima i daleko manje ostalim vrstama droga.

Trend smanjenja udjela osoba liječenih zbog zlorporabe kanabinoida se nakratko zaustavio u 2009. godini (10,3%) da bi iza toga došlo opet do laganog porasta (2010. - 11,4%; 2011. - 12,5%).

Udio osoba liječenih zbog ovisnosti o ostalim sredstvima se nije značajnije mijenjao. Liječenje zbog ovisnosti o sedativima je zastupljeno s udjelom od 1,9%, kokain 1,6%, kao i stimulativna sredstva 1,6%. U odnosu na 2010. godinu nije zabilježen porast broja osoba liječenih zbog zlorporabe amfetamina.

Tablica 18. BROJ LIJEČENIH OSOBA ZBOG ZLOUPORABE DROGA PREMA DOBI I GLAVNOM SREDSTVU

Glavno sredstvo	Dobne skupine									Ukupno	%
	≤14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	≥50		
Heroin	0	31	307	1.290	1.870	1.392	581	346	191	6.008	78,4
Heptanon	0	7	11	15	28	25	11	10	1	108	1,4
Ostali opijati	0	1	4	7	2	3	3	1	2	23	0,3
Buprenorfin	1	4	13	18	8	2	1	0	0	47	0,6
Tramadol	0	0	1	3	1	3	0	3	1	12	0,2
Kokain	0	9	27	41	30	9	6	3	1	126	1,6
Amfetamini	0	16	19	26	10	8	0	0	1	80	1,0
Metamfetamini	0	0	0	2	0	0	0	0	0	2	0,0
Ecstasy	0	3	6	10	3	1	0	0	0	23	0,3
Drugi psihostimulansi	0	10	3	7	0	1	2	0	0	23	0,3
Barbiturati	0	1	1	0	0	1	1	1	0	5	0,1
Benzodiazepini	0	7	3	16	16	19	16	22	31	130	1,7
Drugi hipnotici i sedativi	0	1	2	0	2	0	0	2	3	10	0,1
LSD	0	1	1	3	0	0	0	0	0	5	0,1
Drugi halucinogeni	0	5	0	0	0	0	0	0	0	5	0,1
Lako hlapljiva otapala	0	0	0	3	4	0	0	0	0	7	0,1
Kanabinoidi	19	463	263	115	54	24	13	4	2	957	12,5
Više i ostalo	1	8	14	31	15	11	3	3	8	94	1,2
Ukupno	21	567	675	1.587	2.043	1.499	637	395	241	7.665	100,0
%	0,3	7,4	8,8	20,7	26,7	19,6	8,3	5,2	3,1		

U cijeloj Europi, pa tako i u našoj zemlji, kanabis je glavno i najzastupljenija ilegalna droga. Na drugom mjestu, odmah iza kanabisa su amfetamini. No u sustavu liječenja više su zastupljeni heroinski ovisnici.

Bez obzira što gotovo svi ovisnici o psihoaktivnim drogama uzimaju više sredstava istovremeno, kao sredstvo ovisnosti se bilježi ono koje je najjače djelovalo i zbog kojeg je ta osoba došla na liječenje. Tijekom razgovora s terapeutom, dođe se do tog glavnog sredstva te se upiše u Pampidou obrazac.

Najviše osoba je uzimalo heroin (6.008 – 78,4%). Kad heroinu pribrojimo i ostala sredstva iz skupine opijata (metadon, ostali opijati, buprenorfin i tramadol) to iznosi 80,9%. Kanabinoidi kao glavno sredstvo su bili u udjelu od 12,5%.

Benzodiazepini, barbiturati i ostali hipnotici i sedativi sudjelovali su udjelom od 1,9%, kao glavno sredstvo zbog kojeg su osobe došle na liječenje. Iz raspodjele liječenih osoba prema glavnom sredstvu i dobi razvidno je da je i dalje najviše liječenih osoba bilo u dobnoj rasponu od 25-34 godine (47,4%). No usporedbom podataka s podacima o osobama liječenim zbog zlouporabe psihoaktivnih droga u 2010. godini opažaju se promjene u udjelima liječenih osoba. Došlo je do laganog pomaka u starije dobne skupine. Nastavlja se trend porasta udjela starijih od 34 godine. U 2008. godini je bio 24,1%, 2009. godini 29,0%, u 2010. godini 32% a u 2011. godini već 36,2%. Upozoravajuće je i registriranje 21 osobe mlađe od 14 godina koje su ušle u sustav liječenja. Većina je uzimala marihuanu dok je po jedna osoba zabilježena zbog zlouporabe buprenorfina te više različitih psihoaktivnih tvari. Adolescentna dob je rizična za eksperimentiranje, ali iako se prvi doticaji s drogom pomiču u sve mlađu dob, takve pojave moraju zahtijevati promptnu reakciju društva.

Tablica 19. BROJ LIJEČENIH OSOBA ZBOG ZLOUPORABE DROGA PREMA GLAVNOM I SPOREDNOM SREDSTVU OVISNOSTI

Sporedno sredstvo ovisnosti	Glavno sredstvo ovisnosti				Ukupno	%
	opijati	%	neopijati	%		
Opijati	835	21,6	13	3,3	848	19,9
Kokain	1.075	27,8	25	6,3	1.100	25,8
Stimulativna sredstva	574	14,8	167	42,3	741	17,4
Sedativi	105	2,7	8	2,0	113	2,7
Halucinogena sredstva	4	0,1	14	3,5	18	0,4
Hlapljiva otapala	9	0,2	1	0,3	10	0,2
Kanabinoidi	1.187	30,7	146	37,0	1.333	31,3
Više i ostalo	77	2,0	21	5,3	98	2,3
Ukupno	3.866	100,0	395	100,0	4.261	100,0

Liječeni zbog zlouporabe opijata najčešće kao prvo sporedno sredstvo uzimaju kanabinoide (1.187 osoba - 30,7%) a zatim kokain (1.075 osoba - 27,8%). Stimulativna sredstva su bila sporedno sredstvo kod opijatnih ovisnika u 14,8% slučajeva (574 osobe).

Najčešće sporedno sredstvo kod liječenih zbog zlouporabe neopijata su stimulativna sredstva (167 osoba - 42,3%) te kanabinoidi (146 osoba - 37,0%) dok ih je 13 (3,3%) eksperimentiralo s opijatima.

Tablica 20. BROJ OSOBA LIJEČENIH U 2011. GODINI PREMA NAČINU UZIMANJA GLAVNOG SREDSTVA

Glavno sredstvo	Način uzimanja glavnog sredstva						Ukupno
	I.v. injekcijom	Puši	Jede / pije	Snifa	Ušmrkava	Nepoznato	
Heroin	4.508	248	0	0	1.137	115	6.008
%	75,0	4,1	0,0	0,0	18,9	1,9	100
Heptanon	7	0	101	0	0	0	108
%	6,5	0,0	93,5	0,0	0,0	0,0	100,0
Ostali opijati	3	0	18	0	0	2	23
%	13,0	0,0	78,3	0,0	0,0	8,7	100
Buprenorfin	12	0	35	0	0	0	47
%	25,5	0,0	74,5	0,0	0,0	0,0	100,0
Tramadol	0	0	12	0	0	0	12
Kokain	2	0	0	0	118	6	126
%	1,6	0,0	0,0	0,0	93,7	4,8	100,0
Amfetamini	0	0	16	0	63	1	80
%	0,0	0,0	20,0	0,0	78,8	1,3	100,0
Metamfetamini	0	0	0	0	2	0	2
Ecstasy	0	0	23	0	0	0	23
Drugi psihostimulansi	0	0	17	0	2	4	23
%			73,9		8,7	17,4	100
Barbiturati	0	0	5	0	0	0	5
Benzodiazepini	0	0	130	0	0	0	130
Drugi hipnotici i sedativi	0	0	10	0	0	0	10
LSD	0	0	5	0	0	0	5
Drugi halucinogeni	0	0	5	0	0	0	5
Lako hlapljiva otapala	0	0	0	6	0	1	7
Kanabinoidi	0	957	0	0	0	0	957
%		100					100
Više i ostalo	0	1	13	0	0	80	94
%		1,1	13,8			85,1	100
Ukupno	4.532	1.207	364	6	1.331	225	7.665
%	59,1	15,7	4,7	0,1	17,4	2,9	100

Prema podacima o glavnom sredstvu ovisnosti te načinu uzimanja istog razvidno je da u Hrvatskoj nije došlo do značajnijih promjena. Kao i ranijih godina intravenski način uzimanja je ukupno i dalje dominantan (59,1%), slijedi ušmrkavanje (17,4%), pušenje (15,7%) te oralno uzimanje (4,7%).

Heroin se obično injektira intravenozno, ali neki ljudi ga ubrizgavaju potkožno, puše ili ušmrkavaju. Analiza kod nas liječenih osoba pokazuje da se heroin najčešće uzima intravenski (75,0%), slijedi ušmrkavanje (18,9%) te pušenje (4,1%). U odnosu na prethodne godine opažen je lagani porast i.v. heroinskih ovisnika (68,9% u 2009. g., 73,1% u 2010.g., 75,0% u 2011. godini), te blagi pad onih koji ušmrkavaju heroin (2009. – 20,5%, u 2010. godini - 19,4%, u 2011. godini 18,9%). I taj podatak posredno može ukazivati da je populacija heroinskih ovisnika sve starija te da usprkos namjeri "skidanja", ušmrkavanje postupno zamjenjuju intravenskim uzimanjem.

Najviše liječenih zbog zlouporabe kokaina je isti ušmrkavalo (93,7%). Dominantni način uzimanja amfetamina je kao i ranijih godina ušmrkavanje. Sve osobe koje su liječene zbog zlouporabe kanabinoida su sredstvo uzimale pušenjem.

Brzina kojom se droga apsorbira i metabolizira ovisi o načinu uzimanja. Pušenje i intravensko uzimanje će najbrže izazvati apsorpciju što dovodi do ulaska veće količine droge u mozak i bržeg djelovanja. Intranazalno uzeta droga također će brzo ući u krv i dovesti do željenog djelovanja.

Tablica 21. UČESTALOST UZIMANJA GLAVNOG SREDSTVA OSOBA LIJEČENIH U 2011. GODINI

Glavno sredstvo	Učestalost uzimanja glavnog sredstva							Ukupno
	Uzimao/la u životu, ali zadnji mjesec nije	1-3 puta mjesečno	Jednom tjedno	2-6 dana u tjednu	Svakodnevno	Uzima neredovito	Nepoznato	
Heroin	3.847	254	57	146	266	285	1.126	6.008
Heptanon	16	2	4	5	42	5	34	108
Ostali opijati	10	1	1	1	3	1	6	223
Buprenorfin	11	2	0	6	19	5	4	47
Tramadol	3	2	1	0	4	1	1	12
OPIJATI - UKUPNO	3.914	261	63	158	334	297	1.171	6.198
Opijati %	63,1	4,2	1,0	2,5	5,4	4,8	18,9	100,0
Kokain	83	5	2	6	3	5	22	126
%	65,9	4,0	1,6	4,8	2,4	4,0	17,5	100,0
Amfetamini	49	6	3	0	5	8	9	80
%	61,3	7,5	3,8	0,0	6,3	10,0	11,3	100,0
Metamfetamini	2	0	0	0	0	0	0	2
	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
Ecstasy	17	1	1	2	0	1	1	23
%	73,9	4,3	4,3	8,7	0,0	4,3	4,3	100,0
Drugi psihostimulansi	4	5	3	3	2	1	5	23
Barbiturati	17,4	21,7	13,0	13,0	8,7	4,3	21,7	100,0
Benzodiazepini	7	4	2	8	22	6	81	130
%	5,4	3,1	1,5	6,2	16,9	4,6	62,3	100,0
Drugi hipnotici i sedativi	2	1	0	0	2	0	5	10
LSD	1	1	0	0	0	0	3	5
Drugi halucinogeni	0	0	0	0	0	0	5	5
Lako hlapljiva otapala	3	0	0	0	1	0	3	7
Kanabinoidi	434	124	81	121	54	78	65	957
%	45,4	13,0	8,5	12,6	5,6	8,2	6,8	100,0
Više i ostalo	5	0	0	2	4	1	82	94
%	5,3	0,0	0,0	2,1	4,3	1,1	87,2	100,0
Ukupno	4.522	408	156	300	427	397	1.455	7.665
%	59,0	5,3	2,0	3,9	5,6	5,2	19,0	100,0

Prema podacima o učestalosti uzimanja glavnog sredstva, najveći broj liječenih osoba psihoaktivna sredstva nije uzimao u zadnjem mjesecu prije dolaska na liječenje. Opijate nisu uzimali u 63,1% slučajeva (3.914 osoba). Za 1.171 osobu (18,9%) nemamo podatak o učestalosti uzimanja sredstva.

Iz podataka o učestalosti uzimanja glavnog sredstva razvidno je i da je 4.522 osobe ili 59,0% apstiniralo od glavnog sredstva ovisnosti. U 2010. godini taj je udio iznosio 61,6%.

Od ukupnog broja osoba liječenih zbog ovisnosti o opijatima (6.198), za 5.027 osobe postoje podatci o učestalosti uzimanja droga. U proteklom mjesecu drogu nije uzimalo 63,1% osoba.

Liječeni zbog zlouporabe ostalih psihoaktivnih droga su se često izjašnjavali kako u prethodnom mjesecu nisu uzimali glavnu drogu. Tako od onih koji su bili na kokainu, prošli mjesec ih nije uzimalo 65,9%, amfetamine 61,3%, ecstasy 73,9%, a kanabinoide 45,4% prije aktualnog javljanja liječniku. Broj redovitih konzumenata marihuane stagnira. Od onih kojima je marihuana glavno sredstvo zlouporabe, više od dva puta tjedno ili svakodnevno u 2011. godini uzimalo je 18,2%, a u 2010. godini 20,2% konzumenata.

Tablica 22. NAČIN LIJEČENJA OSOBA LIJEČENIH ZBOG ZLOUPORABE OPIJATA KOJE SU IZJAVILE DA NISU UZIMALE HEROIN PROŠLI MJESEC

Farmakoterapija oblik	Farmakoterapija lijek									
	metadon	buprenorfin	morfin	naltrexone	klonidin	tramadol	nešto drugo	ništa	nepoznato	Ukupno
Kratkotrajno održavanje	22	62	0	0	0	0	0	0	0	84
Održavanje	1.183	1.419	0	14	0	0	0	0	0	2.616
Spora detoksikacija	311	255	0	0	0	0	0	0	4	570
Brza detoksikacija	18	9	0	0	0	0	0	0	2	29
Bez medikacije	0	0	0	0	0	0	0	388	0	388
Farmakoterapija - druga	0	0	10	0	1	17	122	0	1	151
Nepoznato	0	0	0	0	0	0	0	7	29	36
Ukupno	1.534	1.745	10	14	1	17	122	395	36	3.874
%	39,6	45,0	0,2	0,4	0,0	0,4	3,1	10,2	0,9	100,0

Tablica 22. prikazuje osobe liječene zbog ovisnosti o opijatima koji su izjavile da nisu uzimale opijate u mjesecu koji je prethodio dolasku na njihovo liječenje. Oni čine 62,5% od ukupnog broja osoba liječenih zbog ovisnosti o opijatima.

Većina od njih je bila na nekom obliku nadomjesne terapije 3.270 osoba ili 84,4%. Najviše ih je bilo na održavanju ili sporoj detoksikaciji buprenorfinom (45,0%), a slijedi održavanje na metadonu i spora detoksikacija metadonom (39,6%). Njih 395 (10,2%) izjavilo je da pored toga što nisu uzimali opijate, nisu koristili nikakve druge, niti nadomjesne niti ostale medikamente.

Tablica 23. NAČIN LIJEČENJA OSOBA LIJEČENIH ZBOG ZLOUPORABE OPIJATA U 2011. GODINI (UKUPNO)

Farmakoterapija oblik	Farmakoterapija lijek									
	metadon	buprenorfin	morfin	naltrexone	klonidin	tramadol	nešto drugo	ništa	nepoznato	Ukupno
Kratkotrajno održavanje	51	93	0	0	0	0	0	0	0	144
Održavanje	1.982	1.935	0	19	0	0	0	0	3	3.939
Spora detoksikacija	548	358	0	0	0	0	0	0	6	912
Brza detoksikacija	37	19	0	0	0	0	0	0	2	58
Bez medikacije	0	0	0	0	0	0	0	494	2	496
Farmakoterapija - druga	0	0	14	0	1	22	189	0	3	229
Nepoznato	0	0	0	0	0	0	0	9	362	371
Ukupno	2.618	2.405	14	19	1	22	189	503	378	6.149
%	42,6	39,1	0,2	0,3	0,0	0,4	3,1	8,2	6,1	100,0

U Tablici 23. prikazan je način liječenja svih opijatskih ovisnika ukupno, bez obzira na uzimanje prošli mjesec. Metadon je primjenjivan bilo kao brza ili spora detoksikacija ili održavanje u 42,6% liječenih, a buprenorfin u 39,1%. Ostale medikamente koristilo je 4%, a bez ikakve farmakoterapije bilo ih je 8,2%. U cijeloj Hrvatskoj je nadomjesnom terapijom bilo obuhvaćeno 81,2% ovisnika o opijatima.

Korisnici ostalih psihoaktivnih droga najviše su dolazili na savjetovanja i upute, a zatim na psihosocijalnu terapiju bez medikamenata.

Tablica 24. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPOTREBE OPIJATA PREMA PROSJEČENOJ DOBI UZIMANJA SREDSTAVA OVISNOSTI

Heroinski ovisnici	Godina							
	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.
Prosječna dob prvog uzimanja bilo kojeg sredstva (godine)	16,1	16,1	15,9	15,9	15,9	16,0	16,1	16,0
Prosječna dob prvog uzimanja heroina (godine)	20,0	19,9	20,0	20	20,1	20,3	20,3	20,1
Prosječna dob i. v. uzimanja (godine)	20,8	20,8	20,8	20,8	20,9	21,2	21,7	21,2
Prosječna dob prvog javljanja na tretman (godine)	27,3	27,4	25,5	25,7	26,0	26,2	26,4	26,2
Broj godina od prvog uzimanja bilo kojeg sredstva do prvog dolaska na liječenje	11,2	11,3	9,6	9,8	10,1	10,2	10,3	10,2

Podatci o prosječnoj dobi pokazuju tijek razvoja ovisnosti, te se nisu značajnije mijenjali u odnosu na prijašnje godine. Eksperimentiranje sa psihoaktivnim sredstvima počinje u dobi od oko 16 godina i to dugi niz godina. U 2011. je prosječna dob prvog uzimanja bilo koje droge sadašnjih heroinskih ovisnika bila sa 16,0 godinom. Prvo uzimanje heroina prosječno je u dobi od 20,1 godina a prvo intravenozno malo više od godinu dana kasnije. Kroz niz godina se može pratiti sve veće razdoblje između prvog uzimanja heroina i prvog intravenskog uzimanja, što znači da se heroin uzima ušmrkavanjem ili pušenjem dulje vrijeme. Od prvog uzimanja bilo koje droge do dolaska na liječenje je prošlo više od deset godina, što još uvijek predstavlja značajan problem.

Tablica 25. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE KANABINOIDA PREMA PROSJEČNOJ DOBI UZIMANJA SREDSTAVA OVISNOSTI

Konzumenti kanabinoida	Godina							
	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.
Prosječna dob prvog uzimanja bilo kojeg sredstva (godine)	16,0	16,1	16,3	16,6	16,2	16,4	16,3	16,3
Prosječna dob prvog uzimanja kanabinoida (godine)	16,1	16,2	16,4	16,6	16,3	16,4	16,4	16,3
Prosječna dob prvog javljanja na tretman (godine)	19,3	19,6	19,8	20,5	21,0	21,4	21,5	20,7
Broj godina od prvog uzimanja bilo kojeg sredstva do prvog dolaska na liječenje	3,3	3,5	3,5	3,9	4,7	5,0	5,2	4,4

Prosječne dobi osoba liječenih zbog zlouporabe kanabinoida pokazuju stabilizaciju. Prosječna dob prvog konzumiranja kanabinoida je 16,3 godina što je neznatno kasnije od onih osoba koje postaju heroinski ovisnici. Na liječenje su, u prosjeku, došli u dobi od 20,7 godina. Od prvog uzimanja do dolaska na liječenje prošlo je oko 4 i pol godine.

Tablica 26. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE DROGA U 2011. GODINI PREMA GLAVNOM POVODU POČETKA UZIMANJA

Glavni povod	Zlouporaba opijata		Zlouporaba neopijata		Ukupno	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%
Utjecaj vršnjaka ili partnera	1.770	28,6	387	26,4	2.157	28,1
Znatiželja	863	13,9	303	20,7	1.166	15,2
Psihološki problemi	599	9,7	73	5,0	672	8,8
Zabava	539	8,7	167	11,4	706	9,2
Dosada	461	7,4	85	5,8	546	7,1
Problemi u obitelji	482	7,8	85	5,8	567	7,4
Želja za samopotvrđivanjem	412	6,6	108	7,4	520	6,8
Neznanje o štetnim posljedicama	87	1,4	17	1,2	104	1,4
Problemi u školi	21	0,3	10	0,7	31	0,4
Nepoznato	964	15,9	232	15,8	1.196	15,6
Ukupno	6.198	100,0	1.467	100,0	7.665	100,0

Svaki četvrti liječeni zbog uzimanja opijata je izjavio da je povod uzimanja opijata bio utjecaj vršnjaka ili partnera (28,6%). Ostali povodi su bili znatiželja (13,9%), psihološki problemi (9,7%), zabava (8,7%), problemi u obitelji (7,8%), dosada (7,4%), želja za samopotvrđivanjem (6,6%) i tako dalje. Dok se u uzimanje neopijata kreće iz konteksta prosječne adolescentne populacije te su razlozi slični kao i za bilo koje drugo rizično ponašanje, uzimanje opijata zbiva se nakon nekog vremena, kada je već i okruženje tako profilirano da potiče zlouporabu. Stoga je upravo utjecaj tako odabranog i specifičnog okruženja najčešći motiv za „uključivanje“ u grupu.

Kao glavni povod početka uzimanja neopijatnih psihoaktivnih sredstva, prema njihovim izjavama, liječene osobe najčešće navode utjecaj vršnjaka ili partnera (26,4%), zatim znatiželju (20,7%), zabavu (11,4%), želju za samopotvrđivanjem (7,4%), dosadu (5,8%), probleme u obitelji (5,8%), te psihološke probleme (5,0%).

Tablica 27. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE PSIHOAKTIVNIH DROGA U 2011. GODINI PREMA NAČINU OTKRIVANJA ZLOUPORABE

Tko je otkrio	Zlouporaba opijata		Zlouporaba neopijata		Ukupno	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%
Policija	644	10,4	553	37,7	1.197	15,6
Član obitelji	2.684	43,3	484	33,0	3.168	41,3
Zdravstveni djelatnik	186	3,0	22	1,5	208	2,7
Netko od osoblja škole	32	0,5	27	1,8	59	0,8
Netko na radnome mjestu	20	0,3	1	0,1	21	0,3
Prijatelj, poznanik	853	13,8	45	3,1	898	11,7
Ostalo	761	12,3	93	6,3	854	11,1
Nepoznato	1.018	16,4	242	16,5	1.260	16,4
Ukupno	6.198	100,0	1.467	100,0	7.665	100,0

Otkrivanje problema ovisnosti i upućivanje na liječenje tek je početak dugotrajnog procesa. Podatci o otkrivanju problema ovisnosti se razlikuju prema glavnom sredstvu ovisnosti. Ovisnost o opijatima najčešće je otkrio neki od članova obitelji (43,3%), slijede prijatelji ili poznanici (13,8%) te policija (10,4%).

Problem zlouporabe droga kod liječenih neopijatnih ovisnika najčešće otkriva policija (37,7%), slijedi obitelj (33,0%), dok su ostale osobe i institucije zastupljene s manjim udjelom. Dolazak na liječenje neopijatnih ovisnika je posljedica toga što radije odlaze na liječenje nego da protiv njih bude pokrenut kazneni postupak prema Načelu oportuniteta iz čl. 64 Zakona o sudovima za mladež.

Tablica 28. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE DROGA U 2011. GODINI PREMA RAZDOBLJU RODITELJSKOG SAZNANJA ZA PROBLEM OVISNOSTI I GLAVNOM SREDSTVU

Glavno sredstvo	Roditelji saznali za prvo uzimanje							Ukupno
	Unutar prve godine	Nakon 1. godine	Nakon 2-3 godine	Nakon 4 i više godina	Roditelji za to ne znaju	Drugo	Nepoznato	
Heroin	693	839	1.662	1.265	415	128	1.006	6.008
%	11,5	14,0	27,7	21,1	6,9	2,1	16,7	100,0
Metadon	27	4	12	8	20	3	34	108
Ostali opijati	4	1	7	3	3	1	4	23
Buprenorfin	9	6	9	7	9	2	5	47
Tramadol	3	1	2	1	0	1	4	12
Kokain	24	22	37	20	7	0	16	126
Amfetamini	20	14	21	17	4	0	4	80
Metamfetamin	0	0	1	1	0	0	0	2
Ecstasy	9	4	5	1	3	0	1	23
Drugi psihostimulansi	2	7	4	3	1	0	6	23
Barbiturati	1	0	0	0	0	0	4	5
Benzodiazepini	17	10	3	4	6	5	85	130
Drugi hipnotici i sedativi	2	1	0	0	0	0	7	10
LSD	1	1	0	1	0	0	2	5
Drugi halucinogeni	0	0	0	0	0	0	5	5
Lako hlapljiva otapala	3	1	1	0	0	0	2	7
Kanabinoidi	409	171	162	69	66	6	74	957
%	42,7	17,9	16,9	7,2	6,9	0,6	7,7	100,0
Više i ostalo	9	4	8	3	0	1	69	94
Ukupno	1.233	1.086	1.934	1.403	534	147	1.328	7.665
%	16,1	14,2	25,2	18,3	7,0	1,9	17,3	100,0

Prema izjavama liječenih osoba većina roditelja je za problem ovisnosti saznala tek nakon nekoliko godina.

Roditelji ovisnika o heroinu za problem ovisnosti su najčešće saznali nakon dvije do tri godine ovisničkog ponašanja (27,7%), više od četiri godine za otkrivanje ovisnosti kod djece bilo je potrebno za 21,1% roditelja, dok 6,9% njih za problem nije ni saznao. Tek svaki četvrti roditelj (25,5%) za ovisnost je saznao u prve dvije godine ovisničkog ponašanja.

Roditelji liječenih zbog zlouporabe neopijata su za problem ovisnosti saznali ranije. Za razliku od zlouporabe opijata u prve dvije godine zlouporabu kanabinoida je otkrilo čak 60,6% roditelja, nakon dvije do tri godine 16,9% roditelja, a za 7,2% roditelja je bilo potrebno više od četiri godine. Isto kao i kod heroina za probleme s kanabinoidima ne zna 6,9% roditelja.

Kokain kao glavno sredstvo koristilo je 126 osoba. Raspodjela roditeljskog uočavanja problema jednakomjerno je distribuirana u prve dvije godine (ispod 20%), a nakon 2-3 godine udio raste na 29,4. Ukupno 66% roditelja je uočio problem s uzimanjem kokaina unutar prve tri godine.

Tablica 29. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE DROGA PREMA NAČINU UPUĆIVANJA NA LIJEČENJE

Upućen od	Zloupotroba opijata		Zloupotroba neopijata		Ukupno	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%
Osobno	4.141	66,8	167	11,4	4.308	56,2
Obitelji	288	4,6	172	11,7	460	6,0
Prijatelja	153	2,5	26	1,8	179	2,3
Drugog centra za liječenje ovisnosti	54	0,9	5	0,3	59	0,8
Doktora primarne zaštite	742	12,0	30	2,0	772	10,1
Bolnice - druge medicinske ustanove	91	1,5	17	1,2	108	1,4
Centar za socijalnu skrb	44	0,7	232	15,8	276	3,6
Suda - ODO - Policije	330	5,3	452	30,8	782	10,2
Drugo	90	1,5	124	8,5	214	2,8
Nepoznato	265	4,3	242	16,5	507	6,6
Ukupno	6.198	100,0	1.467	100,0	7.665	100,0

Opijatski ovisnici na liječenje najčešće dolaze osobnom odlukom (66,8%), slijedi upućivanje liječnika primarne zdravstvene zaštite (12,0%). Poticaj liječnika na tretman je rezultat dugogodišnje suradnje primarne zdravstvene zaštite i sustava za prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti kao i provođenja Nacionalne strategije koje uključuje aktivno svakodnevno susretanje liječnika s ovisnicima i nadzor nad provođenjem farmakoterapije i drugih oblika terapije ovisnosti.

Maloljetnici se i nadalje upućuju zbog posjedovanja ili drugih djela povezanih s uporabom droge na obvezno liječenje te je to jedan od glavnih načina dospijevanja u sustav. Obitelji su u toj dobi i za uporabu droga koje nisu opijati premalo senzibilizirane i rijetko odlučne u tome da mlade treba uključiti u tretman.

RIZIČNA PONAŠANJA OSOBA LIJEČENIH ZBOG ZLOUPORABE PSIHOAKTIVNIH DROGA

Život na margini društva i rizična ponašanja ovisnika uključuju sva ona ponašanja vezana uz osnovnu bolest kojima se mogu izložiti popratnim bolestima i komplikacijama. To je poglavito zajednička uporaba igala, šprica i ostalog pribora te rizično (promiskuitetno, odnosno bez korištenja zaštite) seksualno ponašanje. Hepatitis B, hepatitis C i HIV samo su neke od zaraznih bolesti pogodnih za prenošenje navedenim putovima te zbog toga populacija ovisnika ima veći

rizik obolijevanja od opće populacije. Stoga je osobito važno ustrajati na provođenju mjera koje mogu smanjiti zajedničku uporabu igala i pribora te neprekidno podizati svijest o važnosti sigurnih spolnih odnosa. Uporaba kondoma i čistog pribora u interesu je ne samo pojedinog ovisnika, već je važna i za smanjenje mogućnosti zaraze ne-ovisničke populacije. Posljedice dugotrajne upotrebe heroína se odnose na samu drogu i način na koji se koristi (tj. ubrizgavanjem ili pušenjem). Opasnost od zlouporabe heroína je i u tome što se vrlo rijetko na ulici može kupiti čisti heroín. Uglavnom je pomiješan s različitim primjesama (šećer, kakao, brašno, mlijeko u prahu, vapno itd.) kako bi preprodavači što više zaradili. Upravo to dovodi do različitih zdravstvenih komplikacija i problema.

Podatci prikupljeni na standardnim izvještajnim obrascima omogućavaju uvid, kako u način uzimanja droga općenito, tako i u učestalost korištenja zajedničkog pribora. Ovakav način prikupljanja podataka omogućuje nam praćenje promjena u ponašanjima i obilježjima ovisničke populacije. Ukupna kvaliteta i redovitost prikupljanja podataka kroz standardni obrazac izvještavanja sve je bolja. Prema međunarodnim podacima i u zemljama Europske unije, stope prijavljenih novodijagnosticiranih slučajeva zaraze HIV-om u intravenskih korisnika droga uglavnom su stabilne i niske razine, ili u padu. Međutim, u mnogim bivšim sovjetskim republikama, stope su povećane.

Tablica 30. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE OPIJATA U 2011. GODINI PREMA INTRAVENSKOM UZIMANJU OPIJATA UOPĆE I TRENUTNO

Zlouporaba opijata	I.v. ikada	I.v. uzimanje glavnog sredstva prošli mjesec
6.198	5.117	1.588
	82,6	31,2

Podatci o intravenskom uzimanju opijata bilježe se za mjesec koji je prethodio posljednjem pregledu te se promatraju u odnosu na podatke o intravenskom uzimanju opijata ikada u životu. U 2011. godini, od ukupnog broja opijatnih ovisnika liječenih u tekućoj godini, njih 5.117 (82,6%) je izjavilo da je barem jednom u životu opijate uzimalo intravenski, dok je 1.588 (31,2%) intravenski uzimalo opijate u mjesecu koji je prethodio posljednjem dolasku na liječenje.

Tablica 31. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE DROGA U RAZDOBLJU 2005.-2011. GODINA PREMA KORIŠTENJU ZAJEDNIČKIH IGALA I ŠPRICA U ŽIVOTU I U POSLJEDNJIH MJESEC DANA

Korištenje zajedničkih igala i šprica u životu.							
Da	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.
	71,3	70,7	70,2	68,0	68,1	61,3	61,0
Korištenje zajedničkih igala i šprica u posljednjih mjesec dana.							
Da	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.
	23,0	21,6	19,9	17,8	20,7	10,5	3,6

Učestalost korištenja zajedničkog pribora ikada u životu i u mjesec dana prije posljednjeg pregleda pokazuje silazan trend u promatranom razdoblju od 2005. do 2011. godine. Situacija se u odnosu na prethodnu godinu nije značajnije promijenila osim daljnjeg pada učestalosti korištenja zajedničkog pribora u mjesec dana prije posljednjeg pregleda koji sada iznosi samo 3,6%. Bar jednom u životu je s nekim dijelilo isti pribor 61,0% intravenskih ovisnika.

Postojanje i rad centara za zamjenu igala i šprica, besplatno savjetovanje i testiranje na hepatitis B, hepatitis C i HIV je u posljednjim godinama kontinuirano djelovalo na postupnu promjenu tog rizičnog ponašanja ovisnika o heroínu.

PREBOLJELE BOLESTI ILI POZITIVITET (ANAMNESTIČKI) U OPIJATNIH OVISNIKA

Opijatni ovisnici su po prirodi svoje bolesti i zbog načina uzimanja droga izloženi riziku za obolijevanje od bolesti koje se prenose krvlju.

Tablica 32. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE OPIJATA PREMA ANAMNESTIČKIM PODACIMA O ZARAŽENOSTI HEPATITISOM B, C I HIV-om (2004. – 2011. GODINA)

Ovisnici o opijatima	2004. %	2005. %	2006. %	2007. %	2008. %	2009. %	2010. %	2011. %
HIV pozitivni	0,5	0,7	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Hepatitis B pozitivni	19,2	17,6	15,5	13,6	13,2	10,5	10,4	7,3
Hepatitis C pozitivni	47,4	47,6	46,2	46,3	44,6	42,3	46,0	40,5

U promatranom razdoblju od 2004. do 2011. godine broj hepatitis B pozitivnih opijatnih ovisnika pokazuje silazan trend (2004.-19,2%; 2006.-15,5%; 2008.-13,2%; 2010.- 10,4%; 2011.-7,3%).

Podatci o rezultatima testiranja na hepatitis C pokazuju da je njegov udio i nadalje visok, višestruko veći no što se procjenjuje za opću populaciju. U odnosu na 2010. godinu kad je bio 46,0% udio se smanjio i iznosi 40,5%. Udio HIV pozitivnih osoba već je dulji niz godina niskih vrijednosti i stabilnog trenda. Već šestu godinu zaredom iznosi 0,5%. Ovo možemo zahvaliti i trajnoj edukaciji, dobroj obaviještenosti, modernoj farmakoterapiji, radu centara za savjetovanje te programu zamjene igala i šprica.

Tablica 33. OSOBE LIJEČENE U ZDRAVSTVENIM USTANOVAMA ZBOG ZLOUPORABE DROGA U 2011. GODINI PREMA REGISTRIRANIM POPRATNIM BOLESTIMA I POREMEĆAJIMA

Dijagnoze prema MKB-10		Zlouporaba opijata		Zlouporaba neopijata	
		Broj	%	Broj	%
F60-F69	Poremećaji ličnosti i ponašanja odraslih	80	17,9	13	18,1
F30-F39	Afektivni poremećaji (depresija, poremećaji raspoloženja)	114	25,6	10	13,9
F40-F48	Neurotski, vezani uz stres i somatoformni poremećaji	44	9,9	3	4,2
F10	Duševni poremećaji i poremećaji ponašanja uzrokovani uzimanjem alkohola	116	26,0	28	38,9
F20-F29	Shizofrenija, shizotipni i sumanutni poremećaji	65	14,6	14	19,4
F90-F98	Poremećaji u ponašanju i osjećajima koji se pojavljuju u djetinjstvu i adolescenciji	2	0,4	0	0,0
F00-F09	Organski i simptomatski duševni poremećaji (F00-F09)	21	4,7	4	5,6
F50-F51	Poremećaji hranjenja	3	0,7	0	0,0
F70-F79	Duševna zaostalost	1	0,2		0,0
Broj dijagnoza		446	100,0	72	100,0

Ovisnost kao kroničnu recidivirajuću bolest često prate druge dijagnoze mentalnih bolesti i poremećaja. Najčešće se radi o poremećajima ličnosti i poremećajima ponašanja, afektivnim i neurotskim poremećajima, duševnim poremećajima i poremećajima ponašanja uzrokovanim

alkoholom te drugim kroničnim bolestima vezanim uz rizična ovisnička ponašanja. Droge uzrokuju i nastanak anksioznosti, depresije ili nekih drugih emocija.

Podatci iz 2011. govore da je od 7.665 liječenih osoba njih 6,8% imalo barem jednu popratnu dijagnozu. Popratne dijagnoze u većoj su mjeri zabilježene kod opijatnih (7,2%) nego kod neopijatnih ovisnika (4,9%). Kod ovisnika o opijatima su najčešći poremećaji povezani s pijenjem alkohola (26,0%) a na drugom mjestu afektivni poremećaji (depresija, poremećaji raspoloženja - 25,6%). Slijede poremećaji ličnosti i ponašanja odraslih (17,9%) te shizofrenija, shizotipni i sumanuti poremećaji (14,6%).

U neopijatnih ovisnika su najzastupljeniji čak i više nego prethodne godine poremećaji povezani s prekomjernim pijenjem (38,9%). Na drugom mjestu su shizofrenija, shizotipni i sumanuti poremećaji (19,4%), poremećaji ličnosti i ponašanja odraslih (18,1%), te afektivni poremećaji (depresija, poremećaji raspoloženja) 13,9%.

OVISNIČKA POPULACIJA I SUKOBI SA ZAKONOM

I dok je u tijeku istražni postupak ili su u zatvoru zbog toga što su došli u sukob sa zakonom, ovisnici o drogama nužno moraju nastaviti tretman. Samo detoksikacija u zatvoru ili boravak u zatvoru nije dovoljan tretman.

Tretman koji počinje u zatvoru potrebno je nastaviti i nakon puštanja na slobodu budući je liječenje i oporavak težak proces koji se mora nastaviti i tijekom daljnjeg života korisnika. Bez pravog liječenja, većina ovisnika o drogama će ih ponovno koristiti nakon što se vrate u svoje životno okruženje, iako znaju da ih to može vratiti u zatvor, ili ih čak ubiti.

Tablica 34. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE DROGA U 2011. GODINI PREMA VRSTI SADAŠNJIH SUDSKIH PROBLEMA

Sadašnji sudski problemi	Zlouporaba opijata		Zlouporaba neopijata		Ukupno	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%
Nema	4.765	73,9	673	45,9	5.438	70,9
Ima, u vezi sa sredstvima ovisnosti	956	15,4	675	46,0	1.631	21,3
Ima, nije u vezi sa sredstvima ovisnosti	477	7,7	119	8,1	596	7,8
Ukupno	6.198	100,0	1.467	100,0	7.665	100,0
Za one koji imaju sudske probleme – tip sudskih problema						
Započeta istraga	114	8,0	123	15,5	237	10,6
Sudski proces u tijeku	427	29,8	173	21,8	600	26,9
Pod uvjetnom je kaznom	474	33,1	167	21,0	641	28,8
Očekuje izvršenje kazne	209	14,6	28	3,5	237	10,6
Nalazi se u pritvoru	9	0,6	4	0,5	13	0,6
Nalazi se u zatvoru	124	8,7	58	7,3	182	8,2
Nepoznato	76	5,3	241	30,4	317	14,2
Ukupno	1.433	100,0	794	100,0	2.227	100,0

Analizom onih ovisnika koji imaju sudske probleme razvidno je da je najviše opijatnih ovisnika pod uvjetnom kaznom (33,1%). Sudski proces je kod 29,8% ovisnika o opijatima. Izvršenje kazne očekuje 14,6% osoba. U zatvoru se nalazi 8,7% liječenih zbog opijata. Kod neopijatnih ovisnika najzastupljeniji oblici sadašnjih sudskih problema su sudski proces koji je u tijeku (21,8%) te uvjetna kazna (21,0%).

U vrijeme liječenja, 73,9% ovisnika o opijatima te 45,9% ovisnika o neopijatima izjavljuje da nema sudskih problema. Sveukupno promatrano, probleme sa zakonom u tekućoj godini nema 70,9% svih liječenih, a 29,1%, odnosno gotovo svaki treći liječeni ovisnik, je na neki način prekršio zakon.

Tablica 35. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE DROGA U 2011. GODINI PREMA VRSTI RANIJIH SUDSKIH PROBLEMA

Raniji sudski problemi	Zlouporaba opijata		Zlouporaba neopijata		Ukupno	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%
Nije ih imao	1.785	28,8	519	35,4	2.304	30,1
Imao ih je	4.413	71,2	948	64,6	5.361	69,9
Ukupno	6.198	100,0	1.467	100,0	7.665	100,0
Za one koji su imali ranije sudske probleme-tip sudskih problema						
Kažnjavan prekršajno	961	21,8	284	30,0	1.245	23,2
Kažnjavan uvjetnom kaznom	1.147	26,0	80	8,4	1.227	22,9
Kažnjavan zatvorskom kaznom	1.087	24,6	51	5,4	1.138	21,2
Bio u zatvoru više puta	450	10,2	9	0,9	159	3,0
Bio u pritvoru	320	7,3	43	4,5	363	6,8
Nepoznato	448	10,2	481	50,7	929	17,3
Ukupno	4.413	100,0	948	100,0	5.361	100,0

Podatci o ranijim sudskim problemima kod opijatnih ovisnika pokazuju da ih je 71,2% imalo neke probleme sa zakonom u prošlosti. Najčešće su bili kažnjavani zatvorskom kaznom (34,8%) uvjetnom kaznom (26,0%) i prekršajnom kaznom (21,8%).

Među osobama koje su koristile neopijate, ranije je u životu imalo različite sudske probleme njih 64,6%. Podatci o tipu sudskih problema pokazuju da su najviše kažnjavani prekršajno (30,0%), uvjetnom kaznom (8,4%) i zatvorskom kaznom (6,3%). Nažalost, moramo konstatirati da još uvijek postoji veliki broj nepoznatih (neispunjenih) podataka.

Tablica 36. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE DROGA U 2011. GODINI PREMA VRSTI SADAŠNJIH I PRIJAŠNJIH SUDSKIH PROBLEMA

Raniji sudski problemi	Sadašnji sudski problemi				Ukupno
	Nema	Ima, u vezi sa sredstvima ovisnosti	Ima, nije u vezi sa sredstvima ovisnosti	Nepoznato	
Nije ih imao	1.854	81	37	61	2.033
Imao/la u vezi sa sredstvima ovisnosti	1.819	1.195	212	112	3.338
Imao/la nije u vezi sa sredstvima ovisnosti	1.118	327	342	70	1.857
Nepoznato	87	28	5	317	437
Ukupno	4.878	1.631	596	560	7.665

Kombiniranjem podataka o ranijim i sadašnjim sudskim problemima razvidno je da problem s kršenjem zakona nikada nije imalo 1.854 osoba od ukupno 7.665 osoba liječenih zbog zlouporabe droga tijekom 2011. godine, što iznosi 24,2%. Iz toga proizlazi da je 75,8% svih liječenih ovisnika barem jednom u životu iskusilo neku vrstu sudskih problema (2010.-71,0%).

SMRTI POVEZANE SA ZLOUPORABOM PSIHOAKTIVNIH DROGA U 2011. GODINI

Smrti povezane sa zlouporabom psihoaktivnih droga odnose se na smrti nastale kao izravna posljedica zlouporabe (intoksikacija, predoziranje) smrti za koje se može pretpostaviti da su nastale zbog zlouporabe (hepatitis, kardiovaskularne posljedice), te ostale smrti osoba koje su bile registrirani ovisnici.

Kriteriji definiranja smrti povezane sa zlouporabom droga prema definiciji EMCDDA (European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction) odnose se na predoziranja opojnom drogom i intoksikacijama kod kojih je barem jedna tvar ilegalna droga.

Ukupni broj smrti vezanih uz zlouporabu psihoaktivnih droga može ovisiti o više čimbenika, kao što su npr. učestalost i način konzumiranja droge (intravenski, istodobna uporaba više droga), dob ovisničke populacije, popratne bolesti i poremećaji, dostupnost liječenja i hitne medicinske službe.

Podatci o smrti osoba koje se nalaze u Registru osoba liječenih zbog uzimanja i/ili ovisnosti o psihoaktivnim drogama, registriraju se na temelju Statističkog izvještaja o smrti (DEM-2), obrasca koji sadrži osnovne podatke o osobi i okolnostima smrti i čiji je sastavni dio Potvrda o smrti, obrazac na kojem se registrira osnovni uzrok smrti. Uzroci smrti kao i utvrđivanje povezanosti smrti sa zlouporabom ilegalnih droga upotpunjuju se toksikološkim analizama Centra za forenzična ispitivanja, istraživanja i vještačenja „Ivan Vučetić” provedenih u sklopu obdukcija s ciljem utvrđivanja prisutnosti ilegalnih droga u tjelesnim tekućinama i tkivima umrlih osoba.

Zahvaljujući koordinaciji i suradnji Registra osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga, Odjela za istraživanje i analizu uzroka smrti Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo, cjelokupne mreže ustanova za liječenje ovisnosti (Službi za prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti i bolnica) i Centra za forenzična ispitivanja, istraživanja i vještačenja „Ivan Vučetić” evidentiraju se gotovo sve smrti povezane sa zlouporabom droga, te se može naglasiti kako je kvaliteta prikupljanja podataka sve bolja.

Praćenje mortaliteta povezano uz zlouporabu psihoaktivnih droga obuhvaća smrti koje se odnose na smrti kao direktna posljedica zlouporabe psihoaktivnih droga (predoziranje) i ostale smrti u koje su uključeni svi uzroci smrti osoba prethodno liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga. Prema podatcima u Hrvatskoj su u 2011. godini umrle 193 osobe.

Podatci u tablici 37 prikazuju ukupan broj umrlih osoba u razdoblju od 2006.-2011. godine. Kao i prijašnjih godina, najviše smrti bilo je u Gradu Zagrebu 65 osoba (33,7%), slijedi Splitsko-dalmatinska županija sa 26 umrlih osoba (13,5%) te Zadarska županija s 14 smrti (7,3%).

Tablica 37. BROJ UMRILIH OSOBA PREMA ŽUPANIJI I GODINI SMRTI

Županija	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.
Zagrebačka	10	5	13	7	9	14
Krapinsko-zagorska	1	2	1	1		4
Sisačko-moslavačka	2	4		1	1	3
Karlovačka	4	4	1	2	5	2
Varaždinska	5	3	2	4	6	10
Bjelovarsko-bilogorska	1	1		1	2	2
Koprivničko-križevačka				2	2	1
Primorsko-goranska	13	23	5	5	12	10
Ličko-senjska	1	1				1
Virovitičko-podravska	2	3	2		2	1
Požeško-slavonska	2	3	2	2		1
Brodsko-posavska	2	6	4	1	5	6
Zadarska	11	12	13	13	8	14
Osječko-baranjska	4	16	6	5	3	9
Šibensko-kninska	5	9	7	6	4	6
Vukovarsko-srijemska	7	4	3	2	3	5
Splitsko-dalmatinska	25	43	34	31	26	26
Istarska	18	20	9	14	13	7
Dubrovačko-neretvanska	6	9	5	4	8	4
Međimurska	3	3			2	2
Grad Zagreb	51	64	66	58	41	65
Strana zemlja		1	3			
Ukupno umrli po godinama	173	236	176	159	152	193

Prema tim podacima ukupan broj umrlih je porastao, ali kada se ukupan broj umrlih osoba poveže s uzrokom smrti vidljivo je da je broj smrti predoziranje u padu 55 smrti (60 slučajeva predoziranja u 2010. godini), a broj smrti od ostalih uzroka u porastu. Takav trend se može objasniti i podacima o prosječnoj dobi liječenih ovisnika. Ovisnici se sve duže zadržavaju u sustavu liječenja, stariji su i umiru od bolesti kao i opća populacija. Kvaliteta prikupljanja podataka i suradnja sa Odjelom za istraživanje i analizu uzroka smrti Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo rezultirali su značajnim porastom registracije smrti osoba prethodno liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga, a čiji uzrok smrti nije direktno povezan sa drogom. Prema podacima u tablici vidljivo je da je udio smrti predoziranje 28,4%, te još 5,7% uzroka smrti koji se povezuju sa ovisnošću (sindrom ovisnosti o opijatima, kronični hepatitis) dok je 65,9% smrti koje se ne mogu povezati sa zlouporabom psihoaktivnih droga.

Tablica 38. BROJ UMRLIH OSOBA U 2011. GODINI PREMA UZROKU SMRTI

Uzrok smrti	Broj smrti	%
Predoziranje opijatima (nespecificirani)	5	2,6
Predoziranje heroinom	5	2,6
Predoziranje metadonom	41	21,2
Predoziranje kokainom	4	2,1
Ukupno predoziranja	55	28,5
ostale bolesti	71	36,8
nesreće	24	12,4
samoubojstvo	18	9,3
intoksikacija lijekovima	1	,5
ubojstvo	1	,5
alkohol	5	2,6
sindrom ovisnosti o opijatima	4	2,1
bolesti povezane sa ovisnošću	7	3,6
nepoznato	7	3,6
Ukupno	193	100,0

Prema podacima u tablici 39. vidljivo je da je broj smrti predoziranjem psihoaktivnim drogama i dalje u padu. Provođenje zacrtane Nacionalne strategije, uvođenje i održavanje farmakoterapije i stabilan sustav koji je dostupan i otvorenog prihvata te osiguranje zdravstvene skrbi za sve ovisnike, rezultirali su postupnim smanjenjem smrti povezanih s drogama. Od ukupno 55 slučajeva predoziranja u 2011. godini 12 osoba nije prethodno bilo liječeno (21,8%).

Tablica 39. BROJ OSOBA UMRLIH OD PREDOZIRANJA OD 2007. DO 2011. GODINE

Uzrok smrti	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.
Predoziranje opijatima (nespecificirani)	40	21	8	8	5
Predoziranje heroinom	43	36	29	15	5
Predoziranje metadonom	22	22	17	37	41
Predoziranje kokainom	1	4	4		4
Ukupno	106	83	58	60	55

Detaljniji prikaz uzroka smrti ovisnika ukazuje na izmijenjenu strukturu uzroka i to osobito u načinima predoziranja. Iz podataka o sredstvu predoziranja vidljivo je da je ranijih godina heroin bio dominantno sredstvo predoziranja, dok je u posljednje dvije godine zabilježen značajan porast predoziranja metadonom.

Razlozi prisutnosti tog uzroka smrti mogu se tražiti u ilegalnoj uporabi metadona, prekomjernim dozama liječenja, neprikladnoj uporabi ili smanjenoj opijatnoj toleranciji. Iz izvještaja s terena razvidno je da je heroin manje dostupan, te se metadon koristi ne samo kao supstitucija u procesu liječenja, već kao ilegalno sredstvo.

U 2011. godini evidentirana su i 4 slučaja predoziranja kokainom. Smrti povezane sa zloporabom kokaina je mnogo teže utvrditi nego one vezane uz opijate. Smrti izravno uvjetovane predoziranjem kokainom izuzetno su rijetke i povezane s visokom dozom kokaina koja se utvrđuje toksikološkim analizama. S druge strane, smrti povezane sa zloporabom kokaina mogu nastati kao posljedica dugogodišnje zloporabe kokaina koja uzrokuje oštećenja kardiovaskularnog i neurološkog sustava (srčani i moždani udari). Prisutnost kokaina u tim smrtnima nije uvijek utvrđena te stoga smrti povezane sa zloporabom kokaina često ostaju neprepoznate.

Razvoj i unaprjeđenje sustava nadopune podataka toksikološkim analizama i obdukcijama umrlih osoba poboljšao je prikupljanje i kvalitetu podataka o umrlim osobama. Proces suradnje koji je započeo prije nekoliko godina rezultirao je značajnim padom neutvrđenog sredstva predoziranja, tako je npr. u 2007. godini predoziranje nespecificiranim opijatima bio uzrok smrti kod 37,7% osoba, u 2008. godini kod 25,3% osoba, u 2009. i 2010. godini udio nespecificiranog opijatnog sredstva je iznosio 13%, a u 2011. godini 9%.

Tablica 40. BROJ UMRLIH OSOBA PREMA ŽUPANIJI PREBIVALIŠTA, SPOLU I EVIDENCIJI U REGISTRU OSOBA LIJEČENIH ZBOG ZLOUPRABE PSIHOAKTIVNIH DROGA

Županija	Spol		Ukupno	%	Prethodno liječenje		Ukupno
	muški	ženski			da	ne	
Zagrebačka	13	1	14	7,7	14	0	14
Krapinsko-zagorska	3	1	4	2,1	4	0	4
Sisačko-moslavačka	1	2	3	1,5	3	0	3
Karlovačka	2	0	2	1,0	2	0	2
Varaždinska	6	4	10	5,2	10	0	10
Bjelovarsko-bilogorska	1	0	1	0,5	1	0	1
Koprivničko-križevačka	2	0	2	1,0	2	0	2
Primorsko-goranska	8	2	10	5,2	9	1	10
Ličko-senjska	1	0	1	0,5	1	0	1
Virovitičko-podravska	1	0	1	0,5	1	0	1
Požeško-slavonska	1	0	1	0,5	1	0	1
Brodsko-posavska	5	1	6	3,1	6	0	6
Zadarska	13	1	14	7,2	13	1	14
Osječko-baranjska	8	1	9	4,6	8	1	9
Šibensko-kninska	5	1	6	3,1	5	1	6
Vukovarsko-srijemska	3	2	5	2,6	5	0	5
Splitsko-dalmatinska	23	3	26	13,4	22	4	26
Istarska	5	2	7	3,6	7	0	7
Dubrovačko-neretvanska	4	0	4	2,1	4	0	4
Međimurska	1	1	2	1,0	2	0	2
Grad Zagreb	43	22	65	33,5	61	4	65
Ukupno	149	44	193	100,0	181	12	193

Raspodjela umrlih osoba prema spolu pokazuje da su, kao i ranijih godina, muškarci zastupljeni u većem broju od žena, omjer muškarci:žene iznosi 3,4:1.

Tablica 41. PROSJEČNE DOBI UMRLIH ZBOG ZLOUPORABE PSIHOAKTIVNIH DROGA

Godina smrti	Prosječna dob u trenutku smrti – ukupno	Prosječna dob predoziranih osoba u trenutku smrti
2000.	29,5	27,8
2001.	30,1	28,4
2002.	30,3	29,0
2003.	30,5	28,6
2004.	31,3	29,5
2005.	32,2	31,7
2006.	33,4	30,2
2007.	32,9	31,8
2008.	33,4	32,0
2009.	35,7	33,5
2010.	38,8	32,6
2011.	42,0	35,5

Podatci o prosječnoj dobi u trenutku smrti su u 2011. godini nastavili slijediti već prisutan trend u Hrvatskoj. Ovisnici su u trenutku smrti sve stariji. Tako je prosječna dob umrlih predoziranjem u 2011. godini bila 35,5 godina, prosječna dob u trenutku smrti prethodno liječenih iznosila je 42,0 godine.

Iako je u Hrvatskoj prisutan trend starenja ovisničke populacije osobe umrle u 2011. godini ukupno su izgubile 5.815 godina života što prosječno iznosi 33,42 godine za umrle osobe koje su bile prethodno liječene a u trenutku smrti su bile mlađe od 75 godina.

Tablica 42. BROJ GODINA LIJEČENJA UMRLIH ZBOG ZLOUPORABE PSIHOAKTIVNIH DROGA PREMA UZROKU SMRTI U 2011. GODINI

Uzrok smrti	Godine liječenja							Ukupno
	nema tretmana	1-5	6-9	10-14	15-19	20-24	25-29	
pred. opijatima	2	1	1	1	0	0	0	5
% Uzrok smrti	40,0%	20,0%	20,0%	20,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
% godine liječenja-grupe	16,7%	1,1%	3,2%	3,3%	0,0%	0,0%	0,0%	2,6%
pred. heroinom	3	2	0	0	0	0	0	5
% Uzrok smrti	60,0%	40,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
% godine liječenja-grupe	25,0%	2,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	2,6%
pred. metadonom	5	8	12	10	6	0	0	41
% Uzrok smrti	12,2%	19,5%	29,3%	24,4%	14,6%	0,0%	0,0%	100,0%
% godine liječenja-grupe	41,7%	8,5%	38,7%	33,3%	37,5%	0,0%	0,0%	21,2%
predoziranje kokainom	2	1	0	1	0	0	0	4
% Uzrok smrti	50,0%	25,0%	0,0%	25,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
% godine liječenja-grupe	16,7%	1,1%	0,0%	3,3%	0,0%	0,0%	0,0%	2,1%
ostale bolesti	0	46	7	6	8	0	4	71
% Uzrok smrti	0,0%	64,8%	9,9%	8,5%	11,3%	0,0%	5,6%	100,0%
% godine liječenja-grupe	0,0%	48,9%	22,6%	20,0%	50,0%	0,0%	57,1%	36,8%
nesreće	0	17	3	3	1	0	0	24
% Uzrok smrti	0,0%	70,8%	12,5%	12,5%	4,2%	0,0%	0,0%	100,0%
% godine liječenja-grupe	0,0%	18,1%	9,7%	10,0%	6,3%	0,0%	0,0%	12,4%
samoubojstvo	0	9	4	4	0	1	0	18
% Uzrok smrti	0,0%	50,0%	22,2%	22,2%	0,0%	5,6%	0,0%	100,0%
% godine liječenja-grupe	0,0%	9,6%	12,9%	13,3%	0,0%	33,3%	0,0%	9,3%
intoksikacija lijekovima	0	0	1	0	0	0	0	1
% Uzrok smrti	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
% godine liječenja-grupe	0,0%	0,0%	3,2%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	,5%
ubojstvo	0	1	0	0	0	0	0	1
% Uzrok smrti	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
% godine liječenja-grupe	0,0%	1,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	,5%
alkohol	0	3	1	1	0	0	0	5
% Uzrok smrti	0,0%	60,0%	20,0%	20,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
% godine liječenja-grupe	0,0%	3,2%	3,2%	3,3%	0,0%	0,0%	0,0%	2,6%
sindrom ovisnosti o opijatima	0	0	1	2	0	0	1	4
% Uzrok smrti	0,0%	0,0%	25,0%	50,0%	0,0%	0,0%	25,0%	100,0%
% godine liječenja-grupe	0,0%	0,0%	3,2%	6,7%	0,0%	0,0%	14,3%	2,1%
bolesti povezane sa ovisnošću	0	0	1	1	1	2	2	7
% Uzrok smrti	0,0%	0,0%	14,3%	14,3%	14,3%	28,6%	28,6%	100,0%
% godine liječenja-grupe	0,0%	0,0%	3,2%	3,3%	6,3%	66,7%	28,6%	3,6%
nepoznato	0	6	0	1	0	0	0	7
% Uzrok smrti	0,0%	85,7%	0,0%	14,3%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
% godine liječenja-grupe	0,0%	6,4%	0,0%	3,3%	0,0%	0,0%	0,0%	3,6%
Ukupno	12	94	31	30	16	3	7	193
% Uzrok smrti	6,2%	48,7%	16,1%	15,5%	8,3%	1,6%	3,6%	100,0%
% godine liječenja-grupe	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Broj godina liječenja povezan sa uzrokom smrti pokazuje da je najviše osoba umrlih u 2011. godini bilo liječeno 1-5 godina (48,7%), slijede umrli koji su bili liječeni 6-9 godina (16,1%) i oni koji su u tretmanu proveli 10-14 godina (15,5%).

Od umrlih osoba koje su bile u tretmanu 1-5 godina najviše ih je umrlo od ostalih bolesti 48,9%, zatim slijede razne nesreće sa udjelom od 18,1%. Kod osoba koje su u tretmanu provele 6-9 ili 10-14 godina najčešći uzrok smrti je predoziranje metadonom 38,7% i 33,3%. Osoba koje su provele u tretmanu više od 15 godina najčešće su umirale od ostalih bolesti.

Tablica 43. BROJ UMRLIH OSOBA U 2011. GODINI OD OSTALIH BOLESTI PREMA MKB-10

Uzrok smrti	MKB-10	Broj	%
Bolesti cirkulacijskog sustava	I00-I99	27	38,0
Zloćudne novotvorine	C00-C99	23	32,4
Bolesti dišnog sustava	J00-J99	5	7,0
Ostale i nespecificirane bolesti jetre	K74.6	4	5,6
Dijabetes melitus	E10-E14	3	4,2
ostale dijagnoze		9	12,7
Ukupno		71	100,0

Kao i prethodnih godina, najzastupljeniji uzrok smrti u skupini „ostale bolesti“ prema MKB-10 klasifikaciji su bile bolesti cirkulacijskog sustava (I00-I99) s udjelom 38,0%, te zloćudne novotvorine (C00-C99) s udjelom 32,4% i bolesti dišnog sustava (J00-J99) s udjelom 7,0%. Ostale i nespecificirane bolesti jetre (K74.6) su bile uzrok smrti za 4 osobe, dijabetes melitus za tri osobe dok je 9 osoba umrlo od ostalih dijagnoza.

III. PRIKAZ RADA SLUŽBI ZA PREVENCIJU OVISNOSTI I IZVANBOLNIČKO LIJEČENJE OVISNOSTI

Sustav izvanbolničkog liječenja ovisnika u Hrvatskoj je organiziran u Službama za prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti pri županijskim zavodima za javno zdravstvo. Na taj način je ostvarena mreža koja dobro pokriva područje cijele Hrvatske, pružajući ovisnicima, konzumentima i eksperimentatorima psihoaktivnih droga dostupne i kvalitetne usluge. U skladu sa zakonskim dopunama i promjenama Službe za prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnika proširile su djelatnost i na područje mentalnog zdravlja. Službe su u skladu sa zakonskim nazivom djelatnosti sada Službe za mentalno zdravlje i prevenciju ovisnosti i u različitim su fazama prilagodbe novim zadaćama i populacijskim potrebama.

Prema planu i programu novo područje rada usmjereno je na unaprjeđenje i očuvanje mentalnog zdravlja djece, adolescenata i odraslih, te na rano otkrivanje, liječenje i rehabilitaciju duševnih poremećaja. U 2011. godini uspostavljanja je proširena mreže usluga, a sastav timova je utjecao na usluge koje su pružale pojedine Službe. Osim ovisnika o psihoaktivnim drogama, stručnu pomoć Službi su potražili i ovisnici o duhanu, alkoholu, kocki te osobe koje su imale poremećaje na području mentalnog zdravlja.

Analizirani podatci pokazuju opseg posla obavljenog u Službama za prevenciju ovisnosti i mentalno zdravlje. Broj i vrsta pojedinih usluga i tretmana koji se pružaju ovisnicima, povremenim konzumentima, eksperimentatorima i njihovim obiteljima ovisi i o sastavu timova, odnosno zastupljenosti pojedine vrste stručnjaka u timu.

Tablica 44. BROJ LIJEČENIH OSOBA I UKUPAN BROJ POSJETA PREMA ŽUPANIJSKIM SLUŽBAMA ZA PREVENCIJU I IZVANBOLNIČKO LIJEČNJE OVISNOSTI

Služba za prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti	Broj liječenih osoba	Ukupno posjeta	Posjeta po korisniku
Grad Zagreb	1.433	22.419	16
Zagrebačka županija	170	2.613	15
Krapinsko-zagorska županija	8	322	40
Sisačko-moslavačka županija	53	2.849	54
Karlovačka županija	54	447	8
Varaždinska županija	253	2.778	11
Koprivničko-križevačka županija	42	984	23
Bjelovarsko-bilogorska županija	4	626	156
Primorsko-goranska županija	640	8.435	13
Ličko-senjska županija	0	1.938	
Virovitičko-podravska županija	16	423	26
Požeško-slavonska županija	44	362	8
Brodsko-posavska županija	135	901	7
Zadarska županija	594	7.776	13
Osječko-baranjska županija	268	2.315	9
Šibensko-kninska županija	238	1.496	6
Vukovarsko-srijemska županija	20	1.276	64
Splitsko-dalmatinska županija	982	6.520	7
Istarska županija	799	8.495	11
Dubrovačko-neretvanska županija	285	4.137	15
Međimurska županija	114	650	6
UKUPNO SLUŽBE ZA PREVENCIJU I IZVANBOLNIČKO LIJEČENJE	6.152	75.824	12

Prema podacima o broju liječenih osoba, u Službama za prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnika u 2011. godini liječeno je 6.152 osoba (prosječno 512 osoba mjesečno). Najviše osoba je liječeno u Službi za prevenciju i izvanbolničko liječenje Grada Zagreba (1.433 osobe), slijedi Splitsko-dalmatinska županija (982), Istarska županija (799), Primorsko-goranska županija (640), te Zadarska županija (594 liječenih osoba).

U protekloj godini u Hrvatskoj je u svim Službama za prevenciju ovisnosti i izvanbolničko liječenje ukupno bilo 75.824 posjeta, što prosječno iznosi 6.319 posjeta mjesečno. Najviše posjeta zabilježeno je u: Gradu Zagrebu (22.419 posjeta), Istarskoj županiji (8.495), Primorsko-goranskoj županiji (8.435), Zadarskoj (7.776), te Splitsko-dalmatinskoj županiji (6.520).

Prema izvještajima i registraciji, broj posjeta po korisniku varira od županije do županije te je razvidno da se u nekim županijama izvještava o različitim aktivnostima. U prosjeku Hrvatske kao i u većini županija korisnici dolaze jednom mjesečno. U Ličko-senjskoj županiji je broj posjeta izrazito visok, te ako se radi o ambulantnim pacijentima s psihijatrijskim poremećajima, treba naglasiti kome su usluge pružane. Prema vrstama usluga za koje je usuglašeno redovito izvještavanje, dobiveni su sljedeći podaci: u Hrvatskoj je ukupno obavljeno 2.818 intervjua ili prosječno 235 mjesečno. Najviše ih je zabilježeno u Primorsko-goranskoj županiji (1.010), Gradu Zagrebu (428), te Međimurskoj (353) i Varaždinskoj županiji (127 obavljenih intervjua).

Savjetovani rad predstavlja osnovu rada u Službama, te je u podjednakoj mjeri usmjeren prema osobama koje već imaju problema sa zlouporabom droge, kao i mladima i roditeljima zainteresiranim za sve probleme vezane uz drogu. Savjetovanja se obavljaju u Službama za prevenciju ovisnosti i putem telefona.

Tablica 45. BROJ INDIVIDUALNIH SAVJETOVALIŠNIH TRETMANA, OBITELJSKIH SAVJETOVALIŠNIH TRETMANA I MODIFIKACIJA PONAŠANJA PREMA ŽUPANIJAMA

Županija	Individualni savjetovanišni tretman	Posjeta po korisniku	Rad na modifikaciji ponašanja	Posjeta po korisniku	Obiteljsko savjetovanišni tretman	Posjeta po korisniku
Grad Zagreb	4.330	3	4.236	3	501	0,3
Zagrebačka	243	1	1.443	8	338	2
Krapinsko-zagorska	348	43	413	52	220	27,5
Sisačko-moslavačka	304	6	1.353	25	686	13
Karlovačka	134	2	99	2	57	1
Varaždinska	1.151	5	1.332	5	312	1
Koprivničko-križevačka	791	19	776	18	149	3,5
Bjelovarsko-bilogorska	535	134	521	130	179	45
Primorsko-goranska	827	1	2.238	3	566	0,8
Ličko-senjska	912		52		67	
Virovitičko-podravska	304	19	334	21	61	3,8
Požeško-slavonska	471	11	468	11	82	1,8
Brodsko-posavska	1015	8	1.339	10	300	2,2
Zadarska	1.663	3	2.553	4	336	0,56
Osječko-baranjska	1819	7	1.755	7	276	1
Šibensko-kninska	792	3	780	3	184	0,7
Vukovarsko-srijemska	545	27	545	27	46	2,3
Splitsko-dalmatinska	2.321	2	4.027	4	758	0,7
Istarska	3804	5	5.288	7	847	1
Dubrovačko-neretvanska	199	1	1.279	4	282	0,9
Međimurska	440	4	274	2	149	1,3
Ukupno	22.948	4	31.105	5	6.396	1

Savjetovanišni rad u Službama za prevenciju ovisnosti je podijeljen u tri razine. Individualni savjetovanišni tretman je usmjeren na podizanje razine znanja konzumenta, ovisnika ili člana obitelji, te motiviranje za daljnji tretman. Rad na modifikaciji ponašanja ima za cilj promjenu ponašanja s usvajanjem zdravih obrazaca ponašanja, razvijanje samopoštovanja, rad na promjeni stavova, razvijanje sposobnosti kvalitetnije komunikacije, usvajanje konstruktivnog načina rješavanja sadašnjih i budućih problema. U 2011. godini obavljeno je 22.948 individualnih savjetovanišnih tretmana i 31.105 tretmana modifikacije ponašanja. Najviše usluga rada na modifikaciji ponašanja pruženo je u Istarskoj županiji (5.288), slijedi Grad Zagreb (4.236 tretmana modifikacije ponašanja), te Splitsko-dalmatinska županija (4.027). Tijekom obiteljskog savjetovanišnog tretmana članovi obitelji i konzument (ovisnik) zajedno sudjeluju u terapiji s ciljem što kvalitetnijeg rješavanja problema ovisnosti. U 2011. godini obavljeno je 6.396 obiteljsko savjetovanišnih tretmana, odnosno prosječno 533 tretmana mjesečno. Najviše obiteljsko savjetovanišnih tretmana provedeno je u Istarskoj županiji (847), zatim Splitsko-dalmatinskoj (758), te Sisačko-moslavačkoj (686) i Primorsko-goranskoj županiji (566 obiteljsko savjetovanišnih tretmana).

Prema izvješćima proizlazi velika neujednačenost obavljenih usluga, ako se promatra broj prijavljenih korisnika – ovisnika ili konzumenata droga. U zavodima se, prema dodatnim podacima, pružaju usluge i ostalim populacijskim skupinama, u skladu s već navedenom proširenošću djelatnosti: u Sisačko-moslavačkoj županiji korisnici su i mladi s poremećajima u ponašanju ili problemima mentalnog zdravlja, u Krapinsko-zagorskoj, Bjelovarsko-bilogorskoj, Koprivničko-križevačkoj, Brodsko-posavskoj te Ličko-senjskoj i osobe s problemima alkoholizma i drugim poremećajima. Stoga se u budućnosti rad službi ne može procjenjivati samo temeljem prijave osoba koje imaju problema s drogama, već temeljem svih korisnika.

Ambulantna psihijatrijska obrada uključuje procjenu psihičkog stanja pacijenta, razgovor po metodi somatskog intervjua i po potrebi somatski pregled, postavljanje radne ili konačne dijagnoze, upućivanje na dodatne pretrage ili intervencije, kontrolu stanja bolesnika, propisivanje i nastavak već uvedene terapije.

U 2011. godini Službe za prevenciju ovisnosti i mentalno zdravlje, koje u sastavu svog tima imaju liječnika specijalista psihijatra, ukupno su učinile 24.653 psihijatrijske obrade, što iznosi prosječno 2.054 psihijatrijske obrade mjesečno. Od toga najviše ambulantnih psihijatrijskih obrada je učinjeno u Gradu Zagrebu (11.334), Primorsko-goranskoj županiji (3.487) i Zadarskoj županiji (3.147). Prema broju korisnika/ovisnika/konzumenata, najviše je psihijatrijskih intervencija po osobi obavljena u Ličko-senjskoj županiji, zatim u Virovitičko-podravskoj te Krapinsko-zagorskoj. I za interpretaciju tih podataka treba uzeti u obzir populaciju kojoj su usluge pružane.

U Gradu Zagrebu je također bilo i najviše psihoterapija ponašanja (9.491), zatim slijedi Primorsko-goranska županija (3.820) te Zadarska županija (2.585 psihoterapija ponašanja).

Tablica 46. PSIHIJATRIJSKE OBRADJE (PRVA I PONOJVNA) I PSIHOTERAPIJE PREMA ŽUPANIJAMA

Županija	Psihijatrijska obrada i ponovna psihijatrijska obrada	Psihoterapija ponašanja	Obiteljska psihoterapija
Grad Zagreb	11.334	9.491	1.696
Zagrebačka	377	73	80
Krapinsko-zagorska	71	0	0
Sisačko-moslavačka	85	159	0
Karlovačka	117	0	0
Varaždinska	527	579	57
Koprivničko-križevačka	40	27	3
Bjelovarsko-bilogorska	50	27	14
Primorsko-goranska	3.487	3.820	95
Ličko-senjska	217	0	52
Virovitičko-podravska	326	324	1
Požeško-slavonska	374	277	0
Brodsko-posavska	342	307	68
Zadarska	3.147	2.585	84
Osječko-baranjska	80	383	55
Šibensko-kninska	395	114	59
Vukovarsko-srijemska	285	0	0
Splitsko-dalmatinska	1.588	604	293
Istarska	1.490	239	479
Dubrovačko-neretvanska	0	496	396
Međimurska	321	353	93
Ukupno	24.653	19.858	3.525

Liječenje osoba uključenih u tretman u Službama za prevenciju ovisnosti uključuje i redovite kontrole urina (brzi testovi) na prisutnost droga i njihovih metabolita, te kapilarne krvi na HIV, HCV, HBV i sifilis ukoliko se pacijent rizično ponašao (zajednička uporaba ovisničkog pribora i nezaštićeni spolni odnosi). Ukupno je učinjeno 65.917 testova urina što prosječno iznosi 5.493 testa mjesečno. Najviše testiranja je bilo u Splitsko-dalmatinskoj županiji (15.169), Gradu Zagrebu (11.557), Istarskoj (6.539) i Osječko-baranjskoj županiji (6.487). Testiranja kapilarne krvi su zastupljena u manjoj mjeri. Tako je u 2011. godini učinjeno ukupno 2.330 testiranja krvi, što prosječno iznosi 194 testiranja mjesečno. Najviše testiranja je obavljeno u Dubrovačko-neretvanskoj županiji (616), zatim Gradu Zagrebu (578), te Istarskoj (473) i Splitsko-dalmatinskoj županiji (401).

No prema broju korisnika, odnosno konzumenata i ovisnika, najviše je testiranja obavila Vukovarsko-srijemska županija, slijedi Brodsko-posavska županija, Bjelovarsko-bilogorska županija i Karlovačka županija. Županije s većim brojem ovisnika testiranja obavljaju, prema izvještajima, svaka dva do tri mjeseca.

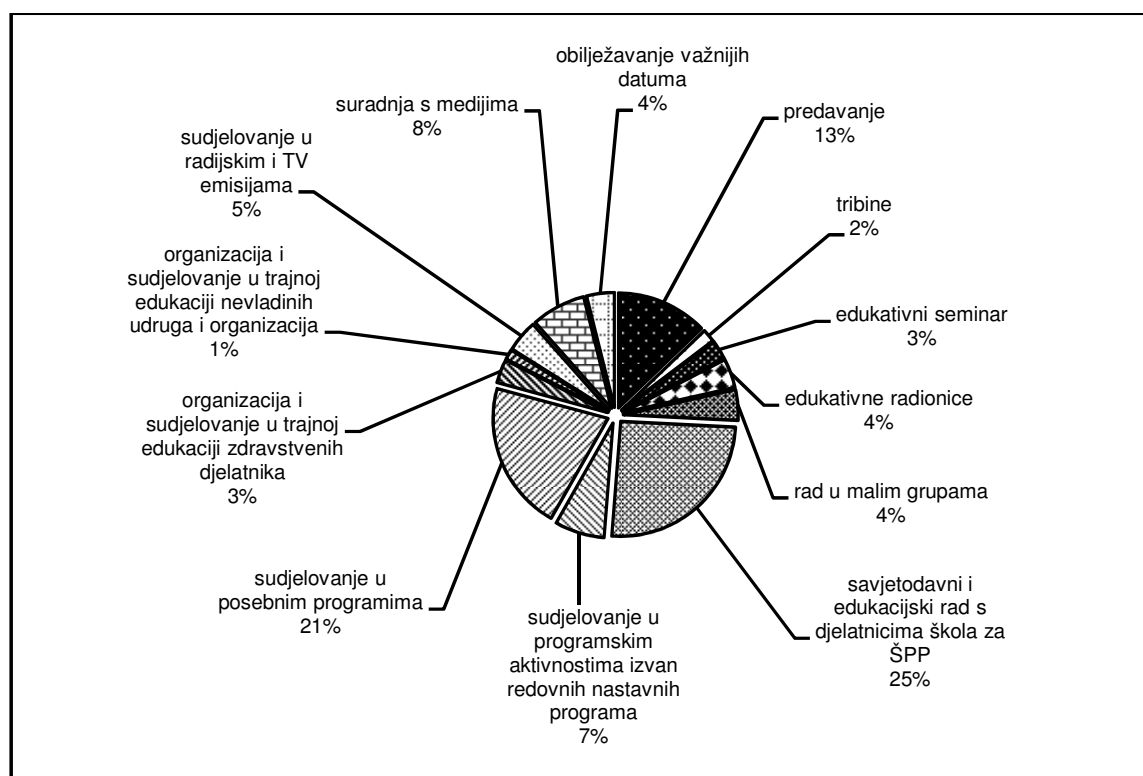
Tablica 47. TESTIRANJA URINA NA PRISUTNOST DROGA I NJIHOVIH METABOLITA I TESTIRANJA KAPILARNE KRV I NA HIV, HCV, HBV I SIFILIS

Županija	Testiranje urina na prisutnost droga i njihovih metabolita	Posjeta po korisniku	Testiranje iz kapilarne krvi na HIV, HCV, HBV i sifilis
Grad Zagreb	11.557	8	578
Zagrebačka	678	4	24
Krapinsko-zagorska	81	10	0
Sisačko-moslavačka	431	8	0
Karlovačka	1.308	24	5
Varaždinska	1.189	5	42
Koprivničko-križevačka	299	7	0
Bjelovarsko-bilogorska	102	25	0
Primorsko-goranska	3.046	5	4
Ličko-senjska	0	0	0
Virovitičko-podravska	105	7	0
Požeško-slavonska	682	16	29
Brodsko-posavska	5.785	43	0
Zadarska	5.469	9	0
Osječko-baranjska	6.487	24	146
Šibensko-kninska	1.389	9	0
Vukovarsko-srijemska	921	46	0
Splitsko-dalmatinska	15.169	15	401
Istarska	6.539	8	473
Dubrovačko-neretvanska	4.225	15	616
Međimurska	455	4	12
Ukupno	65.917	11	2.330

Ukupno uzevši, aktivnosti u službama su uglavnom povećane u odnosu na 2010. godinu, dok se pojedinačno bilježe i određena odstupanja, odnosno manje aktivnosti u odnosu na 2010. godinu. Broj ukupnih posjeta veći je za nešto više od 1.000 (75.824 prema 74.801 u 2010.). Individualnih savjetodajskih tretmana također je bilo više u 2011. godini (22.948) u odnosu na 2010. (21.391), dok je obiteljskih savjetodajskih tretmana u 2011. godini bilo nešto manje (6.396) u odnosu na 2010. (6.777), isto kao i aktivnosti na modifikaciji ponašanja (31.105 u 2011. prema 35.236 u 2010. godini). Sa sve većom prisutnošću psihijataru u Službama, povećava se i broj psihijatrijskih intervencija (24.653 psihijatrijskih obrada u odnosu na 23.711 u 2010. godini), psihoterapija ponašanja (19.858 prema 18.715 u 2010.), te obiteljskih psihoterapija (3.525 u odnosu na 2.962 u 2010.) S druge strane, broj testiranja urina na droge više je nego udvostručen (65.917 u 2011. godini u odnosu na 29.000 u 2010.).

Vrlo bitno područje rada Službi za prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti su preventivne i edukativne aktivnosti. Edukacija u Službama je usmjerena na trajnu edukaciju i usavršavanje djelatnika Službi i educiranje drugih - stručnih suradnika, roditelja, djece. Tako je u 2011. godini u Službama održano ukupno 634 predavanja i 91 tribina namijenjenih roditeljima i djelatnicima škola u sklopu redovnih preventivnih programa. Savjetodavni i edukacijski rad s djelatnicima škola za Školski preventivni program (1.257) te organizacija edukativnih radionica za djelatnike škole, liječnike i druge profesionalce (271) također su bile dijelom aktivnosti. U 2011. godini djelatnici Službi za prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti sudjelovali su u 346 posebnih programa.

Slika 5. EDUKATIVNE I PREVENTIVNE AKTIVNOSTI U SLUŽBAMA ZA PREVENCIJU I IZVANBOLNIČKO LIJEČENJE OVISNOSTI U 2011. GODINI

Tablica 48. EDUKATIVNE I PREVENTIVNE AKTIVNOSTI U SLUŽBAMA ZA PREVENCIJU I IZVANBOLNIČKO LIJEČENJE OVISNOSTI U 2011. GODINI

Županija	Predavanja i tribine	Edukativni seminara i radionice	Savjetodavni i edukacijski rad s djelatnicima škola za ŠPP	Sudjelovanje u programskim aktivnostima izvan redovnih nastavnih programa i sudjelovanje u posebnim programima
Grad Zagreb	19	16	1	0
Zagrebačka	45	30	20	1
Krapinsko-zagorska	84	27	63	2
Sisačko-moslavačka	21	2	0	0
Karlovačka	25	24	5	0
Varaždinska	48	37	173	17
Koprivničko-križevačka	40	1	31	0
Bjelovarsko-bilogorska	21	0	1	5
Primorsko-goranska	42	8	12	94
Ličko-senjska	40	5	13	1
Virovitičko-podravska	23	2	3	0
Požeško-slavonska	13	2	6	127
Brodsko-posavska	6	5	8	3
Zadarska	41	61	722	1
Osječko-baranjska	1	0	0	0
Šibensko-kninska	61	18	53	31
Vukovarsko-srijemska	6	1	0	0
Splitsko-dalmatinska	109	11	123	54
Istarska	40	0	0	0
Dubrovačko-neretvanska	10	11	7	8
Međimurska	30	10	16	2
Ukupno	725	271	1.257	346

Analizirajući usluge preventivnih aktivnosti po županijama, najviše predavanja i tribina održano je u Splitsko-dalmatinskoj županiji (109), Krapinsko-zagorskoj (84), te Šibensko-kninskoj (61) i Varaždinskoj županiji (48). Edukativnih seminara i radionica najviše je održano u Zadarskoj županiji (61), potom Varaždinskoj (37), Zagrebačkoj (30) i Krapinsko-zagorskoj županiji (27).

Savjetodavni i edukacijski rad s djelatnicima škola za školski preventivni program najviše se provodio u Zadarskoj županiji (722), zatim Varaždinskoj (173), Splitsko-dalmatinskoj (123) i Krapinsko-zagorskoj županiji (63).

Sudjelovanje u programskim aktivnostima izvan redovnih nastavnih programa i sudjelovanje u posebnim programima najviše se provodilo u Požeško-slavonskoj (127), zatim Primorsko-goranskoj (94), Splitsko-dalmatinskoj (54) i Šibensko-kninskoj županiji (31).

Prema izvještajima, najmanje je preventivnih aktivnosti bilo u Osječko-baranjskoj, Vukovarsko-srijemskoj, Brodsko-posavskoj i Sisačko-moslavačkoj županiji. Iako se dio kolega nalazi na specijalizaciji i u tom razdoblju je teže održati kontinuitet, u Službama ima dovoljno profesionalaca koji bi, osobito u županijama s malim ili manjim brojem ovisnika, aktivnosti mogle i trebale usmjeriti upravo na preventivu.

IV. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE PSIHOAKTIVNIH DROGA S PREBIVALIŠTEM U GRADU ZAGREBU U 2011. GODINI

Tijekom 2011. godine na liječenju zbog uzimanja psihoaktivnih droga bila je 2.331 osoba s prebivalištem u Gradu Zagrebu, što čini 30,4% od 7.665 liječenih tijekom iste godine u Republici Hrvatskoj.

**Tablica 49. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPOTREBE DROGA U 2011. GODINI S
PREBIVALIŠTEM U GRADU ZAGREBU**

GRAD ZAGREB	Liječene osobe				Novootkriveni (prvi puta registrirani)			
	Broj	Stopa na 100.000*	Od toga opijati F11	Stopa na 100.000 (opijati)	Svi tipovi ovisnosti F11.-F19.-	Udio od liječenih osoba (%)	Od toga opijatski tip (F11.-)	Udio (F11.-) od novo- otkriven.
	2.331	435,6	1.703	318,2	414	17,8	73	17,6

* Stope na 100.000 stanovnika dobi 15-64 godine

Kao i ranijih godina Grad Zagreb je jedna od županija s visokom stopom liječenih zbog zlouporabe droga na 100.000 stanovnika u dobi od 15 do 64 godine. U 2011. godini ova stopa je bila viša nego što je to za cijelu Republiku Hrvatsku (Zagreb – 435,6; RH 257,0). U odnosu na ostale županije Zagreb je na četvrtom mjestu i to nakon Istarske (542,5), Zadarske (493,7) te Šibensko-kninske (344,4) županije.

Od svih liječenih s prebivalištem u Gradu Zagrebu, 1.703 osobe su došle na tretman zbog uzimanja opijata (73,1%), a to je nešto manji udio nego za Hrvatsku u cjelini (liječenih zbog opijata 80,9%). Stopa liječenih opijatnih ovisnika je bila 318,2 a u cijeloj državi je iznosila 207,6. Dok je u 2009. godini po stopama osoba liječenih zbog uzimanja opijata Grad Zagreb bio na trećem mjestu, u 2010. godini je na petom mjestu, iza Istarske, Zadarske, Šibensko-kninske županije i Dubrovačko-neretvanske županije. U 2011. godini je bio na četvrtom mjestu iza Istarske, Zadarske i Šibensko-kninske županije.

Tablica 50. BROJ OSOBA S PREBIVALIŠTEM U GRADU ZAGREBU LIJEČENIH ZBOG ZLOUPORABE PSIHOAKTIVNIH DROGA U IZVANBOLNIČKIM UVJETIMA U 2011. GODINI

Služba za prevenciju i izvanbolničko liječenje	Liječene osobe	
	Broj	%
Grad Zagreb – ZJZ Služba za prevenciju ovisnosti	1.205	52,4
Zagrebačka županija - ZJZ Služba za prevenciju ovisnosti	2	0,1
Sisačko-moslavačka županija - ZJZ Služba za prevenciju ovisnosti	3	0,1
Karlovačka županija – ZJZ Savjetovalište za suzbijanje ovisnosti	1	0,04
Primorsko-goranska županija - ZJZ Služba za prevenciju i liječenje	3	0,1
Požeško-slavonska županija - ZJZ Služba za prevenciju i liječenje	1	0,04
Brodsko-posavska županija - ZJZ Služba za prevenciju i liječenje	1	0,04
Zadarska županija - ZJZ Služba za prevenciju ovisnosti	9	0,4
Osječko-baranjska županija - ZJZ Služba za prevenciju ovisnosti	3	0,1
Šibensko-kninska županija - ZJZ Služba za liječenje ovisnika	1	0,04
Splitsko-dalmatinska županija - ZJZ Služba za prevenciju ovisnosti	27	1,2
Istarska županija - ZJZ Služba za prevenciju ovisnosti	11	0,5
Dubrovačko-neretvanska županija - ZJZ Služba za prevenciju ovisnosti	5	0,2
Međimurska županija - ZJZ Služba za prevenciju ovisnosti	1	0,04
KB „Sestre milosrdnice” - poliklinika	1.027	44,7
UKUPNO SLUŽBE ZA PREVENCIJU I IZVANBOLNIČKO LIJEČENJE	2.300	100,0

Zagrepčani su, što je očekivano, uglavnom dolazili na ambulantno liječenje u zagrebačke zdravstvene ustanove. Najviše ih je bilo u Službi za prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnika Zavoda za javno zdravstvo „Dr. Andrija Štampar” – 52,4%. U poliklinici KB „Sestre milosrdnice” je liječeno 44,7% osoba.

Na liječenje izvan svoje županije su išli najviše tijekom ljetnih mjeseci, i to većinom u službe na Jadranu. Tako su bile na liječenju u Splitu 27 osoba (1,2%). U Istarskoj županiji je liječeno 11 (0,5%) a u Zadarskoj 9 (0,4%) osoba. U Dubrovačko-neretvanskoj je liječeno 5 osoba iz Grada Zagreba (0,2%). U ostalim županijama su na liječenju bile po dvije ili tri osobe. Po jedna osoba iz Grada Zagreba liječena je u Karlovačkoj, Požeško-slavonskoj, Brodsko-posavskoj, Šibensko-kninskoj te Međimurskoj županiji.

Tablica 51. BROJ OSOBA S PREBIVALIŠTEM U GRADU ZAGREBU BOLNIČKI LIJEČENIH ZBOG ZLOUPORABE PSIHOAKTIVNIH DROGA U 2011. GODINI

Stacionarna zdravstvena ustanova	Broj liječenih osoba	Stacionarni boravci	
		Broj	%
Psihijatrijska bolnica Vrapče	137	195	33,3
Psihijatrijska bolnica Sv.Ivan, Jankomir	79	140	23,9
Klinička bolnica "Sestre milosrdnice"	134	199	34,0
KBC Zagreb (Rebro)	15	16	2,7
Opća bolnica Sv.Duh Zagreb	2	2	0,3
Klinička bolnica Dubrava	2	2	0,3
Klinika za dječje bolesti, Klaićeva	1	1	0,2
Psihijatrijska bolnica za djecu i mladež, Kukuljevićeva	2	3	0,5
NPS bolnica "Dr. I. Barbot, Popovača	2	2	0,3
Klinički bolnički centar Rijeka	2	3	0,5
Psihijatrijska bolnica Lopača	1	1	0,2
Psihijatrijska bolnica Rab	14	16	2,7
Opća bolnica Nova Gradiška	2	2	0,3
Psihijatrijska bolnica Ugljan	2	3	0,5
Opća bolnica Vinkovci	1	1	0,2
UKUPNO STACIONARNE ZDRAVSTVENE USTANOVE	396	586	100,0

Osobe iz Grada Zagreba su u 95,2% slučajeva dolazile na stacionarno liječenje u zagrebačke ustanove. Najviše su se liječili u Psihijatrijskoj bolnici Vrapče (137 osoba u 195 boravka - 33,3%), a zatim u KB „Sestre milosrdnice“ gdje su stacionarno liječene 134 osobe u 199 boravaka tj. 34,0%. Slijedi liječenje u Psihijatrijskoj bolnici Sv. Ivan, Jankomir (79 osoba u 140 boravaka (23,9%). U KBC-u Rebro liječeno je 15 osoba u 16 boravaka (2,7%). Po dvije osobe su liječene u OB Sv. Duh, KB Dubrava i Psihijatrijskoj bolnici za djecu i mladež u Kukuljevićevoj (0,3%). Jedna osoba je liječena u Klinici za dječje bolesti u Klaićevoj ulici (0,2%).

Analiza njihovih boravaka u ustanovama izvan Zagreba, pokazuje da ih je najviše bilo u Psihijatrijskoj bolnici Rab i to 14 osoba u 16 hospitalizacija. To je najvjerojatnije povezano s nekom komorbiditetnom psihijatrijskom dijagnozom. Po dvije osobe su bile u tri navrata u KBC-u Rijeka i Psihijatrijskoj bolnici Ugljan. Po dvije osobe su u dva navrata bile liječene u NPS bolnici u Popovači i OB Nova Gradiška. U OB Vinkovci je samo jednom bila liječena jedna osoba (0,2%) iz Grada Zagreba.

Tablica 52. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE DROGA U 2011. GODINI PREMA SPOLU I DOBI S PREBIVALIŠTEM U GRADU ZAGREBU

Dob	Muškarci		Žene		Ukupno	
	Broj	Udio (%)	Broj	Udio (%)	Broj	Udio (%)
≤14 god.	10	0,5	0		10	0,4
15-19 god.	181	9,8	59	12,0	240	10,3
20-24 god.	170	9,2	37	7,5	207	8,9
25-29 god.	350	19,0	108	22,0	458	19,6
30-34 god.	555	30,2	139	28,3	694	29,8
35-39 god.	353	19,2	74	15,0	427	18,3
40-44 god.	109	5,9	29	5,9	138	5,9
45-49 god.	64	3,5	23	4,7	87	3,7
≥50	47	2,6	23	4,7	70	3,0
Ukupno	1.839	100,0	492	100,0	2.331	100,0

Raspodjela liječenih osoba prema spolu pokazuje da je i u 2011. godini bio 3,7 muškarac prema 1 ženi. Muškaraca je bilo 78,9% (1.839) a žena 21,1% (492). U cijeloj Hrvatskoj omjer muškaraca i žena iznosi 4,6:1. Kako je u čitavoj Hrvatskoj u dobi do 14 godina bilo registrirano 13 osoba (od toga u Gradu Zagrebu 10), razvidno je da je upućivanje na liječenje u Gradu Zagrebu prisutnije nego u Hrvatskoj u cjelini.

Trend starenja ovisničke populacije prisutan kod osoba liječenih u Republici Hrvatskoj prisutan je i u Zagrebu. Prosječna dob liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga u Gradu Zagrebu iznosi 31,4 godine (u Hrvatskoj 32,2). Muškaraca je najviše u dobi od 30 do 34 godine (30,2%), a zatim skoro jednako od 25 do 29 godina (19,0%) i 35 do 39 godina (19,2%). U dobi od 25 do 39 godina je 68,4% muškaraca i 65,2% žena.

Tablica 53. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE OPIJATA I NEOPIJATA S PREBIVALIŠTEM U ZAGREBU U 2011. GODINI PO DOBI

Dob	Zlouporaba opijata		Zlouporaba neopijata		Ukupno	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%
≤14	0		10	1,6	10	0,4
15-19	13	0,8	227	36,1	240	10,3
20-24	62	3,6	145	23,1	207	8,9
25-29	354	20,8	104	16,6	458	19,6
30-34	630	37,0	64	10,2	694	29,8
35-39	393	23,1	34	5,4	427	18,3
40-44	123	7,2	15	2,4	138	5,9
45-49	74	4,3	13	2,1	87	3,7
≥50	54	3,2	16	2,5	70	3,0
Ukupno	1.703	100,0	628	100,0	2.331	100,0

Analizom podataka o dobi i sredstvu ovisnosti liječenih osoba razvidno je da je najviše opijatnih ovisnika bilo u dobnoj skupini od 30 do 34 godine (37,0%). U dobi 25-39 godina je bilo 80,9% (1.377 osoba) liječenih zbog zlouporabe opijata.

Ostala psihoaktivna sredstva najčešće uzimaju oni u dobnoj skupini od 15-19 (36,1%). Gotovo dvije trećine od svih liječenih neopijatnih ovisnika je bilo u dobi od 15 do 29 godina (75,8%). U dobi ispod 15 godina bilo je 10 osoba na liječenju zbog uzimanja nekog od neopijata.

Tablica 54. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE DROGA U 2011. GODINI S PREBIVALIŠTEM U GRADU ZAGREBU PREMA VRSTI PSIHOAKTIVNE DROGE (MKB F11.0-F19.9)

Vrsta psihoaktivne droge	Muškarci		Žene		Ukupno	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%
Opijati F11	1.317	71,6	386	78,5	1.703	73,1
Kanabinoidi F12	366	19,9	58	11,8	424	18,2
Sedativi i hipnotici F13	33	1,8	28	5,9	62	2,7
Kokain F14	72	3,9	6	1,2	78	3,3
Simulativna sredstva F15	26	1,4	8	1,6	34	1,5
Halucinogeni F16	2	0,1	0		2	0,1
Hlapljiva otapala F18	3	0,2	0		3	0,1
Više droga i ostale F19	20	1,1	5	1,0	25	1,1
Ukupno	1.839	100,0	492	100,0	2.331	100,0

Podatci o vrsti psihoaktivne droge u Gradu Zagrebu se ne razlikuju bitno od podataka u Republici Hrvatskoj. U Gradu Zagrebu najviše osoba dolazi na liječenje zbog uzimanja i ovisnosti o opijatima (73,1%). U Republici Hrvatskoj je udio opijata iznosio 80,9%. Isto kao i u cijeloj Hrvatskoj, tako i u Zagrebu na drugom mjestu kao glavna droga su kanabinoidi (Zagreb - 18,2%; RH - 12,5%). Udio korisnika stimulativnih sredstava u Gradu Zagrebu je iznosio 1,5% dok je u Republici Hrvatskoj bio 1,6%. Udio korištenja kokaina kao glavne droge bio je viši nego u Republici Hrvatskoj (Zagreb - 3,3%; RH - 1,6%). Od ukupno 126 osoba kojima je kokain glavno sredstvo ovisnosti, 78 je iz Grada Zagreba (61,9%). To potvrđuje, kao i u 2010. godini, da je u Gradu Zagrebu veći udio osoba koje su dolazile na liječenje zbog zlouporabe kokaina, kanabinoida i stimulativnih sredstava.

Žene koje dolaze na liječenje u 78,5% slučajeva dolaze zbog opijata, dok je kod muškaraca taj udio nešto manji (71,6%). Žene više koriste sedative i hipnotike te u 5,9% slučajeva dolaze po pomoć radi ovisnosti o tim lijekovima. Muškarci su samo u 1,8% liječeni zbog sedativa. Kanabis je učestaliji kod muškaraca (19,9%), dok je kod žena bilo 11,8%.

Tablica 55. OSOBE S PREBIVALIŠTEM U GRADU ZAGREBU LIJEČENE U RAZDOBLJU OD 2007. DO 2011. GODINE PREMA GLAVNOM SREDSTVU

Vrsta sredstva glavnog	2007.		2008.		2009.		2010.		2011.	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%
Opijati	1.694	71	1.626	71,3	1.704	75,4	1.673	74,3	1.703	73,1
Kanabinoidi	409	17,2	378	16,6	266	11,8	370	16,4	424	18,2
Sedativi	46	1,9	51	2,2	71	3,1	48	2,1	62	2,7
Kokain	69	2,9	86	3,8	82	3,6	61	2,7	78	3,3
Stimulativna sredstva	114	4,8	86	3,8	98	4,3	61	2,7	34	1,5
Halucinogeni	0	0	2	0,1	1	0,0	1	0,0	2	0,1
Hlapljiva otapala	5	0,2	1	0,0	3	0,1	3	0,1	3	0,1
Više i ostalo	38	1,6	51	2,2	35	1,5	36	1,6	25	1,1
Ukupno	2.385	100,0	2.281	100,0	2.260	100,0	2.253	100,0	2.331	100,0

U posljednjih pet promatranih godina u Gradu Zagrebu udio liječenih opijatskih ovisnika iznosio je prosječno 73,1. Raspon je varirao od 71,0 u 2007. godini, preko 75,4 u 2009. do 73,1 u 2011. godini. Udio osoba iz Grada Zagreba koje su bile na liječenju zbog zlouporabe kokaina je ostao i dalje relativno visok – 3,3%; (2007.-2,9%; 2008.- 3,8%; 2009 - 3,6%, 2010.-2,7%).

Tablica 56. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE DROGA U 2011. GODINI IZ GRADA ZAGREBA PREMA NAČINU UPUĆIVANJA NA LIJEČENJE

Upućen od	Zlouporaba opijata		Zlouporaba neopijata		Ukupno	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%
Osobno	844	49,6	55	8,8	899	38,6
Liječnik PZZ	408	24,0	13	2,1	421	18,1
Sud/uvjetna kazna	129	7,6	185	29,5	314	13,5
Obitelj	82	4,8	82	13,1	164	7,0
Centar za socijalnu skrb	11	0,6	139	22,1	150	6,4
Prijatelji	49	2,9	13	2,1	62	2,7
Bolnica/druga med. ustanova	21	1,2	2	0,3	23	1,0
Druga Služba za liječenje ovisnosti	10	0,6	2	0,3	12	0,5
Drugo	32	1,9	45	7,2	77	3,3
Nepoznato	117	6,9	92	14,6	209	9,0
Ukupno	1.703	100,0	628	100,0	2.331	100,0

Najviše osoba (899 ili 38,6%) na liječenje dolazi samoinicijativno. Liječnik primarne zdravstvene zaštite je uputio na liječenje 421 osobu (18,1%). Udio liječenih osoba za čije je liječenje inicijativu dao neki od članova obitelji je 7,0%; (2008-5,2; 2009-3,8%; 2010-6,3%) Osoba koje je na liječenje uputila Služba socijalne skrbi je nešto malo više nego prethodnih godina – 6,4%; (2008 - 4,6%; 2009 - 3,7%; 2010.-5,4%).

Vidljive su razlike u načinu upućivanja između ovisnika o opijatima i neopijatima. Ovisnici o opijatima su najčešće došli samoinicijativno ili ih je uputio liječnik primarne zdravstvene zaštite. Udio upućenih od primarne zdravstvene zaštite za korisnike ostalih psihoaktivnih sredstava iznosio je 2,1%. Uzimatelje neopijata je na liječenje najčešće uputio sud ili imaju izrečenu uvjetnu kaznu (29,5%). Obitelj ima veći utjecaj kod upućivanja na liječenje kod neopijatnih uzimatelja (13,1%), nego kod ovisnika o opijatima (4,8%). Centar za socijalnu skrb je na liječenje uputio 139 osoba koje su koristile ostale droge (22,1%), a samo 11 onih koji su došli na liječenje zbog opijata (0,6%).

Tablica 57. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE OPIJATA S PREBIVALIŠTEM U GRADU ZAGREBU U 2011. GODINI PREMA NAČINU LIJEČENJA

Farmakoterapija oblik	Farmakoterapija lijek								Ukupno
	metadon	buprenorfin	morfin	naltrexone	tramadol	nešto drugo	ništa	nepoznato	
Kratkotrajno održavanje	14	6							20
Održavanje	648	500		4					1.152
Spora detoksikacija	68	47						1	116
Brza detoksikacija	3	3							6
Bez medikacije							128		28
Farmakoterapija - druga			3		7	72			82
Nepoznato								199	199
Ukupno	733	556	3	4	7	72	128	200	1.703
%	43,0	32,6	0,2	0,2	0,4	4,2	7,5	11,7	100,0

Osobe koje su bile liječene zbog ovisnosti o opijatima su metadon koristile u 43,0% slučajeva (733 osobe). Najviše ih je bilo na održavanju na metadonu (648 osoba) i sporoj detoksikaciji (68 osoba). Buprenorfin je koristilo 32,6% (556) osoba. Ukupno je tri četvrtine (75,6%) zagrebačkih ovisnika o opijatima bilo obuhvaćeno nadomjesnom terapijom. Za cijelu Hrvatsku taj udio je iznosio 81,2%.

Korisnici ostalih psihoaktivnih droga najviše su dolazili na savjetovanja i upute a zatim na psihosocijalnu terapiju bez medikamenata.

Tablica 58. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE DROGA S PREBIVALIŠTEM U GRADU ZAGREBU U 2011. GODINI PREMA NAČINU STANOVANJA

Stanovanje	Zlouporaba opijata		Zlouporaba neopijata		Ukupno	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%
Živi sam	261	15,3	34	5,4	295	12,7
S primarnom obitelji	724	42,5	429	68,3	1.153	49,5
S prijateljima	16	0,9	5	0,8	21	0,9
S partnerom	221	13,0	28	4,5	249	10,7
S partnerom i djetetom	295	17,3	31	4,9	326	14,0
Sam s djetetom	40	2,3	1	0,2	41	1,8
Drugo	134	7,9	50	8,0	184	7,9
Nepoznato	12	0,7	50	8,0	62	2,7
Ukupno	1.703	100,0	628	100,0	2.331	100,0

Podatci o načinu stanovanja nisu se značajnije mijenjali u odnosu na prethodne godine. Liječeni ovisnici najviše žive s primarnom obitelji (49,5%). Postoje razlike u načinu življenja između ovisnika o opijatima i korisnika ostalih psihoaktivnih droga, obzirom da neopijate uglavnom uzimaju u mlađoj dobi. Stoga više njih živi s roditeljima (u primarnoj obitelji) 68,3%, dok oni liječeni zbog zlouporabe opijata žive s primarnom obitelji u 42,5% slučajeva. Manje korisnika ostalih neopijatnih droga živi s partnerom i/ili s partnerom i djetetom 9,4%; dok je za korisnike opijata taj udio 30,3%. Isto tako sami žive 15,3% ovisnika o opijatima u odnosu na 5,4% korisnika ostalih droga. Vrlo slična je situacija zajedničkog života s prijateljima (opijati - 0,9%; neopijati - 0,8%).

Tablica 59. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE DROGA S PREBIVALIŠTEM U GRADU ZAGREBU U 2011. GODINI PREMA NAČINU OTKRIVANJA ZLOUPORABE

Tko je otkrio	Zlouporaba opijata		Zlouporaba neopijata		Ukupno	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%
Policija	91	5,3	235	37,4	326	14,0
Član obitelji	591	34,7	230	36,6	821	35,2
Zdravstveni djelatnik	30	1,8	9	1,4	39	1,7
Netko od osoblja škole	10	0,6	15	2,4	25	1,1
Netko na radnom mjestu	5	0,3	0	0,0	5	0,2
Prijatelj, poznanik	90	5,3	8	1,3	98	4,2
Ostalo	160	9,4	47	7,5	207	8,9
Nepoznato	726	42,6	84	13,4	810	34,7
Ukupno	1.703	100,0	628	100,0	2.331	100,0

Prema izjavama osoba liječenih zbog zlouporabe opijata, obitelj je bila prva koja je saznala za problem ovisnosti u 34,7% slučajeva. Policija je saznala u 5,3% (91) slučaj, a prijatelji i poznanici u 5,3% slučajeva.

Kod osoba liječenih zbog zlouporabe ostalih neopijatnih sredstava policija prva otkriva zlouporabu u 37,4%, a zatim obitelj u 36,6% slučajeva.

Tablica 60. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE DROGA U 2011. GODINI S PREBIVALIŠTEM U GRADU ZAGREBU PREMA RAZDOBLJU RODITELJSKOG SAZNANJA ZA PROBLEM OVISNOSTI

Roditelji saznali za prvo uzimanje	Opijati		Kokain		Stimulativna sredstva		Sedativi		Haucinogena sredstva		Hlapljiva otapala		Kanabinoidi		Nepoznato		Ukupno	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%
Unutar prve godine	159	9,3	13	16,7	10	29,4	8	12,9	1	50			180	42,5	4	16,0	375	16,1
Nakon 1. godine	17	10,0	19	24,4	9	26,5	6	9,7			1	33,3	86	20,3	1	4,0	292	12,5
Nakon 2-3 godine	302	17,7	20	25,6	7	20,6	1	1,6			1	33,3	66	15,6	3	12,0	400	17,2
Nakon 4 i više godina	225	13,2	11	14,1	5	14,7	2	3,2					34	8,0	1	4,0	278	11,9
Roditelji za to ne znaju	78	4,6	4	5,1	1	2,9	1	1,6					33	7,8			117	5,0
Drugo	20	1,2					3	4,8					2	0,5			25	1,1
Nepoznato	749	44,0	11	14,1	2	5,9	41	66,1	1	50,0	1	33,3	23	5,4	16	64,0	844	36,2
Ukupno	1.703	100,0	78	100,0	34	100,0	62	100,0	2	100,0	3	100,0	424	100,0	25	100,0	2.331	100,0

Prema izjavama osoba liječenih zbog zlouporabe i ovisnosti o opijatima, većina njihovih roditelja je za problem svoje djece saznala nakon 2 do 3 godine od početka uzimanja opijata (17,7%). Isto tako, prilično velik udio njih (13,2%) je za problem saznalo još kasnije – nakon 4 i više godina. Ipak, dio roditelja (19,3%) su za uzimanje opijata saznali unutar i/ili nakon godine dana. Roditelji su za uzimanje kanabinoida svoje djece saznali najčešće unutar tri godine u 78,4% slučajeva. Za više od trećinu slučajeva uzimanja kanabinoida roditelji su saznali unutar prve godine uzimanja (42,5%).

Tablica 61. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE DROGA U 2011.GODINI S PREBIVALIŠTEM U GRADU ZAGREBU PREMA GLAVNOM POVODU POČETKA UZIMANJA PSIHOAKTIVNOG SREDSTVA

Glavni povod	Zlouporaba opijata		Zlouporaba neopijata		Ukupno	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%
Utjecaj vršnjaka ili partnera	457	26,8	236	37,6	693	29,7
Znatiželja	163	9,6	143	22,8	306	13,1
Zabava	74	4,3	47	7,5	121	5,2
Želja za samopotvrđivanjem	42	2,5	42	6,7	84	3,6
Dosada	80	4,7	14	2,2	94	4,0
Psihološki problemi	82	4,8	26	4,1	108	4,6
Problemi u obitelji	55	3,2	19	3,0	74	3,2
Neznanje o štetnim posljedicama	23	1,4	7	1,1	30	1,3
Problemi u školi	5	0,3	3	0,5	8	0,3
Nepoznato	722	42,4	91	14,5	813	34,9
Ukupno	1.703	100,0	628	100,0	2.331	100,0

Osobe koje su uzimale opijate kao najčešće povode za početak uzimanja navode utjecaj vršnjaka ili partnera (26,8%) i znatiželju (9,6%), psihološke probleme (4,8%) te dosadu (4,7%). Mlade osobe u današnjem društvu često govore da im je dosadno, pa to navode kao razlog za početak uzimanja psihoaktivnih droga i to 4,7% kod opijata i 2,2% neopijata.

Liječeni zbog uzimanja psihoaktivnih sredstava iz skupine neopijata su izjavili da je glavni povod uzimanja tih sredstava bio utjecaj vršnjaka ili partnera (37,6%). Znatiželju kao glavni razlog navodi njih 22,8%, zabavu 7,5% te želju za samopotvrđivanjem 6,7%. Ostali razlozi su manje uvjetovali uzimanje te skupine psihoaktivnih sredstava.

Tablica 62. NAČIN UZIMANJA PRIMARNOG SREDSTVA OSOBA IZ GRADA ZAGREBA LIJEČENIH TIJEKOM 2011. GODINE

Glavno sredstvo	Način uzimanja glavnog sredstva						Ukupno	%
	i. v. injekcijom	puši	jede/pije	snifa	ušmrkava	nepoznato		
Heroin	1.292	36	0	0	280	31	1.639	70,3
%	78,8	2,2			17,1	1,9	100,0	0,0
Heptanon	3	0	46	0	0	0	49	2,1
Ostali opijati	0	0	7	0	0	1	8	0,3
Buprenorfin	0	0	5	0	0	0	5	0,2
Tramadol	0	0	2	0	0	0	2	0,1
Kokain	1	0	0	0	72	5	78	3,3
Ecstasy	0	0	8	0	0	0	8	0,3
Amfetamini	0	0	0	0	23	1	24	1,0
Metamfetamini	0	0	1	0	0	1	2	0,1
Drugi psihostimulatori	0	0	4	0	0	0	4	0,2
Barbiturati	0	0	51	0	0	3	54	2,3
Benzodiazepini	0	0	4	0	0	0	4	0,2
Halucinogeni	0	0	2	0	0	0	2	0,1
Lako hlapljiva otapala	0	0	0	3	0	0	3	0,1
Kanabinoidi	0	424	0	0	0	0	424	18,2
%		100,0					100,0	0,0
Više i ostalo	0	0	1	0	0	24	25	1,1
Ukupno	1.296	460	131	3	375	66	2.331	100,0
%	55,6	19,7	5,6	0,1	16,1	2,8	100,0	70,3

Najviše svih osoba koje su uzimale heroin su to činile intravenski (78,8%). Ušmrkavanjem je heroin uzimalo 17,1% osoba što je nešto malo više nego godinu ranije kad je taj udio iznosio 15,8%. Kokain se predominantno ušmrkavao (92,3%). Zabilježena je samo jedna osoba koja je injektirala kokain (1,3%). Amfetamine su ušmrkavali u 95,8% slučajeva. Isto tako velika većina korisnika barbiturata, benzodiazepina i halucinogena uzimali ih je oralno. Kanabinoide su uzimali pušenjem.

Tablica 63. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE OPIJATA U 2011.GODINI S PREBIVALIŠTEM U GRADU ZAGREBU PREMA PROSJEČNOJ DOBI UZIMANJA SREDSTAVA OVISNOSTI

Opijatski ovisnosti	2008.	2009.	2010.	2011.
Prosječna dob prvog uzimanja bilo kojeg sredstva	15,6	15,8	16,0	16,0
Prosječna dob prvog uzimanja heroina	19,8	20,5	20,5	20,4
Prosječna dob i.v.uzimanja	20,8	21,4	22,0	21,7
Prosječna dob prvog javljanja na tretman	25,2	25,5	25,5	25,2
Broj godina od prvog uzimanja bilo kojeg sredstva do prvog dolaska na liječenje	9,6	9,7	9,5	9,2

Kao za Hrvatsku u cjelini, sličan je tijek razvoja opijatske ovisnosti i za stanovnike Zagreba. Eksperimentiranje s drogom su počeli u dobi od 16 godina, isto kao i u Hrvatskoj u cjelini. Prvo uzimanje heroina je bilo s 20,4 godine, slično kao i u Hrvatskoj (20,1 godina). Prvo intravensko uzimanje je bilo s 21,7 godine (u Hrvatskoj - 21,7 godina). Na liječenje su se javili u prosječnoj dobi od 25,2 godine (26,2 godine u RH). Od prvog eksperimentiranja do dolaska na liječenje je prošlo 9,2 godine što je godinu dana manje nego u cijeloj državi (10,2 godine).

Tablica 64. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE OPIJATA U 2011. GODINI S PREBIVALIŠTEM U GRADU ZAGREBU PREMA INTRAVENSKOM UZIMANJU OPIJATA UOPĆE I TRENUTNO

Zlouporaba opijata	i. v. ikad	i. v. uzimanje glavnog sredstva prošli mjesec
1.703	1.423	143
	83,6%	21,4%

Intravensko uzimanje droga analiziramo po trenutnom i ranijem stanju. U 2011. godini je 1.423 osoba (83,6%) izjavilo da je bar jednom u životu uzimalo opijate injektiranjem. Od ukupno 668 osoba za koje imamo poznati podatak o načinu i učestalosti uzimanja glavnog sredstva prošli mjesec, njih 143 je prošli mjesec injektiralo opijate što iznosi 21,4%. U čitavoj Hrvatskoj je 82,6% ovisnika barem jednom opijate uzimalo intravenski, a prošli mjesec njih 31,2%.

Tablica 65. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE DROGA U 2011. GODINI S PREBIVALIŠTEM U GRADU ZAGREBU PREMA KORIŠTENJU ZAJEDNIČKIH IGALA U ŽIVOTU I POSLJEDNJIH MJESEC DANA

Korištenje zajedničkog pribora	U životu		Posljednjih mjesec dana	
	Broj	%	Broj	%
Da	798	56,7	25	5,1
Ne	610	43,3	464	94,9
Ukupno	1.408	100,0	489	100,0

Od ukupno 1.408 osoba koje imaju prebivalište u Gradu Zagrebu a koje su drogu uzimale intravenozno, njih 798 - 56,7% je izjavilo da je bar jednom u životu dijelilo igle i šprice. U zadnjih mjesec dana to je činilo 25 osoba (5,1%). Za Hrvatsku taj udio iznosi 3,6% za protekli mjesec, a pribor za injektiranje je barem jednom u životu dijelilo 61,0% osoba.

Tablica 66. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE DROGA S PREBIVALIŠTEM U GRADU ZAGREBU U 2011. GODINI PREMA UČESTALOSTI UZIMANJA GLAVNOG SREDSTVA

Glavno sredstvo	Učestalost uzimanja glavnog sredstva							Ukupno
	ne uzima prošli mjesec	1-3 puta mjesečno	jednom tjedno	2-6 dana u tjednu	svakodnevno	uzima neredovito	nepoznato	
Heroin	693	64	12	30	36	38	766	1.639
Heptanon	3	0	1	1	14	2	28	49
Ostali opijati	5	0	0	0	0	0	3	8
Buprenorfin	0	1	0	1	0	1	2	5
Tramadol	0	0	0	0	2	0	0	2
Svi opijati	701	65	13	32	52	41	799	1.703
%	41,2	3,8	0,8	1,9	3,1	2,4	46,9	100,0
Kokain	52	3	1	4	3	0	15	78
%	66,7	3,8	1,3	5,1	3,8		19,2	100,0
Amfetamini	15	2	0	0	3	2	2	24
%	62,5	8,3			12,5	8,3	8,3	100,0
Ecstasy	5	0	0	2	0	1	0	8
%	62,5			25,0		12,5		100,0
Drugi psihostimulansi						1	1	2
%						50,0	50,0	100,0
Barbiturati	1						3	4
%	25,0						75,0	100,0
Benzodiazepini	5	3	1	2	8	1	34	54
%	9,3	5,6	1,9	3,7	14,8	1,9	63,0	100,0
Drugi hipnotici i sedativi	1	0	0	0	1	0	2	4
%	25,0				25,0		50,0	100,0
Halucinogeni							2	2
%							100,0	100,0
Lako hlapljiva otapala	1						2	3
%	33,3						66,7	100,0
Kanabinoidi	223	48	35	51	22	24	21	424
%	52,6	11,3	8,3	12,0	5,2	5,7	5,0	100,0
Više i ostalo	0	0	0	0	2	0	23	25
%					8,0		92,0	100,0
Ukupno	1.004	121	50	91	91	70	904	2.331
%	43,1	5,2	2,1	3,9	3,9	3,0	38,8	100,0

Analizom podataka o učestalosti uzimanja glavnog sredstva ovisnosti razvidno je da je 97 osoba (5,8%) uzimalo opijate jednom tjednom i češće, dok je 701 osoba (41,2%) izjavilo da nije uzimalo opijatno glavno sredstvo u mjesecu prije dolaska na liječenje.

Osobe liječene zbog zlouporabe kanabinoida također nisu uzimale kanabinoide u mjesecu prije dolaska na liječenje čak 52,6% njih. Kanabinoide je redovno minimalno jedanput tjedno pušila 108 osoba ili 25,5% od ukupnog broja liječenih zbog zlouporabe kanabinoida.

Tablica 67. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE OPIJATA S PREBIVALIŠTEM U GRADU ZAGREBU U 2011. GODINI PREMA ANAMNESTIČKIM PODATCIMA O ZARAŽENOSTI HEPATITISOM B, C I HIV-om

Zlouporaba opijata	Zagreb	Hrvatska
HIV pozitivni	1,4	0,5
Hepatitis B pozitivni	5,3	7,3
Hepatitis C pozitivni	29,8	40,5

Među opijatnim ovisnicima Grada Zagreba koji su testirani na prisutnost virusa u tijelu najviše ih onih koji su pozitivni na hepatitis C (Zagreb - 29,8%; RH - 40,5%).

Kao i kod hepatitisa C, tako je manji i udio pozitivnih na prisutnost virusa hepatitisa B u Gradu Zagrebu, nego u Hrvatskoj (Zagreb - 5,3%; RH - 7,3%).

U Gradu Zagrebu je viša razina i HIV pozitivnih osoba (1,4%) nego u cijeloj Hrvatskoj (0,5%).

Tablica 68. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE DROGA S PREBIVALIŠTEM U GRADU ZAGREBU U 2011. GODINI PREMA SADAŠNJIM SUDSKIM PROBLEMIMA

Sadašnji sudski problem	Zlouporaba opijata		Zlouporaba neopijata		Ukupno	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%
Nema	1.329	78,0	265	42,2	1.594	68,4
Ima	374	22,0	363	57,8	737	31,6
Ukupno	1.703	100,0	628	100,0	2.331	100,0
Za one koji imaju sadašnje sudske probleme – tip sudskih problema						
Započeta istraga	33	8,8	33	9,1	66	9,0
Sudski proces u tijeku	102	27,3	77	21,2	179	24,3
Očekuje izvršenje kazne	36	9,6	16	4,4	52	7,1
Pod uvjetnom je kaznom	142	38,0	49	13,5	191	25,9
Nalazi se u pritvoru	2	0,5	2	0,6	4	0,5
Nalazi se u zatvoru	37	9,9	31	8,5	68	9,2
Nepoznato	22	5,9	155	42,7	177	24,0
Ukupno	374	100,0	363	100,0	737	100,0

Prema podacima o sudskim problemima liječenih ovisnika razvidno je da 68,4% liječenih nema problema sa zakonom, dok je 31,6% liječenih zagrebačkih ovisnika na neki način prekršilo zakon.

Od osoba koje su bile na liječenju zbog ovisnosti o opijatima s prebivalištem u Gradu Zagrebu 22,0% ih sada ima neki sudski problem. Od njih najviše ih je pod uvjetnom kaznom 38,0%, zatim je za 27,3% osoba sudski proces u tijeku, a 9,6% njih očekuje izvršenje kazne. Trenutno je u zatvoru 9,9% od liječenih opijatnih ovisnika koji imaju neki sudski problem, a 9,6% očekuje izvršenje kazne.

Od osoba koje su konzumirale ili su ovisne o ostalim sredstvima 57,8% ih trenutno ima sudskih problema. Kod njih je najčešće bio u tijeku sudski proces (kod 21,2%). Iza toga slijede uvjetna kazna (13,5%), započeta istraga (9,1%) ili se nalaze u zatvoru (8,5%).

Tablica 69. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE DROGA S PREBIVALIŠTEM U ZAGREBU U 2011. GODINI PREMA RANIJIM SUDSKIM PROBLEMIMA

Raniji sudski problemi	Zlouporaba opijata		Zlouporaba neopijata		Ukupno	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%
Nema	556	32,6	198	31,5	754	32,3
Ima	1.147	67,4	430	68,5	1.577	67,7
Ukupno	1.703	100,0	628	100,0	2.331	100,0
Za one koji su imali ranije sudske probleme - tip ranijih sudskih problema						
Kažnjavao prekršajno	302	26,3	143	33,3	445	28,2
Kažnjavao uvjetnom kaznom	301	26,2	28	6,5	329	20,9
Kažnjavao zatvorskom kaznom	198	17,3	15	3,5	213	13,5
Bio u zatvoru više puta	78	6,9	1	0,2	80	5,1
Bio u pritvoru	123	10,7	21	4,9	144	9,1
Nepoznato	144	12,6	222	51,6	366	23,2
Ukupno	1.147	100,0	430	100,0	1.577	100,0

Ranije sudske probleme u Gradu Zagrebu imale su 1.577 osobe (67,7%), od toga 1.147 onih koji su liječenih zbog zlouporabe opijata. Najviše ih je bilo kažnjeno prekršajno (26,3%) te uvjetnom kaznom (26,2%) od svih osoba liječenih zbog opijata. U zatvoru ih je bilo (više puta), u pritvoru i kažnjavano zatvorskom kaznom sveukupno 34,9% od svih liječenih od opijata iz Grada Zagreba.

Osobe koje su bile na liječenju zbog uzimanja ostalih psihoaktivnih droga manje su zastupljene među onima koje su ranije imale neke sudske probleme. Od 430 osoba koje su imale ranije sudske probleme 33,3 ih je bilo kažnjavano prekršajno; 6,5% (28 osoba) uvjetnom kaznom, dok je kaznu zatvorom imalo 3,5% (15 osoba), a jedna osoba je bila više puta u zatvoru (0,2%) dok ih je 21 (4,9%) bilo u pritvoru. Zatvorskom kaznom bilo je kažnjeno 15 osoba (3,5%).

V. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE PSIHOAKTIVNIH DROGA U TERAPIJSKIM ZAJEDNICAMA I NEVLADINIM ORGANIZACIJAMA U HRVATSKOJ U 2011. GODINI

Postupak liječenja ovisnosti o drogama je vrlo naporan i dugotrajan proces te zahtijeva sveobuhvatno razumijevanje ove problematike, odnosno da planiranje i izrada programa liječenja i suzbijanja zlouporabe droga moraju istovremeno obuhvatiti medicinsko, psihološko i socijalno zbrinjavanje.

Liječenje bolesti ovisnosti u terapijskim zajednicama je jedna od mogućnosti koja se pruža onima koji su spremni prihvatiti pravila i norme boravka i liječenja koje terapijska zajednica zahtijeva. U Republici Hrvatskoj postoji 8 terapijskih zajednica s 30 terapijskih kuća koje djeluju i rade kao nevladine organizacije te pružaju tretman i psihosocijalnu rehabilitaciju ovisnicima o drogama, kao udruge, religijske zajednice u okviru humanitarne djelatnosti ili su ustrojene i registrirane kao domovi socijalne skrbi za ovisnike.

Boravak u terapijskim zajednicama uključuje programe psihosocijalne rehabilitacije, radne terapije, savjetovanja obitelji, promjena načina života uz dugotrajan smještaj, izdvajanje iz obitelji i uobičajene sredine. Većina terapijskih zajednica u Republici Hrvatskoj provodi programe zasnovane na osnaživanju vjerskog života i napredovanja kroz hijerarhiju osobnih uloga i osobnog položaja u zajednici. Terapijski postupci uglavnom imaju za cilj usvajanje novih pozitivnih normi ponašanja i novih stavova i vrijednosti. U tim programima uz vjerske osobe, programe najčešće koordiniraju izliječeni ovisnici, a stručno osoblje je manje zastupljeno. Svaka terapijska zajednica ima određene selektivne kriterije prema kojima vrši odabir klijenata za terapiju i rehabilitaciju, a dužina boravka u zajednici se kreće u rasponu od jedne do pet godina.

Osnovni preduvjeti liječenja u terapijskim zajednicama u Republici Hrvatskoj su motiviranost za liječenje i spremnost prihvaćanja normi ponašanja unutar odabrane zajednice, dnevni rasporedi i „drug free“ način života.

U proteklim se godinama postupno ostvarivala sve bolja suradnja između terapijskih zajednica i zdravstvenog sustava. Također, značajan napredak u kvaliteti podataka i cjelovitijem sagledavanju problematike ovisnosti postignut je prije nekoliko godina otkada se podatci terapijskih zajednica redovito prikupljaju i obrađuju u Hrvatskom zavodu za javno zdravstvo, što nije bio slučaj do tada.

Multisektorski način prikupljanja podataka pruža kvalitetniji obuhvat i pregled problema liječenja ovisnosti.

Tablica 70. UKUPAN BROJ LIJEČENIH OSOBA U TERAPIJSKIM ZAJEDNICAMA I NEVLADINIM ORGANIZACIJAMA U 2011., BROJ OSOBA LIJEČENIH PRVI PUT

Terapijska ustanova	Broj ukupno liječenih osoba	Nikad liječen	Ukupno
Terra	7	5	71,4%
Reto	25	20	80,0%
Cenacolo	11	5	45,5%
Susret	143	8	5,6%
Papa Ivan XXIII	17	8	47,1%
NE - ovisnost - terapijska zajednica	55	10	18,2%
Ukupno	258	56	21,7%

Promatrajući sve osobe liječene u terapijskim zajednicama i nevladinim udrugama, uočava se da je registarski sustav praćenja vrlo bitan pri promatranju zbivanja kroz vremenska razdoblja. Naime, prilikom dolaska u terapijsku zajednicu osoba daje podatke o prethodnim boravcima i načinima liječenja, koje terapeut bilježi u dokumentaciju. Uvidom u Registar uočava se da je velik dio osoba prije prvog dolaska u terapijsku zajednicu liječenje već pokušao u jednom ili više navrata unutar zdravstvenog sustava. U 2011. godini u nezdravstvenom sustavu je liječeno 258 osoba, od kojih je 56 osoba liječeno po prvi put, odnosno, 21,7% od svih liječenih u terapijskim zajednicama. Svi ostali ili 78,3% liječenih bilo je registrirano već ranije, odnosno, već su bili liječeni u zdravstvenom sustavu ili u nekoj od terapijskih zajednica. Te činjenice ukazuju upravo na nužnu suradnju različitih sustava jer se ponekad tek višestrukim pokušajima uspije ovisnika zadržati u nekom od terapijskih programa koji bi morali djelovati sinkrono i stremiti zajedničkim ciljevima. S druge strane, na ovaj je način moguće dobiti uvid dio ovisničke populacije koji ne možemo uočiti prateći samo liječenja u zdravstvenom sustavu.

Tablica 71. BROJ OSOBA KOJE SU BORAVILE U TERAPIJSKIM ZAJEDNICAMA I NEVLADINIM ORGANIZACIJAMA U 2011. GODINI PO SPOLU

Terapijska ustanova	Spol		Ukupno	
	Muški	Ženski		
Terra	4	3	7	2,7%
	57,1%	42,9%	100,0%	
Reto	19	6	25	9,7%
	76,0%	24,0%	100,0%	
Cenacolo	11	0	11	4,3%
	100,0%	0,0%	100,0%	
Susret	120	23	143	55,4%
	83,9%	16,1%	100,0%	
Papa Ivan XXIII	7	10	17	6,6%
	41,2%	58,8%	100,0%	
NE - ovisnost - terapijska zajednica	55	0	55	21,3%
	100,0%	0,0%	100,0%	
Ukupno	216	42	258	100,0%
	83,7%	16,3%	100,0%	

Kako je prikupljanje podataka tek u začetku, ne možemo se potpuno pouzdati u obuhvat i aktualnost navedenih podataka. Smatramo da će s vremenom ovaj način prikupljanja podataka pridonijeti boljem razumijevanju i sagledavanju, kako trenutne situacije, tako i potreba ovisnika koje iz toga proizlaze. U 2011. godini 258 osoba bila liječena u terapijskim zajednicama. Većina liječenih ovisnika su muškarci, a omjer liječenih po spolu iznosi 5,1 muškarac prema jednoj liječenoj ženi.

Broj liječenih osoba i spolnu raspodjelu određuju i smještajni kapaciteti određenih zajednica.

Tablica 72. BROJ OVISNIKA LIJEČENIH U 2011. GODINI U TERAPIJSKIM ZAJEDNICAMA I NEVLADINIM ORGANIZACIJAMA PREMA ŽUPANIJI PREBIVALIŠTA I USTANOVI LIJEČENJA

Županija prebivališta	Ustanova liječenja						Ukupno
	Terra	Reto	Cenacolo	Susret	Papa Ivan XXIII	NE - ovisnost - terapijska zajednica	
Zagrebačka			1	3		3	7
Krapinsko-zagorska				1	1		2
Varaždinska						3	3
Koprivničko-križevačka				1			1
Bjelovarsko-bilogorska			1				1
Primorsko-goranska	6	2	1	20	1	7	37
Ličko-senjska				1	1		2
Požeško-slavonska				1			1
Brodsko-posavska				1		2	3
Zadarska			1	9	2	1	13
Osječko-baranjska			1	2	1	9	13
Šibensko-kninska	1	1		7	1	1	11
Vukovarsko-srijemska				3	1	3	7
Splitsko-dalmatinska		3	2	41	5	5	56
Istarska				9		3	12
Dubrovačko-neretvanska			1	6	1	2	10
Međimurska			1	4		1	6
Grad Zagreb		1	2	34	1	15	53
Stranci		18			2		20
Ukupno	7	25	11	143	17	55	258

Prema mjestu prebivališta liječenih u nezdravstvenom sektoru najviše liječenih u 2011. godini bilo je iz Splitsko-dalmatinske županije (56 osoba – 21,7%), Grada Zagreba (53 osobe – 20,5%) te Primorsko-goranske županije (37 osobe – 14,3%). Od 20 stranih državljana, 18 je liječeno u terapijskoj zajednici „Reto centar - prijatelj nade“.

Ovakvo prikupljanje podataka o tretmanu ovisnika iz više izvora omogućava sveobuhvatno promatranje liječenja. Preklapanje zdravstvenih podataka s podacima iz terapijskih zajednica daje odgovore na pitanja što se događalo s nekim osobama u vrijeme prekida liječenja u zdravstvenom sektoru, te isto tako jesu li osobe koje su završile ili prekinule tretman u terapijskoj zajednici uspjele apstinirati ili su nakon recidiva potražile pomoć u zdravstvenom sustavu. Takav pregled može koristiti u poboljšanju kvalitete programa liječenja u oba sektora.

Od ukupno 258 liječenih osoba, 199 (77,4%) ih nije bilo liječeno u zdravstvenom sustavu tijekom iste kalendarske godine nego samo u navedenim terapijskim zajednicama i nevladinim organizacijama. Među onima koji su prije ulaska u terapijsku zajednicu bili liječeni u zdravstvenom sustavu najviše ih je pomoć dobilo u nekoj od županijskih Službi za prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti (40 osoba, odnosno, 67,8% od svih koji su bili na liječenju). U stacionarnim odjelima bolnica liječeno je 19 osoba (32,2% od svih koji su bili na liječenju).

Tablica 73. KONTAKT SA ZDRAVSTVENIM SLUŽBAMA PRIJE DOLASKA NA LIJEČENJE U TERAPIJSKU ZAJEDNICU U 2011. GODINI

Terapijska ustanova	Liječenje prije ulaska u terapijsku zajednicu			Ukupno
	Nema tretmana	Služba za prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti	Bolnica	
Terra	5	1	0	7
Reto	23	2	0	25
Cenacolo	6	3	2	11
Susret	107	24	12	143
Papa Ivan XXIII	14	1	2	17
NE - ovisnost - terapijska zajednica	43	9	3	55
Ukupno	199	40	19	258
	77,1%	15,5%	7,4%	100,0%

Tablica 74. KONTAKT SA ZDRAVSTVENIM SLUŽBAMA POSLIJE IZLASKA S LIJEČENJA IZ TERAPIJSKE ZAJEDNICE U 2011. GODINI

Terapijska ustanova	Liječenje nakon izlaska iz terapijske zajednice			Ukupno
	Nema tretmana	Služba za prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti	Bolnica	
Terra	6	0	1	7
Reto	24	1	0	25
Susret	109	32	2	143
NE - ovisnost - terapijska zajednica	48	6	1	55
Cenacolo	11			11
Papa Ivan XXIII	17			17
Ukupno	215	39	4	258
	83,3%	15,1%	1,6%	100,0%

Od ukupno 258 osoba liječenih i evidentiranih u terapijskim zajednicama i nevladinim organizacijama 215 osoba (83,3%) ima samo evidenciju iz nezdravstvenog sektora. Tijekom iste kalendarske godine 39 osoba (15,1%) je nakon izlaska iz terapijske zajednice zatražilo liječenje

u nekoj od županijskih Službi za prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti, a samo 4 (1,6%) osobe na stacionarnim bolničkim odjelima.

Tablica 75. OSOBE PREMA GLAVNOM SREDSTVU OVISNOSTI

Glavno sredstvo ovisnosti	Terapijska ustanova						Ukupno %	
	Terra	Reto	Cenacolo	Susret	Papa Ivan XXIII	NE - ovisnost - terapijska zajednica		
Heroin	2	19	6	116	5	37	185	71,7%
Metadon	0	1	2	3	0	0	6	2,3%
Ostali opijati	0	3	0	3	0	1	7	2,7%
Buprenorfin	2	0	0	1	0	1	4	1,6%
Tramadol	0	0	0	1	0	0	1	0,4%
Kokain	1	2	0	4	3	5	15	5,8%
Ecstasy	0	0	0	0	1	0	1	0,4%
Drugi psihostimulansi	0	0	0	2	2	0	4	1,6%
Barbiturati	0	0	0	0	3	0	3	1,2%
Benzodiazepini	1	0	0	3	0	0	4	1,6%
Drugi hipnotici i sedativi	0	0	0	4	0	0	4	1,6%
Kanabinoidi	1	0	1	6	1	4	13	5,0%
Više i ostalo	0	0	2	0	2	7	11	4,3%
Ukupno	7	25	11	143	17	55	258	100,0%

Heroin kao glavno sredstvo ovisnosti dominantan je kao uzrok liječenja u svim terapijskim zajednicama. Zbog ovisnosti o heroinu u terapijskim zajednicama se liječilo 185 osoba (71,7%), te još 6 osoba (2,3%) kojima je glavno sredstvo bio metadon ili neki drugi opijat (7 osoba - 2,3%) što ukupno iznosi 76,7% liječenih koji su bili opijatni ovisnici. Kod četiri osobe (1,6%) je glavno sredstvo ovisnosti zbog kojeg su došli na liječenje bila zlouporaba buprenorfinu a kod jedne Tramadolu (0,4%). Ostala sredstva su zastupljena u manjem udjelu, na drugom mjestu je kokain kao glavno sredstvo ovisnosti (5,8%) a slijede kanabinoidi (5,0%). Zlouporaba više sredstava je imala udio od 4,3% (11 osoba).

Tablica 76. LIJEČENE OSOBE PREMA PRVOM KORIŠTENOM I GLAVNOM KORIŠTENOM SREDSTVU OVISNOSTI

Glavno sredstvo	Prvo sredstvo																Ukupno	
	Heroin	Ostali opijati	Buprenorfin	Tramadol	Kokain	Amfetamini	Ecstasy	Drugi psihostimulansi	Barbiturati	Benzodiazepini	Drugi hipnotici i sedativi	LSD	Drugi halucinogeni	Lako hlapljiva otapala	Kanabinoidi	Više i ostalo		Nepoznato
Heroin	6	5	1		1	1	2			5		1	1	13	140	3	6	185
Metadon														1	5			6
Ostali opijati		4		1											1			6
Buprenorfin						1									2	1		4
Tramadol															1			1
Kokain					1										12	2		15
Ecstasy															1			1
Drugi psihostimulansi								3	1									4
Barbiturati									1	1								2
Benzodiazepini										3					1			4
Drugi hipnotici i sedativi								1			3							4
Kanabinoidi	1													1	9	2		13
Više i ostalo															2	8		1
Ukupno	7	9	1	1	2	2	2	4	2	9	3	1	1	15	174	16	6	255
%	2,7	3,5	0,4	0,4	0,8	0,8	0,8	1,6	0,8	3,5	1,2	0,4	0,4	5,9	68,2	6,3	2,4	100,0

Pregledom podataka o prvom sredstvu ovisnosti za osobe liječene u terapijskim zajednicama razvidno je da je 174 (68,2%) osoba započela eksperimentirati s kanabinoidima. Više različitih sredstava je kao prvo počelo uzimati 16 osoba (6,3%) a slijede lako hlapljiva otapala s 5,9%.

Tablica 77. LIJEČENE OSOBE PREMA NAČINU UPUĆIVANJA NA LIJEČENJE

Upućen od...	Broj	%
Osobno	162	62,8
Obitelji	56	21,7
Prijatelja	12	4,7
Druge Službe za liječenje ovisnosti	8	3,1
Liječnika primarne zaštite	3	1,2
Bolnice - druge medicinske ustanove	3	1,2
Centra za socijalnu skrb	5	1,9
Suda - ODO - Policije	2	0,8
Drugo	3	1,2
Nepoznato	4	1,6
Ukupno	258	100,0

Glavnu odluku o početku liječenja u terapijskoj zajednici osobno su donijele 162 osobe (62,8%), što je nešto više nego u zdravstvenom sektoru za cijelu Hrvatsku gdje je taj udio iznosio 56,2%. Na poticaj obitelji ili nagovor prijatelja to je učinilo njih 56 (21,7%) što pokazuje da obitelj i prijatelji pružaju snažnu potporu ovisnicima. Uspoređujući tu grupu s osobama liječenim u zdravstvenom sustavu razvidno je da su obitelj i prijatelji glavni motivatori liječenja za 8,3% liječenih.

Tablica 78. LIJEČENE OSOBE PREMA NAJVIŠEM STUPNJU OBRAZOVANJA

Najviši stupanj obrazovanja	Broj	%
Nezavršena osnovna škola	2	0,8
Završena osnovna škola	28	10,9
Nezavršena srednja škola	35	13,6
Završena srednja škola	164	63,6
Nezavršena viša škola ili fakultet	12	4,7
Završena viša škola	4	1,6
Završen fakultet	4	1,6
Drugo	2	0,8
Nepoznato	7	2,7
Ukupno	258	100,0

Prema stupnju završenog obrazovanja razvidno je da je najveći broj liječenih osoba imao završenu srednju školu (164 osobe, odnosno, 63,6%). Samo osnovnu školu završilo je njih 28 (10,9%), dok je 35 liječenih osoba (13,6%) imalo nezavršenu srednju školu. Više i visoko obrazovanje još nije završilo 12 osoba (4,7%) a po 4 su završile višu školu ili fakultet (1,6%).

Za 7 osoba (2,7%) podatak o obrazovanju je nepoznat.

Tablica 79. LIJEČENE OSOBE PREMA BRAČNOM I RODITELJSKOM STATUSU U 2011. GODINI

Bračni status ovisnika	Ima li djece					Ukupno
	Da	Ne	Da, oduzeta roditeljska prava	Nadzor nad roditeljskim pravom	Nepoznato	
U braku (prvi brak)	19	6				25
u braku (drugi brak)	3					3
Neudana - Neoženjen	9	172	1	1	1	184
Rastavljen/a	17	8				25
Udovac - Udovica	1					1
Izvanbračna zajednica	8	7				15
Nepoznato		1			4	5
Ukupno	57	194	1	1	5	258

Obzirom na bračni status, najviše liječenih osoba nije bilo u braku 184 osobe, odnosno, 71,3%. U braku (prvom ili drugom) je bilo 28 osoba (10,9%), dok je 25 osoba (9,7%) bilo razvedeno. U izvanbračnoj zajednici je živjelo 15 osoba (5,8%), a 1 osobi (0,4%) je bračni drug pokojni.

Većina liječenih nema djece (194 od 258 tj. 75,2%). Jedno ili više djece ima 59 osoba (22,9%). Dvjema osobama koje nisu u braku a imaju djecu su oduzeta roditeljska prava ili postoji nadzor nad roditeljskim pravom.

Dvadeset i dvije osobe (38,6%) koje imaju djecu su u prvom ili drugom braku, a 17 (29,8%) su razvedeni. Osam osoba koje imaju djecu žive u izvanbračnoj zajednici (13,6%). Ukupno među ovisnicima koji imaju djecu, a nisu u braku, razvedeni su ili udovci bilo je 27 osoba (47,4%).

Tablica 80. LIJEČENE OSOBE PREMA NAČINU STANOVANJA U 2011. GODINI

Stanovanje	Broj	%
Živi sam	36	14,0
S primarnom obitelji (roditelji)	130	50,4
Sam sa djetetom	1	0,4
S partnerom	8	3,1
S partnerom i djetetom	15	5,8
S prijateljima	4	1,6
Drugo	45	17,4
Nepoznato	19	7,4
Ukupno	258	100,0

Najveći broj svih ovisnika o psihoaktivnim drogama stanuje s primarnom obitelji (63,5%). Situacija je jednaka i za ovisnike liječene u terapijskim zajednicama (50,4%). 14,0% ih živi samo, 5,8% s partnerom i djetetom, 3,1% samo s partnerom, 1,6% s prijateljima, 17,4% na neki drugi način, a za 7,4% korisnika podaci nisu poznati.

Tablica 81. LIJEČENE OSOBE PREMA DOBI

Dobne skupine	Ustanova liječenja						Ukupno
	Terra	Reto	Cenacolo	Susret	Papa Ivan XXIII	NE - ovisnost - terapijska zajednica	
15-19	0	1	0	5	2	1	9
20 -24	2	1	0	13	6	7	29
25 -29	2	6	7	50	2	13	80
30-34	2	9	3	45	3	22	84
35 -39	1	6	1	20	1	6	35
40 - 44	0	2	0	6	3	4	15
45-49	0	0	0	3	0	0	3
50 -99	0	0	0	1	0	2	3
Ukupno	7	25	11	143	17	55	258

Najviše liječenih u terapijskim zajednicama bilo je unutar dobne skupine 30-34 godina (32,6%). Slijede dobne skupine 25-29 (31,0%), 35-39 (13,6%), 20-24 (11,2%), 40 godina i više (8,1%) te 19 godina i manje (3,5%).

Prosječna dob osoba liječenih u terapijskim zajednicama i nevladinim organizacijama je bila 30,5 godine, što je gotovo dvije godine manje nego kod ovisnika liječenih u zdravstvenom sustavu (32,2 godina). Tu činjenicu bi valjalo iskoristiti u pristupu liječenju, jer možda percepcija terapijske zajednice pozitivnije i brže potiče na liječenje nego „službeni“ zdravstveni sustav. U svakom slučaju, i jedan i drugi terapijski sustav treba promatrati komplementarno, jer i životna praksa i podatci pokazuju da ovisnici prelaze i iz jednog u drugi sustav te obratno, u nastojanju, koje traje ponekad i niz godina, da se oslobode tereta ovisnosti.

VI. PODATCI MINISTARSTVA PRAVOSUĐA, UPRAVE I LOKALNE SAMOUPRAVE REPUBLIKE HRVATSKE

Od gospodina Ivice Šimca, pomoćnika ministra pravosuđa dobili smo kao i ranijih godina godišnje Izvrješće o broju zatvorenika – ovisnika o psihoaktivnim drogama. Podatci se odnose na zatvorenike ovisnike, i pravomoćno osuđene i pritvorenike, za razdoblje od 01.01.2011. do 31.12.2011. godine.

Tijekom 2011. godine u zatvorskom sustavu je sveukupno bilo 2.354 osoba – ovisnika o psihoaktivnim drogama (zatvorenici, pritvorenici i maloljetnici). Od toga su 1.815 bili zatvorenici, a 521 pritvorenici. Bilo je kažnjeno i 18 maloljetnika.

Najviše zatvorenika je bilo zbog zlouporabe opojnih droga (čl. 173 st. 2, 3, 4, 5 i 6) – 461 s izrečenom sigurnosnom mjerom i 316 bez izrečene sigurnosne mjere. Zbog razbojništva je u zatvoru bilo 146 zatvorenika s izrečenom sigurnosnom mjerom te 125 bez izrečene sigurnosne mjere. Krađa i teška krađa je bila razlog zatvaranja s izrečenom sigurnosnom mjerom 172 osoba te još 198 osoba bez izrečene sigurnosne mjere. Zbog ubojstva, teškog ubojstva ili ubojstva na mah 26 osoba je bilo zatvoreno, dok je istodobno 22 pritvoreno zbog iste vrste nedjela.

Tablica 82. BROJ ZATVORENIKA – OVISNIKA PREMA VRSTI PSIHOAKTIVNE DROGE

Vrsta psihoaktivne droge	Broj zatvorenika tijekom godine					Broj zatvorenika na dan 31.12.2011.				
	Zatvorenici	Istražni zatvor	Prekršajno kažnjeni	Maloljetnici	Odgajanci	Zatvorenici	Istražni zatvor	Prekršajno kažnjeni	Maloljetnici	Odgajanci
Opijati F11	817	307	50	3	0	388	90	2	1	0
Kanabinoidi F12	300	114	21	11	0	139	28	2	1	0
Sedativi i hipnotici F13	128	128	70	2	0	57	80	12	0	0
Kokain F14	50	29	3	4	0	27	2	0	2	0
Stimulativna sredstva F15	39	20	12	0	0	12	6	0	0	0
Halucinogeni F16	13	4	1	0	0	3	2	0	0	0
Hlapljiva otapala F17	3	2	0	0	0	36	0	0	0	0
Više droga i ostale F19	659	161	81	1	0	332	51	4	1	0
Ukupno	2.009	765	238	21	0	994	259	20	5	0

Tablica 83. BROJ ZATVORENIKA – OVISNIKA O PSIHOAKTIVNIM DROGAMA U ODNOSU NA VRSTU KAZNENIH DJELA 2011.

Vrsta kaznenog djela - članci KZ-a	Broj osoba tijekom godine								Broj osoba na 31.12.2011.							
	Zatvorenici		Istražni zatvor	Maloljetnici		Odgajanci			Zatvorenici		Istražni zatvor	Maloljetnici		Odgajanci		
	N1	N2	N	N1	N2	N1	N2	N3	N1	N2	N	N1	N2	N1	N2	N3
Zlouporaba opojnih droga (čl. 173. samo st. 1.)	72	45	108	0	0	0	0	0	34	8	30	0	0	0	0	0
Zlouporaba opojnih droga (čl. 173.st. 2,3,4,5 i 6)	461	316	142	1	1	0	0	0	262	155	45	1	0	0	0	0
Krađa, teška krađa (čl. 216., 217.)	172	198	119	0	3	0	0	0	103	94	22	0	1	0	0	0
Razbojništvo (čl. 218., 219.)	146	125	43	2	6	0	0	0	88	63	12	1	1	0	0	0
Ubojstvo, teško ubojstvo, ubojstvo na mah (čl. 90.,91. i 92)	26	16	22	1	1	0	0	0	15	12	5	0	1	0	0	0
Tjelesna ozljeda (čl. 98., 99., 100. i 101.)	18	18	14	0	0	0	0	0	7	1	0	0	0	0	0	0
Silovanje (čl. 18., 189., 190., 191., 192., 193.)	12	16	11	0	2	0	0	0	10	9	1	0	0	0	0	0
Prijevара (čl. 224.)	13	21	22	0	0	0	0	0	7	3	4	0	0	0	0	0
Ostala kaznena djela	46	94	40	0	1	0	0	0	16	44	3	0	0	0	0	0
UKUPNO	966	849	521	4	14	0	0	0	542	389	122	2	3	0	0	0
UKUPNO (zatvorenici, pritvorenici, maloljetnici)	1.815		521	18		0			931		122	5		0		
SVEUKUPNO	2.354								1.058							

N1 - osobe s izrečenom sigurnosnom mjerom

N2 - osobe bez izrečene sigurnosne mjere

N3 - osobe s izrečenom posebnom obvezom da se uz suglasnost maloljetnikovog staratelja podvrgnu stručnom medicinskom postupku i postupku odvikavanja od droge

N – odnosi se na pritvorenike

Tablica 84. BROJ ZATVORENIKA – PREMA DOBI

	Broj zatvorenika tijekom godine						Broj zatvorenika na dan 31.12.2011.					
	Zatvorenici (odgojna mjera, mlt. zatvor)		Istražni zatvor		Prekršajno kažnjeni		Zatvorenici (odgojna mjera, mlt. zatvor)		Istražni zatvor		Prekršajno kažnjeni	
	m	ž	m	ž	m	ž	m	ž	m	ž	m	ž
< 16	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0
16-20	13	2	7	2	5	0	5	1	3	0	0	0
21-25	200	2	54	3	21	1	149	1	15	0	0	0
26-30	546	20	156	12	42	4	294	14	41	2	2	0
31-35	507	25	118	10	54	3	230	17	26	1	5	0
36-40	289	8	100	9	32	2	125	4	23	2	2	0
40+	208	13	46	2	10	1	87	9	9	0	0	0
UKUPNO	1.763	70	483	38	164	11	890	46	117	5	9	0

VII. PODATCI DRŽAVNOG ODVJETNIŠTVA REPUBLIKE HRVATSKE

Prema Izvrješću državnog odvjetništva Republike Hrvatske, donosimo podatke o prijavljenim, optuženim i osuđenim osobama za kazneno djelo zlorporabe opojnih droga u 2011. godini.

KAZNENA DJELA VEZANA ZA ZLOUPORABU OPOJNIH DROGA

Za kaznena djela zlorporabe opojnih droga prijavljeno je 6.088 poznatih osoba, od toga 4.821 odraslih osoba, 919 mladih punoljetnika i 348 maloljetnika.

Tablica 85. BROJ PRIJAVLJENIH ZA KAZNENA DJELA ZLOUPORABE OPOJNIH DROGA 2010. i 2011.

Godina	Odrasli	Mladi punoljetnici	Maloljetnici	Ukupno
2010.	4.498	919	301	5.718
2011.	4.821	919	348	6.088

U Tablici 86 dan je prikaz kretanja prijave kako za kazneno djelo posjedovanja, tako i za teže oblike ovog kaznenog djela. Kao i ranijih godina, velika većina prijave podnesena je za kazneno djelo iz članka 173. stavak 1. Kaznenog zakona (posjedovanje opojnih droga). Ova kaznena djela su u porastu kao što to pokazuje donja tablica. Posebno su u porastu prijave protiv odraslih osoba. Za ovo kazneno djelo podnesene su 4.672 prijave, što je značajno više nego 2010. godine kad je podneseno 4.227 prijave, dok je za druge oblike kaznenih djela iz ove glave podneseno 75 prijave manje nego u 2010. godini.

Tablica 86. BROJ PRIJAVA ZA KAZNENO DJELO POSJEDOVANJA I OSTALA KAZNENA DJELA

	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.
Čl. 173 st.1. KZ	4.657	4.326	3.950	4.227	4.672
Ostali oblici k.d. iz čl. 173 KZ	1.649	1.424	1.391	1.491	1.416

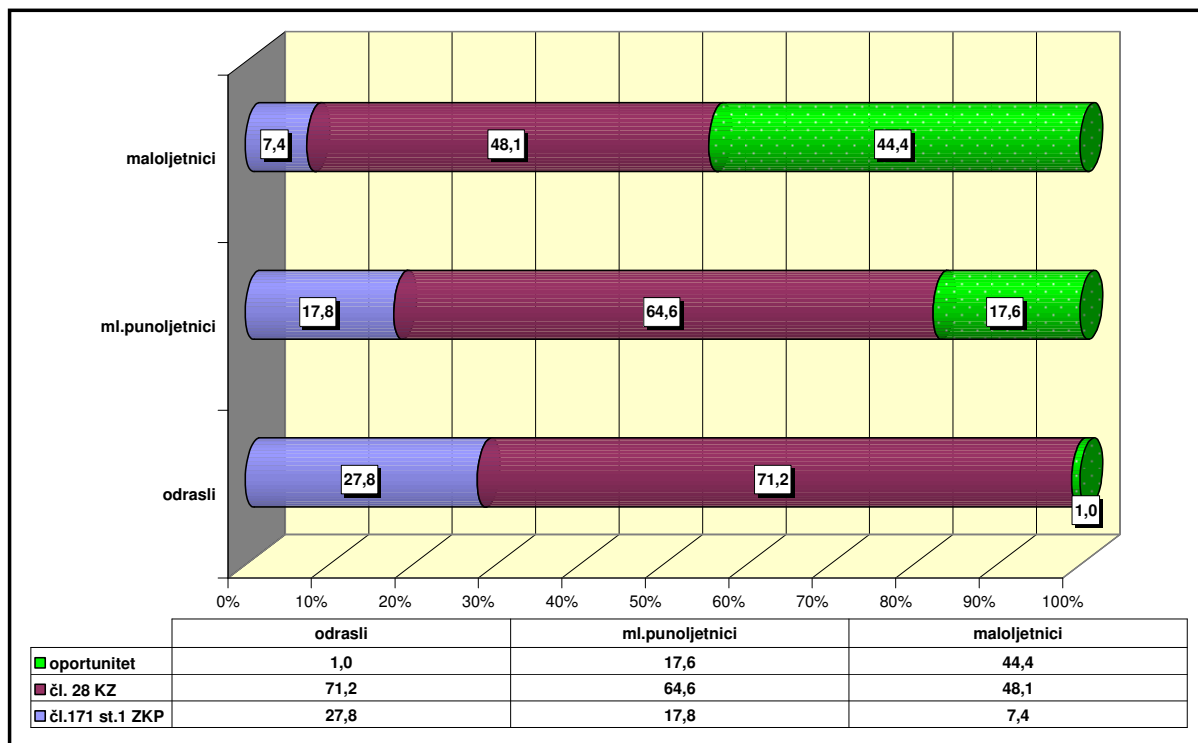
Povećava se broj prijave za bagatelne oblike ovog kaznenog djela za koje bi po mišljenju državnog odvjetništva bilo dostatno prekršajno kažnjavanje, dok su teži oblici ovog kaznenog djela u padu, kao što to pokazuje Tablica 87.

Tablica 87. BROJ PRIJAVA ZA OSTALE OBLIKE KAZNENIH DJELA IZ ČL. 173 K. Z.

godina	Čl. 173/2	Čl.173/3	Čl.173/4	Čl.173/5	Čl.173/6	Ukupno
2009.	1.053	78	31	185	44	1.391
2010.	1.111	33	26	233	88	1.491
2011.	1.042	34	34	214	92	1.416

Ukupno je donesena odluka u odnosu na 7.024 osobe, odbačeno je 3.660 prijave ili 52,1%.

Slika 6. RAZLOZI ODBAČAJA PO DOBNIM SKUPINAMA

Karakteristika rada na ovim predmetima je velik broj odbačaja, uglavnom za članak 173. stavak 1. Kaznenog zakona, za koje djelo je odbačeno 3.370 prijava ili 92,1% svih odbačaja. Postotak odbačaja za kazneno djelo iz članka 173. stavak 1. Kaznenog zakona, kako u odnosu na ukupan broj odluka, tako još više u odnosu na ukupan broj odbačaja, opravdava gore izneseno mišljenje kako je za ovo djelo dostatno prekršajno kažnjavanje, jer se velika većina prijava za ovo djelo odbacuje i to primjenom članka 28. Kaznenog zakona u odnosu na odrasle, odnosno primjenom oportuniteta u odnosu na mlađu populaciju kako to pokazuje i Slika 6.

Prijave u odnosu na mlađu populaciju uglavnom odbacuju primjenom načela oportuniteta, neznatno u odnosu na odrasle, naravno, pod uvjetom izvršenja naloženih obveza u vezi provjere ovisnosti, liječenja i slično. Smatramo kako je to dobra orijentacija, jer se time kroz edukaciju i pomoć maloljetnicima i mlađim punoljetnicima ukazuje u onim najblažim slučajevima na štetnost konzumiranja opojnih droga i kroz proteklih nekoliko godina ovakvo postupanje se je pokazalo dobrim, a što je vidljivo i kroz smanjenje broja kaznenih prijava.

Kada su u pitanju odrasle osobe od 4.742 prijave u radu (4.821 novih prijava i 242 iz prethodne godine), za sve oblike ovog kaznenog djela kaznena prijava je odbačena u odnosu na 2.676 osoba. Postotak odbačaja je visok. Razlog je primjena članka 28. Kaznenog zakona za prijave iz članka 173. Kaznenog zakona – posjedovanje opojnih droga i dijelom primjena oportuniteta. U skladu s navedenim člankom prijava se može odbaciti iako su ostvarena obilježja nekog djela ako je ono beznačajno zbog svojeg značaja i neznatnosti štetnih posljedica. Primjenom članka 28. Kaznenog zakona odbačeno je 1.906 prijava. U tim slučajevima pokrenuti su prekršajni postupci protiv počinitelja. Kretanje prijavljenih optuženih i osuđenih odraslih osoba u vremenu od 2007. do 2011. godine dano je u Tablici 88.

Tablica 88. KRETANJE PRIJAVLJENIH OPTUŽENIH I OSUĐENIH ODRASLIH OSOBA U VREMENU OD 2007 DO 2011. GODINE

Godina	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.
prijavljeno	4.901	4.609	4.342	4.498	4.821
optuženo	3.283	2.725	2.297	2.011	2.150
osuđeno	3.397	2.726	2.486	2.223	2.239

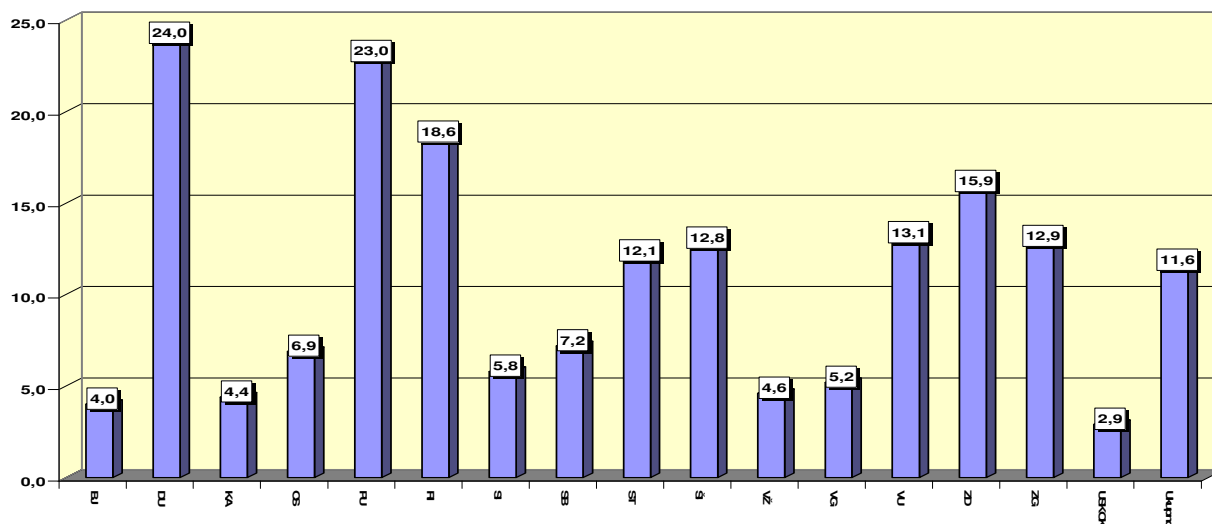
Podatci pokazuju orijentaciju prema prekršajnom kazivanju za stavak 1. jer se iz godine u godinu sve više prijava odbacuje. Neposredno je optuženo 2.150 odraslih osoba, a u odnosu na 759 zahtijevano je provođenje istrage. Sudovi su donijeli 2.411 presudu od čega 2.239 osuđujućih. Kao i ranijih godina potrebno je upozoriti kako se mahom za ovo kazneno djelo, posebno iz stavka 1. prijavljuju osobe koje posjeduju neznatne količine droge. Kretanje prijavljenih optuženih i osuđenih mlađih punoljetnih osoba u vremenu od 2007. do 2011. godine dano je u Tablici 89.

Tablica 89. KRETANJE PRIJAVLJENIH OPTUŽENIH I OSUĐENIH MLAĐIH PUNOLJETNIH OSOBA U VREMENU OD 2007. DO 2011. GODINE

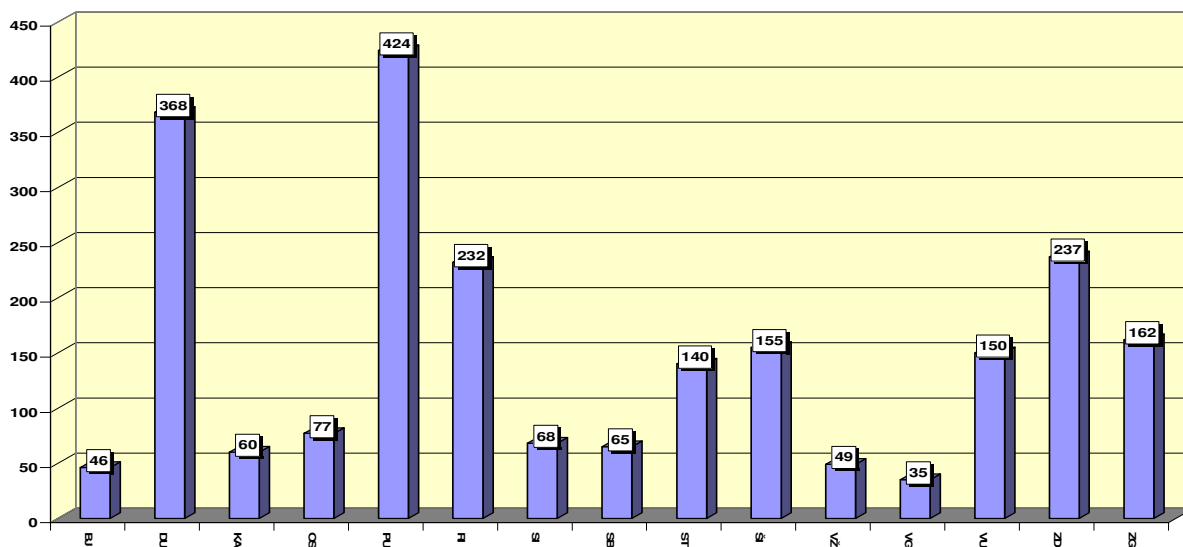
Godina	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.
prijavljeno	1.125	923	793	919	919
optuženo	572	353	226	249	216
osuđeno	583	454	304	260	237

Tablica 90. KRETANJE PRIJAVLJENIH OPTUŽENIH I OSUĐENIH MALOLJETNIH OSOBA U VREMENU OD 2007. DO 2011. GODINE

godina	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.
prijavljeno	218	218	206	301	348
optuženo	77	77	57	66	72
osuđeno	89	89	55	64	61

Slika 7. POSTOTNO UČEŠĆE KAZNENIH DJELA ZLOUPORABE DROGA U UKUPNOM KRIMINALITETU PO ŽUPANIJAMA

Slika 8. Učešće prijava za k. d. zlorporabe droga na 100.000 stanovnika po županijama

**„Izvješće o osobama liječenim zbog zlouporabe
psihoaktivnih droga u Hrvatskoj u 2011. godini“**

Izdavač:

Hrvatski zavod za javno zdravstvo

Zagreb, Rockefellerova 7

www.hzjz.hr

Autori:

Dragica Katalinić, dr. med.

Prof. dr. sc. **Marina Kuzman**, dr. med.

Martina Markelić, prof. soc.

Mr. sc. **Dijana Mayer**, dr. med.

Suradnici:

Dijana Svaguša

Mario Hemen

Tisak:

Rujan, 2012.